

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

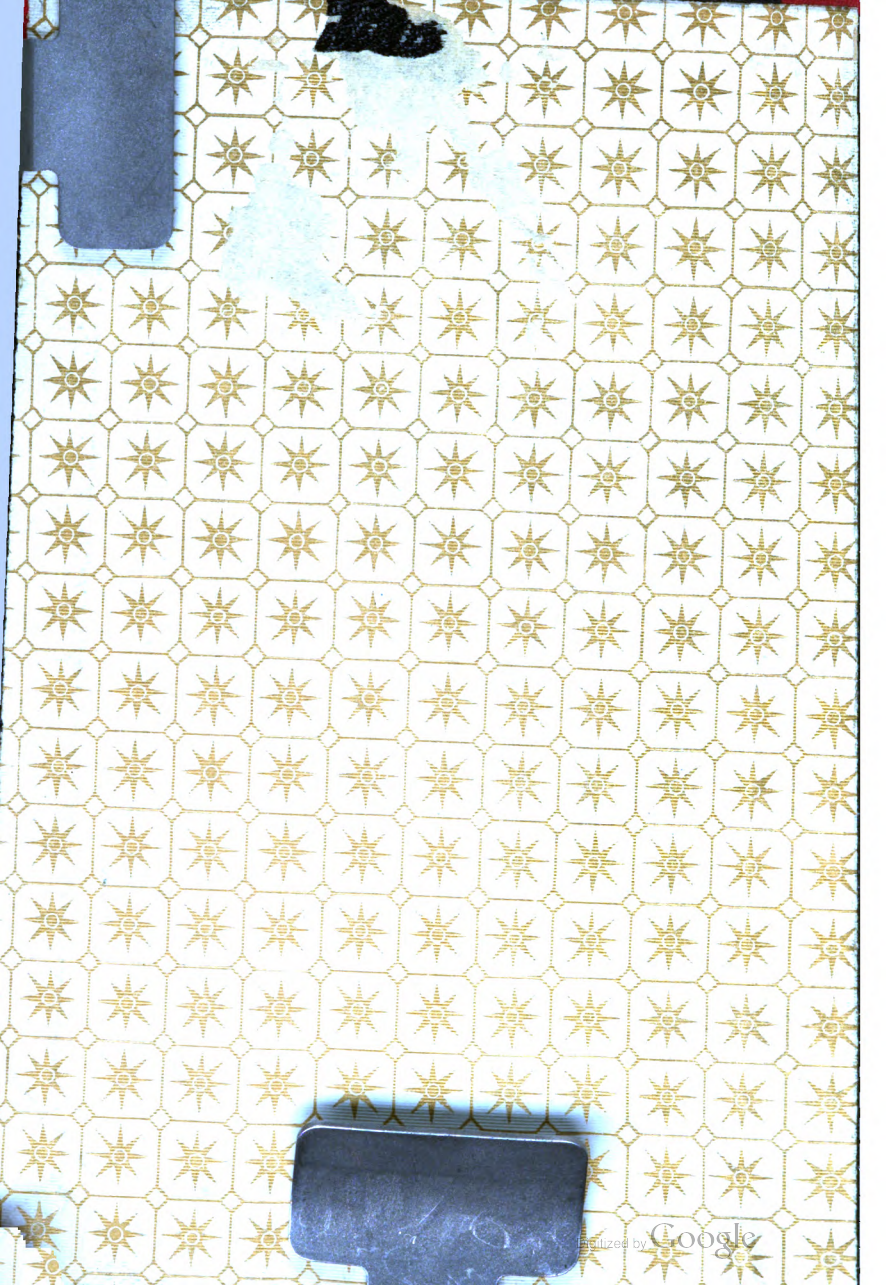
- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Z pražských zákoutí

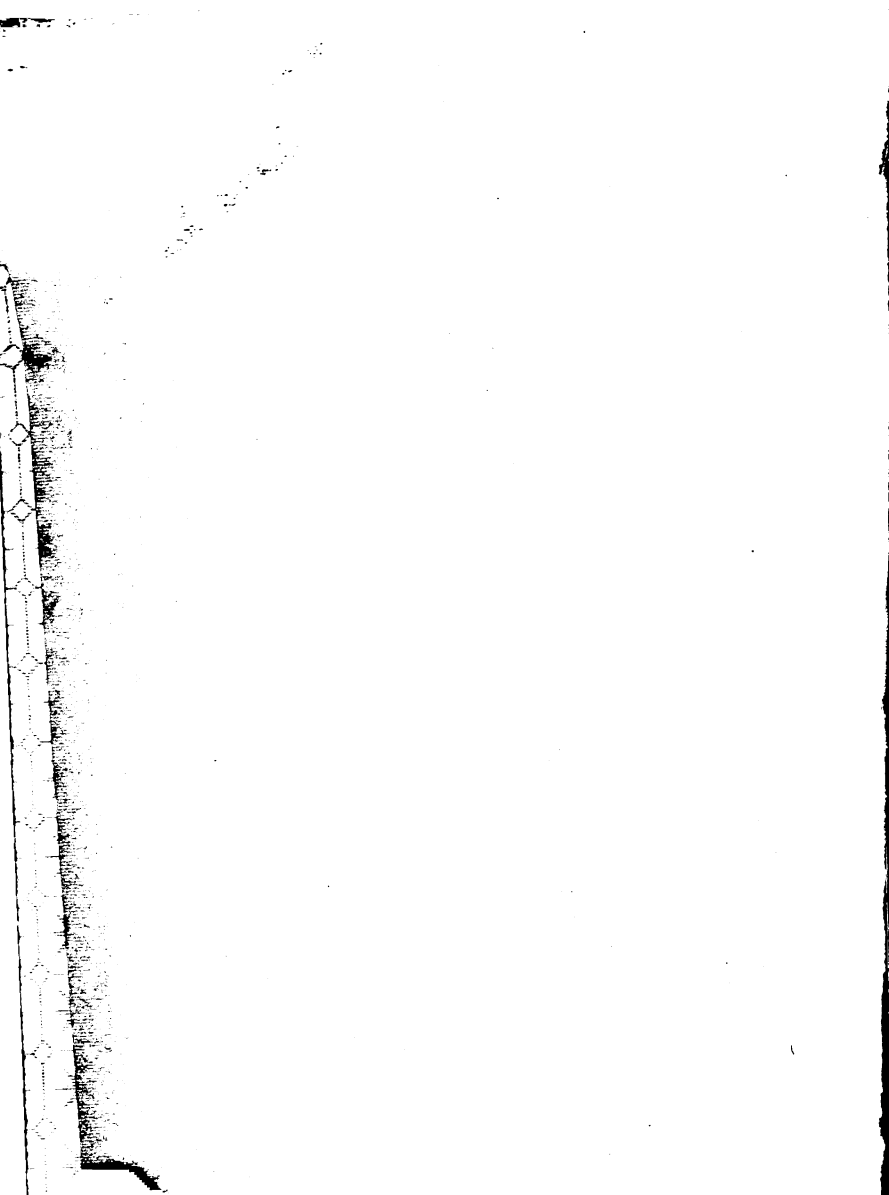
Ignát Herrmann

THE
PENNSYLVANIA
STATE UNIVERSITY
LIBRARY

Gift of:
Mr. Rensky

THE PENNSYLVANIA STATE
UNIVERSITY LIBRARIES

L

British Heritage

Ferriman

Z PRAŽSKÝCH ZÁKOUTÍ.

Humoristické

a rázové kresby ze života

od

IGNÁCE HERRMANNA.

V PRAZE.

Nakladatel F. TOPIČ knihkupec.

1889.

Veškerá práva vyhrazena.

Příteli

KARLU MAKOVSKÉMU

v Paříži!

Milý, dobrý příteli!

Snesl jsem v knížku drobné historky, z nichž některé sledoval Jsi již při prvním otiskování s přátelským, laskavým účastenstvím. Posílám Ti je tedy sebrané a prosím Tě, nehněvej se, že je prezent můj tak nepatrný. Mně samému byl by právováreční dům v Plzni milejší. Ale šelma, kdo víc dá, než má!

Tvůj *I. H.*

Úvodem k „Pražským zákoutím“.

Sbírka tato měla vlastně tvořiti **třetí** a snad poslední svazek mých „**Pražských figurek**“, řady postav a historek ze života výlučně pražského, k němuž nám ukázal mistr Neruda. Rozličné okolnosti učinily, že sbírka vychází samostatně, ale ovšem jako celek v sobě uzavřený. Přes to — dovoleno-li — poukazuji k vydaným již dvěma svazečkům „Pražských figurek“, z nichž první obsahuje jedenáct drobných náčrtů, druhý pak *Pana Melichara*, obrázek z „tiché“ pražské domácnosti. „**Z pražských zákoutí**“ doplňuje a prozatím zakončuje řečnou sbírku drobnoučkých, všedních studií.

Všecké tyto drobtiny povstávaly z bezprostředních dojmů a bez jakýchkoli nároků, ale ve všech snažil jsem se vystihnouti náladu Prahy v okamžiku, kdy vznikaly. Jest pravda, že jsou všední; každý, kdo má zdravé oči a cit pro své okolí, zná ty postavičky a jejich život. Ale kdysi později, až bude Praha skutečným městem světovým, nabudou snad větší ceny přítomné črty z maloměstského života Prahy. Budou pak příspěvkem k poznání minulosti jistých vrstev života pražského, v historii

neuváděného, jak by ho nevystihl žádný pozdější kulturní historik, nemající takovéhoto pomůcek. Kdyby se dalo přívlastku toho užiti, řekl bych, že leckteré z obsažených zde věcí jsou náčrty přírodopisnými. Název ten je méně komický, než se zdá. Poukazuji ke článkům *To se tak nebere*, *Hvězdáři*, *Poslední sázka*, *První výdělek*, které jsou čerpány ze života a bytí oné ssedliny pražského života, která se obratem řady let mění. Přírodopis velkého města jest proměnlivý.

Podotýkám: kdekoli jsem sáhl do té ssedliny a vytáhl za límec schátralou postavu, abych ji čtenáři předvedl, nikdy jsem tak neučinil z opovržení, nebo s úmyslem výsklebným. Chtěl jsem prostě ukázati: takové to jest. A rovněž nečinil jsem tak s úmyslem kárným. Ponechávám každému čtoucímu a přemítajícímu, aby si vybral mravné naučení. Kdo umí čísti, dovede to.

V červenci 1889.

I. H.

Z a m r z á !

prazském Podskalí fičel vítr jako všichni běsi v komíně a proháněje se podél Vltavy rval husté chomáče sněhu z tlusté peřiny sněhové, teprve v té noci s nebe spadlé, a zanašel je z jedné ohrady do druhé, jako by to chtěl urovnat: aby bylo sněhu všady stejně vysoko. Ale nedařilo se mu nějak; někde ometl do hola prkna a polena, do výše narovnaná, a jinde zase navál takových závějí, že by se byl měl z nich co vydrapovat, kdo by tam byl zapadl. Ale nedivme se mu, větru: neviděl na to. Bylo asi k šesté hodině ranní, nedaleko před sv. Třemi Králi, a v té době bývá ráno o šesté po čertech tma, třeba všude sníh se bělal.

V to skučení větru žádný jiný zvuk se nemísí. Všady ticho, pusto. I v Podskalí, ač jindy již o páté hodině ranní čile se »rachotí«, přece v zimě déle se spí.

Jen v malém jednom domečku — skoro chaloupce — blíže Výtoně, v úzké přízemní světničce se zamříženýma dvěma okénky na ulici, počalo se na červotočivé, vrzavé posteli nějaké tělo protahovati, a sotva že švarcvaldky nad pecinkou v koutě

Z pražských zákoutí.

odkašlaly šestou, zachrchlalo to pořádně i na posteli. Starý Bíba oznamoval, že vstává . . .

»E lež ještě!« ozval se nevrle ženský hlas z postele druhé, která stála právě u dveří. »Tma jako v pytli, co tě raráč bere?«

»Tak tedy lež a spi, ale já vstanu; něco mě žere, udělám tomu v posteli místo.«

A Bíba vstával a strojil se. Byl s oblékáním brzy hotov, poněvadž spal polooblečen, a vlastně mu scházely jen boty. Nahmatal juchtovky po tmě, vecpal do nich nohy, nadíté v tlusté vlněné punčochy, a již stál. Nejdříve sáhl po sirkách na stolečku u okna a škrtnuv rozsvítil malinkou petrolejovou lampičku. Pak se chopil dýmky, vyklepal včerejší popel, nacpal, zapálil, oblekl přes kajdu černě a červeně kostkovanou krátký kalmuček, narazil na hlavu placatou čepici podskaláckou se štítkem, uvázal na krk fialovou šálu a shasiv zase lampičku vyšramotil se ze světničky do průjezdu, otevřel vrata a stál na ulici, zrovna proti řadě ohrad.

»Chrrrr!« zatřásl se v ostrém, pronikavém větru. »Dnes to cucá! Aby to tak konečně začalo! Kriste pane, šloupni do toho, ať to stojí!«

Zbožné to zvolání bylo výrazem nejvřejšího přání srdce Bíbova, aby řeka zamrzla. Tři Králové byli již za dveřmi a Vltavě se ještě ani nezazdalo, že by měla ztuhnouti. Nárůdek Podskaláků chodil tesklivě kolem řeky a chvílemi linulo se z prsou toho onoho mrzuté zaklení na řeku vesele tekoucí.

Bíba dal se na levo a minuv poslední ohradu bral se sněhem opatrně v pravo níže, k řece.

Vítr fičel Bíbovi kolem hlavy, jak by mu chtěl uši uřezat, ale Bíba měl dobrý sluch a slyšel, co chtěl slyšet.

»Zamrzá!« zahučel pojednou radostně a stanul. Otočil hlavu trochu stranou a naslouchal směrem k řece. Nemýlil se, zamrzá skutečně! Bíba pokročil ještě několik kroků a nyní dorážel k uchu jeho zcela zřetelně zvláštní chřestot ze řeky, jako by tam pluly na povrchu skleněné střeby, přes tu chvíli do sebe vrážející a jeden o druhý se troucí. Tříšť!

Ano, byla to tříšť, a hodně hustá, jak Bíba ze stálého tření a zvonivého chřestu vyrozumíval. I hejsa! Bude led, sekání, nakládání, zkrátka, bude »rachota« *) a tedy peníze!

Bíba poslouchal ještě chvíli a zlobil se, že se dosud nerozednívá. Vždyť jde tříšť a on by rád viděl, zdali voda u břehu již stojí. Ale musí stát! Kam by se dělo! Takovýhle vítr, voda malá, sníh to pěkně pojí — musí stát! A Bíba byl by chtěl mít v tom okamžiku oči kočičí, aby pronikl tmou a aby spatřil, nač tak dlouho čekal: tuhnoucí řeku.

Však on se dočká. A vlastně ví dobře, co uhlídá, až se rozední. Vidí i teď v duchu ty věnečky a koláčky na povrchu řeky, jako z krup a sněhu, ještě vodou prosáklé, jak pomaličku plovou po vodě, větší, menší, jak pak náhle do sebe vrazí dva — tři — čtyři — jak utvoří se z nich koláč veliký, jenž otáčí se stále okolo své osy a zachycuje vždy nové a nové, sotva s dlaň veliké věnečky a juž to krouží po řece jak velká plachta. Pak pošine se někam ke břehu, zarazí o nějaký výběžek, zastaví se na okamžik, znova se dá na cestu, ale již volně, volňounce, a marně snaží se ode břehu

*) Rachota = práce.

utéci. Nemůže již, tře se prapomalu a náhle stane docela — koláč přimrzl.

Vše to vidí Bíba, třeba bylo tma, a přeje si, aby namrzlo těch koláčů přes celou šíři řeky, přes celou délku, ba až na dno, aby bylo do čeho sekat. Vždyť na to čeká celé Podskalí s otevřenýma ústy! Zač stojí taková zima, kdy je pořád bláta jako kaše, kdy se v zimníku člověk spotí! Jaké pak to byly svátky letos — vlastně již loni! Žádný výdělek! Kdo si mohl koupit rybu, když řeka utíká? Bíba odplivl vzteky na dosavadní počasí a vzpomenuv si, že měl na Štědrý večer jenom slanečka místo kapra! A teď, u všech čertů, nastává masopust, konečně už aby tedy byly nějaké peníze!

Ale budou! Zamrzá! Zamrzá! To pomyšlení naplňovalo Bíbu radostí a již se viděl, jak se prohání po hladké ploše stuhlé Vltavy, jak vyměřuje »plástve« ledu, jak ho štípá a ke břehu postrkuje, tam těm ostatním, jenž vytažují kru za krou a do vozů nandávají.

Ale před tím očekával Bíbu ještě jeden požitek. Teď půjde, roznese radostnou zprávu po Praze, po svých pivovarech, a bylo by pěkné, aby mu za zvěst tak vítanou nenalili po půllitru.

Ještě chvíli naslouchal, pak se otočil, vyškrábal se zase pomalu do ulice a vracel se domů. Stará byla už vzhůru, měla světlo a oheň pod plotnou a vařila kávu, tu dobrou, mramorovou kávu, onu, jež vyhlíží jako rozředěná fialová barva malíře pokojů, jakou se postříkuje »sokl« v kuchyních a v předsíních.

»Ženo!« vykřikl Podskalák. »Už je to tu! Zamrzá jako všichni čerti!«

»No dej pámbu!« pronesla Bíbová radostně, načež ihned dodala nevrlým a drsným hlasem, jako by chtěla něco zapudit: »Ale aby to zas hrom nevzal!«

»Už nevezme!« ujišťoval manžel klepaje dýmkou o kachel. »Klíží se to nadobro!«

Bíba splákl teprv nyní obličej, plný oněch kratičkových štětinek, jak se jeví třetí, čtvrtý den po holení, vlil pak do sebe hrnec kávy a ucpal ji v žaludku dvoukrejcarovým bandurem, nacpal znova dýmku a vydal se na cestu do Prahy, když se již hezky jasnilo.

Bral se rovně Podskalskou třídou do Myslíkovy ulice. První jeho stanice byl pivovar »u Fáfů«. Pan starý byl dnes časně vzhůru a právě si vyřizoval něco s podsudním ve průjezdě, když Bíba vešel. Vyndal dýmku, pozvedl placatici a pozdravil zdvořile:

»Pánbůh dobrytro, pantatínku!«

»Pan starý« hodil ukazovátkem pravice k uchu: »Dobrytro, dobytro! Co pak nesete?«

»A pantatínku, dobrou novinu. Zamrzá nám! Valí se to po vodě jak ošatky; vydrží-li nám tenhle ostrý větřík a přituhne-li ještě v noci, stojí řeka do rána.«

»I sakra!« vyhrkl pan starý. »Však je na čase. Byli bychom pomalu musili nakládat cukrkandl!«

A pak pokynul podsudnímu:

»Nalejte mu sklenici.«

Pan starý odcházel do dvora a Bíba seděl již v nalévárně a před ním stál půllitr bledého.

»Je dobře«, pokyvoval Bíba a mrkal na podsudního, »to by bylo dobře, půlčík; ale dnes je

tam po čertech větrno, chladno — takhle horký párek by mne nezastudil«.

Podsudní porozuměl — za chvíli chroustal Bíba horký párek. Snědl, dopil pivo a žejbroval se dále. Toť se ví, že »u Fáfů« neplatil.

Druhá zastávka byla »u Myslíků«. Oznámil asi podobně, jako »u Fáfů«, že zamrzá, a pan starý poukázal mu za odměnu sklenici »černého«. Po černém byl Bíba jako posedlý. Inu, zaplať pán bůh také za fáfovské, když nic nestojí, ale nic naplat, Bábův žaludek uměl porovnávat a shledal, že to myslíkovské je přece jinší samec. Upejpal se sice, když mu chtěli nalévat druhou, ale jen tak na oko; když před něj postavili novou sklenici, chopil se honem ucha, aby mu nějak neuklouzla.

Černé vždy rozvázalo Bábovi jazyk. Také dnes, když se konečně vybral od Myslíků, měl jako namazáno a koukal náramně vesele na svět. Šel rovnou ke »Kornelům« do Široké ulice a cestou již si radostnou událost zveličil a když vstoupil do pivovaru, hlásil plnýma ústy:

»Mordie, pantatínku, dej pán bůh dobrytro! Sakra, to bude ledu! Vltava už teče pomalu jako kolomaz a bříza by v tom zůstala stát. Voda je malá — mrzne ze všech stran a zejtra začneme sekat, dá-li pánbůh.....«

Jest-li po Novém roce a nemrzlo-li dosud, bývá i ten nejnekřesťanštější sládek při sebe nepatrnějším obratu počasí velké víry — a tak nespátkoval nikdo v hovoru Bábově chvástání a náš milý Podskalák seděl za okamžik ve »traktéru« a zase — pil.

Potom šel Biba k »Štajgrovům«, odtud k »Šenflokovým« a pletl se mu jazyk dosti povážlivě, když se k polednímu dostal k »Primasům«. Zde

si vymručel vítanou svojí zprávou žvanec oběda, načež se vracel zvolna k domovu.

Povídám zvolna, prosím, a bylo to opravdu zvolna. Vždyť měl ještě několik stanic, »u Bachorů« v Žitné ulici, ve Bránické pivnici u »Lajblů«, pak »u Sedlerů« a konečně »u Virlů« skoro na konci Karlova náměstí.

Zde se zdržel nejdéle, poněvadž se mu zdálo, že už je jako doma. Nespěchal tedy — vždyť je do Podskalí pár kroků, a nemá co zmeškat. Sekat bude teprve zejtra.

— — — — —
 Bíba seděl ve výčepu a pil a rozkládal všem přítomným, jak to je, když řeka zamrzá. Mluvil hezky pomalu, jako by se mu jazyk ukládal ke spaní, a když sáhl po sklenici, ohýbaly se mu prsty velmi těžce. Čím dále do noci, tím více ubývalo mu řečí. Zdálo se, že také Bíbovi huba zamrzá.

Konečně mu připadlo, že se ještě musí podívat na řeku, jak to s ledem dopadá. Tuze opatrně vykobrta se od »Virlů« a dal se Morání dolů k Václavské ulici a odtud k řece.

Na mou duši, mráz byl teď pořádný, a kdyby Bíba nebyl potřeboval rukou k udržení rovnováhy byl by je s chutí zarazil do kapes kalmuku.

Trvalo hezky dlouho, nežli se dostal k řece. Sotva že našel jednu z těch uzounkých uliček mezi ohradami, aby sešel k vodě. Bylo všude nějak ukrutně tma a nejhůře v jeho hlavě.

Ano, Bíba měl pravdu. Na povrchu řeky valilo se to líně dále, a bylo toho již plno mezi oběma břehy; do rána Vltava stojí a nájemci řeky, sekáči ledu i sládcí mají vyhráno — — —

Do rána skutečně Vltava zamrzla. A chudšas Bíba, který se z toho nejvíce radoval, byl by málem také zmrzl. O půlnoci našla ho policejní hlídka v koutě blíže jedné z ohrad ve hlubokém spánku a nebyl to vlastně již pouhý spánek, noprž nenáhlé tuhnutí údů — sotva že ho vzkřísili — —

»Je to starý fláma necudný!« horlila druhého dne manželka Bíbova k sousedce Vopršálkové; »takovouhle ostudu mně udělá při každém novém ledu. Nejdřív se nachlastá ve městě jako cejcha, a pak jde spat na latě. Našli ho tam poldové *) — byl jak rampouch u střechy.....!«

*) Polda = policajt.

Spiritista.

Deset lidí může zvolati: Není obcování s duchy!
Padesát lidí může mne natáhnouti na skřípec
a hlučeti do mne: Není čtvrté dimense!

Tisíc lidí mohlo by si vyrvati srdce z těla
a dokazovati mi: spiritismus jest podvod!!!

Tedy přece povstanu a řeknu:

Jest obcování s duchy!

Jest čtvrtá dimense!!

Spiritismus jest proniknutím nejhlubších tajů života záhrobného!!!

Otázka, můžeme-li obcovati s duchy zemřelých, jest rozluštěna! A to je největší triumf devatenáctého století!

Mám nezvratné, svaté přesvědčení a zkušenost, že duchové jsou a že s nimi lze obcovati!

Mráz mně běží po zádech, zuby mně cvakají a krev se zrovna zastavuje v žilách -- ale musím se vyznati: já viděl ducha.

Totíž, já ho vlastně neviděl, ale byl tam, seděl tam a poslouchal.

Poslouchal pana Šestipána.

A celá věc přihodila se asi takto:

Před třiceti, dokonce snad před čtyřiceti lety — nebyl jsem tehdy ještě na světě, nemohu tedy léta na vlas udati — seznámil se pan Šestipán s panem Ciranim. Pan Šestipán byl u pošty, pan Cirani u železnice. Pan Šestipán byl starý mládenec, pan Cirani vdovcem. Oba bydleli na Újezdě. Ale oba chodili do jedné novoměstské hospody asi třicet let. Jen že pan Šestipán vydržel tam choditi déle. Pan Cirani chodil do ní totiž jen do své smrti, pan Šestipán chodí tam ještě dnes, protože je živ. Sedali u jednoho stolu, četli jediný časopis, mluvili o jediné věci, totiž o svém úřadě, večeřivali jedno jídlo, pivali stejný počet sklenic piva a chodívali současně domů. Snad činivali i ostatní věci jediným okamžením, snad se probouzeli a ulehali touž hodinou — možno, že mívali i stejné sny — kdož ví!

Ale jedenkrát učinili hroznou smlouvu.

Bylo jednoho sychravého, listopadového večera, když se sešli ve své hospodě trochu rozrušení. Toho dne byli na pohřbu jistého vyššího úředníka poštovního a ve hlavách obou probudily se náhle stejné pochmurné myšlenky. Seděli již hezky dlouho při plných sklenicích, jichž se dosud nebyli dotkli, každý dumlal stejně pomalu pěnovou dýmku, a oba pohlíželi stejně zádumčivě na jediné místo na stole: na skleničku s brkovými parátky na zuby. Až konečně probral se z hlubokého přemýšlení pan Šestipán a řekl:

»Ale až takhle my jednou . . .«

Chvilé pomlčení, a pak řekl pan Cirani:

»No taky to na nás přijde.«

A zase chvilé pomlčení. Načež opět pan Šestipán:

»Veďte mi, nechtěl bych vás přečkat . . .«

Pan Cirani zabafal třikráte, čtyřikráte z prudka za sebou a propověděl chraplavě:

»A just jste to řekl. Vy tu po mně zůstanete . . .«

Pan Šestipán zadíval se jako skleněnými zraky na soudruha, vyndal jádrovou špičku dýmky z úst, utřel svislé kníry a pak mluvil zvolna, jako z hrobu:

»Pane Cirani, my se máme rádi. Když pomyslím, že byste měl ku příkladu vy dříve . . . nedej bože . . . tedy mě to chytá u srdce jako kleštěmi. Ale žádný neví nic . . . Slibte mi, kdyby se to stalo a vy mne tu zanechal, že mne neopustíte — že ke mně přijdete, že se sem podíváte . . . Vždyť nevím . . . koho pak bych měl ve světě znova hledat . . .?«

Hlas páně Šestipánův ke konci již zarážel, jako by měl v hrdle překážku.

Pan Cirani tékal okamžik zrakem po stole, načež pozvedl oči a zabodl je v obličej Šestipánův, odkašlal a řekl odměřeně:

»Když to slíbíte vy mně, tedy to také slibuji. Kdo dřív odejde, bude navštěvovat druhého jako za živa. Ať jsem to já nebo vy . . .«

Toho večera již mnoho nemluvili. Oba vyklepali dýmky mnohem dříve, oba vypili o sklenici méně a oba zvedli se o hodinu dříve se svých židlí a brali se mlčky domů. Na mostě zastavil se pan Šestipán, chopil pana Ciraniho za rukáv a okazuje na řeku prohodil:

»Je to smutné podívání na vodu v noci. Teď bych tam nevlez ani za nevím co!«

»Já bych tam nevlez ani ve dne!« odušil pan Cirani, a oba šli dále. Když došli k domu, v němž

pan Cirani bydlil, zastavili se, podali si ruce, potřásli si, načež pan Cirani zarazil do zámku půlloketní klíč a pomalu otáčel. Otevřely se dvěře do tmavého, úzkého a nízkého průchodu a pan Cirani pokročil. Ale než vešel, obrátil se ještě jednou k panu Šestipánovi, vztáhl k němu levici, jako by držel špetku něčeho palcem a ukazováčkem, a pronesl velmi chraptivým hlasem:

»Poslyšte, pane Šestipáne, kdyby se to stalo přece dříve mně, vemte do opatrování mého Činči. Já nevím, koho jiného by tu měl«.

Činči byl psík pana Ciraniho, kterýž provázel pána svého na všech cestách životem ode chvíle, kdy se paní Ciranová rozloučila se světem. Činči byl také již při letech, ale capal stále neúnavně za svým živatelem.

Pan Šestipán pohlédl na Činčiho, který se tetelil zimou u nohou pana Cirani, a pokývl hlavou:

»No, toť se samo sebou rozumí. Však bych já svého stehlíka nesvěřil také jinému než vám«.

— — — — —

Jsou podivné osudy na světě a divné věci přicházívaly někdy člověku na mysl. Proč právě dnes oddali se staří přátelé tak neveselému, neutešenému hovoru? Inu, poněvadž to byl poslední den, kdy spolu mohli mluvit. Kdyby to byli nechali na zejtrěk, nebyli by se již o ničem dohodli. Neboť na zejtrčí ráno, sotva že usedl pan Šestipán v úřadě, vstoupil do kanceláře posel, přinášející panu Šestipánovi zprávu neočekávanou a ohromující: pana Ciraniho ranila k ránu mrtvice a již se ne vzpamatoval; před hodinou dokonal nadobro pozemskou pouť. —

Pan Šestipán strnul na židli a dlouho seděl jako omráčen. Vytřeštil oči na nešťastného posla a zaštkal tak bolně bolestně — ne nahlas, nýbrž uvnitř, v duši, v srdci — a všim jeho nitrem letěla hrozná, studená výčitka: ach, proč jsem začal včera o té smrti. Já ji přivolal! . . .

Potom chodil pan Šestipán několik dní jako bezduchý. Neměl nikde klidu, nikde stání, nejedl skoro, nepil, a ve své hospodě neobjevil se po celý týden. Toulal se Prahou, prochodil ji kříž na kříž a jedinou jeho útěchou byl mu teď Činči, který mu zbyl jako nejdražší památka po příteli.

Teprv po osmi dnech odvážil se znova do hospůdky, kde seděl posledně s panem Ciranim. Nesměle vstoupil do dveří, plaše rozhlédl se po jizbě a znenáhla otáčel zrak do onoho kouta, kde tak dlouho sedával, píval, jídal a rozmlouval s kamarádem. Stůl byl prázden, nikdo z hostí nezasedl místo, jež dlouhou zvyklostí náleželo jenom pánům Šestipánovi a Ciranimu. Pak se ohlédl, cape-li Činči za ním, a kráčel pomalu ke stolu.

Všichni znali pana Šestipána, všichni věděli, jaká rána ho potkala, a všichni hleděli na něj útrpně a soucitně.

Pan Šestipán byl přepadlý, knír jeho byl svišlejší než jindy a oko tak bolestně upíralo se na kraj stolu, u něhož jindy sedával pan Cirani!

Pan Šestipán nevyšiml si nikoho, nepoděkoval nikomu za pozdravení, anobrž přistoupiv ke stolu sňal klobouk a naklonil se k židli, jež náležela druhdy panu Ciranimu. Zdálo se, že jest prázdná, ovšem zdálo se to nám ostatním — ale patrně tam někdo seděl, neboť pan Šestipán pohnul rtoma a pronesl jedva slyšitelně:

»Dobry večer, pane Cirani!«

Nevím, dostalo-li se mu nějaké odpovědi, ale obličej Šestipánův se maličko povyjasnil. Potom svlékl kabát, podal jej čekajícímu sklepníkovi a ukazuje na hřeb blíže okna řekl:

»Pověste ho tam vedle kabátu pana Ciraniho.«

Zadávali jsme se na místo naznačené — nevisel tam žádný kabát.

Pan Šestipán usedl zvolna, vyndal váček s tabákem, sáhl do zaňadří pro dýmku a nacpávaje pěnovku tabákem promlouval opět k židli:

»Dnes je tam hrozně sychravo, zrovna jako před týdnem, když jsme tu byli posledně.«

Podivná věc! Neslyšel jsem, že by židle byla odpovéděla, ale pan Šestipán řekl hned zase, jedva byl ukončil:

»Ah, Činči? O Činčiho se nestarejte! Vede se mu dobře, žere juž a pije. Ale první tři dny nebylo s ním k vydržení. Kňučel stále a stále byl u dveří, jako by chtěl ode mne utéci. — Nyní se upokojil.«

Teď zapálil pan Šestipán dýmku a vypouštěje první kotouče modravého kouře pohlížel upjatě na rákosové pletení lenochu židle, jako by naslouchal pozorně nějakému hovoru. A asi dvakráte neb třikráte pokývl hlavou a posvědčil vždy: Ano! — Ano! — Ano!

Pan Šestipán vykouřil vždy asi půl dýmky před večeří. Byl to starý zvyk, od něhož se neuchýlil ani dnes. Pokuřoval si, pokuřoval, kýval na židli, přisvědčoval nebo kroutil hlavou záporně, a jednou se dokonce i nepatrně usmál. Po tomto usmání přiklonil se k židli, vyndal dýmku, přihladil si knír a pronesl jaksi uspokojeně:

»Vidíte, bál jsem se ukrutně té samoty zde — vždyť jsem tu nebyl celý týden. Ale takhle, když si s vámi mohu pohovořit, je mi zase veseleji«.

A za okamžik dodal:

»Co pak jste dnes večeřel?«

Židle sebou ani nehnula, ale pan Šestipán porozuměl. Mrkl okem po jídelním lístku, jež před ním sklepník již dříve rozestřel, a z úst jeho zaznělo:

»Veverku? Veverku s knedlíkem? I tu budu také jíst, to já rád«.

Posledně vybafl, vyndal dýmku z úst a postavil ji opatrně před sebe, podepřev ji o karafinku, načež přivolal posuňkem sklepníka.

Za chvílku kouřilo se před ním z hluboké mísy, jež kryla kus hověziny s knedlíkem v hovězí polévce.

Pan Šestipán spokojeně pojídal. Pomalu vynášel lžičku po lžičce, trhal dvěma vidličkami knedlík a namahavě kousal zbylými zuby »veverku«, což jest sice kus šťavnaté hověziny, ale vždy dlouhého líta.

»Máte pravdu«, posvědčoval, obraceje se k židli, »pochutnal jsem si. Však jsme jí tu dlouho neměli«.

Pan Šestipán popíjel pomalu, až byl se svými třemi sklenicemi hotov. A jako by ho židle byla zdřžovala, omlouval se jí:

»Musím, musím domů. Půjdete beztoho také?«

Vstal, zaplatil, oblekl se pomaloučku, posadil klobouk na hlavu, zastrčil dýmku do zaňadří a přistrčiv svoji židli těsně ke stolu, ustoupil kousek, jako by se někomu uhýbal.

A když neviditelná osoba vstala se židle a přešla ho, přistrčil i onu druhou židli ke stolu a krácel pomalu ke dveřím. Nyní již pozdravoval ostatní hosti, kýval hlavou v pravo v levo a ohlédl se, jde-li Činči také. Došel ke dveřím, otevřel je, pustil ven psa, podržel ještě chvíli kliku v ruce, jako by čekal, až vyjde někdo jiný, a konečně vyšel z jizby sám.

Pomalou, pomaloučku krácel ku předu a když přišel do polovice mostu, zastavil se jako před týdnem a řekl:

»Vidíte, ta voda je v noci ukrutně příšerná. Otřesu se, pomyslím-li, že bych tam teď musel skočit«.

A proto že mu nikdo neodpovídal, dokončil si hovor sám:

»Ale máte pravdu, nechtělo by se mi tam ani ve dne«.

A zase šel dále; čím blíže k Újezdu, tím volněji krácel a když došel k domu, z něhož před několika dny vynesli pana Ciraniho, zastavil se, podal někomu neviditelnému ruku, dal dobrou noc a dodal:

»No tak zejtra, ano«.

A pak šel s Činčím o několik ulic dále.

Za nedlouho po pohřbu pana Ciraniho dán byl pan Šestipán na odpočinek. Tvrdilo se v úřadě, že se mu nějak plete hlava a že nemůže více zastávat svoje povinnosti. Nejspíše se tlačil někdo na jeho místo. Stává se v některých úřadech, že se rádi zbavují starých úředníků, vyšlých jaksi z mody.

Pan Šestipán je tedy na odpočinku, sešedivěl docela, jeho svislé kníry pod nosem jsou skoro žluté, ale dosud chodí do téže hospody na Novém městě, každého večera sedí na témž místě a každodenně rozmlouvá s panem Círanim, který zemřel před pěti roky.

I věřím teď, že zajisté lze obcovati s duchy.

Dvě těžké chvíle ze života páně Klokočova.

I.

Pan Klokoč se stěhuje.

Byl krásný den 1. srpna, když pan Klokoč, ocídív pečlivě šat a sebrav každé smítko s klobouku, zastrčil do náprsní kapsy toboleku a bral se s druhého patra do prvního, kdež velmi šetrně zaklepal na katr bíle natřený. Na tomto katru leskla se bílá, porcelánová tabulka s černým nápisem »Michael Wowess«, a pan Michal Voves byl domácí pán. Z kuchyně vyletěla služka, otevřela katr a kynula hned panu Klokočovi, aby šel dále. Služka Katy znala dobře datum kvartálů a věděla, že v těch dnech pan Klokoč i ostatní nájemníci přinášejí peníze.

Pan Klokoč vstoupil, pozdravil velmi uctivě pana domácího a sahal do záprsí. Domácí vstal, podal starému nájemníku přívětivě ruku a nutil ho, aby usedl. Pan domácí býval o kvartále zdvořilým vždy, ale dnes přímo zářil přívětivostí a uváděl tím pana Klokoče do rozpaků. Ptal se, jak se pan Klokoč vynachází, ptal se i po zdraví jeho man-

želky, chválil si počasí a pak velmi ochotně spočítal peníze, načež pokračoval v rozličných zdvořilých průpovídkách. Když konečně potvrdil panu Klokočovi příjem peněz do nájemné knížky a když pan Klokoč se počal poroučeti, uchopil ho domácí jemně za rameno a pronesl rozplývavě:

»Musím vás o něco prosit, pane komisaři; musím prosit, abyste mi o kvartále listopadovém ráčil vyprázdniti byt . . .«

Pan Klokoč stanul jako zdřevěnělý a pohlížel strnule, ba skoro vyjeveně na domácího. Zatajil se v něm dech, že nemohl ani hned promluvití, ale konečně se sebral a pronesl stísněně:

»Dáváte mně výpověď, pane domácí? Ale vždyť . . .«

Domácí usmíval se jemně a nedada panu Klokočovi domluvit, pokrčil ramenoma, pozvedl ruce, tleskl lehce do dlaní a řekl:

»Je mi líto, líto, vašnosti, že vám snad činím nepřijemnost, ale potřebuji váš byt. Můj obchodvedoucí se bude ženit, potřebuje byt as tak velký, jako je váš, a rád bych jej měl v domě — k vůli obchodu, ráčíte zajisté rozumět. Nesmíte se hněvat, ale byl bych vám povděčen, kdybyste si nalezl něco jiného«.

Pan Klokoč rozpálil se v tom okamžiku jako cestou na Hradčany. Cítil, jak mu na čele vyvstává pot, ale viděl, že vše marno. Domácí mluvil sice sladce jako jezovita, každé jeho slovo bylo napuštěno medem, ale byla to výpověď! Pan Klokoč nebyl mocen slova, ale konečně vypravil ze sebe něco. Odhodlal se k něčemu, co mu jindy bývalo hrozným pomyšlením.

Dvě těžké chvíle ze života páně Klokočova.

I.

Pan Klokoč se stěhuje.

Byl krásný den 1. srpna, když pan Klokoč, ocidiv pečlivě šat a sebrav každé smítko s klobouku, zastrčil do náprsní kapsy tobolku a bral se s druhého patra do prvního, kdež velmi šetrně zaklepal na katr bíle natřený. Na tomto katru leskla se bílá, porcelánová tabulka s černým nápisem »Michael Wowess«, a pan Michal Voves byl domácí pán. Z kuchyně vyletěla služka, otevřela katr a kynula hned panu Klokočovi, aby šel dále. Služka Katy znala dobře datum kvartálů a věděla, že v těch dnech pan Klokoč i ostatní nájemníci přinášejí peníze.

Pan Klokoč vstoupil, pozdravil velmi uctivě pana domácího a sahal do záprsí. Domácí vstal, podal starému nájemníku přívětivě ruku a nutil ho, aby usedl. Pan domácí býval o kvartále zdvořilým vždy, ale dnes přímo zářil přívětivostí a uváděl tím pana Klokoče do rozpaků. Ptal se, jak se pan Klokoč vynachází, ptal se i po zdraví jeho man-

želky, chválil si počasí a pak velmi ochotně spočítal peníze, načež pokračoval v rozličných zdvořilých průpovídkách. Když konečně potvrdil panu Klokočovi příjem peněz do nájemné knížky a když pan Klokoč se počal poroučeti, uchopil ho domácí jemně za rameno a pronesl rozplývavě:

»Musím vás o něco prosit, pane komisaři; musím prosit, abyste mi o kvartále listopadovém ráčil vyprázdniti byt . . .«

Pan Klokoč stanul jako zdřevěnělý a pohlížel strnule, ba skoro vyjeveně na domácího. Zatajil se v něm dech, že nemohl ani hned promluvit, ale konečně se sebral a pronesl stísněně:

»Dáváte mně výpověď, pane domácí? Ale vždyť . . .«

Domácí usmíval se jemně a nedada panu Klokočovi domluvit, pokrčil ramenoma, pozvedl ruce, tleskl lehce do dlaní a řekl:

»Je mi líto, líto, vašnosti, že vám snad činím nepříjemnost, ale potřebuji váš byt. Můj obchodvedoucí se bude ženit, potřebuje byt as tak velký, jako je váš, a rád bych jej měl v domě — k vůli obchodu, ráčíte zajisté rozumět. Nesmíte se hněvat, ale byl bych vám povděčen, kdybyste si nalezl něco jiného«.

Pan Klokoč rozpálil se v tom okamžiku jako cestou na Hradčany. Cítil, jak mu na čele vyvstává pot, ale viděl, že vše marno. Domácí mluvil sice sladce jako jezovita, každé jeho slovo bylo napuštěno medem, ale byla to výpověď! Pan Klokoč nebyl mocen slova, ale konečně vypravil ze sebe něco. Odhodlal se k něčemu, co mu jindy bývalo hrozným pomyslením.

»Kdybyste se snad přece rozmyslil jinak, pane domácí, věru rád bych tu zůstal, víte, zvyk — snad že bych něco přidal, žádáte-li větší nájemné . . .«

Domácí poklonil se zase zdvořile a odpovídal sladce:

»Víte, vašnosti, že nikdy nepřirážím. U mne v domě může každý zemřít, aniž mi napadne, abych přirazil, ale potřebuji to, potřebuji . . .«

A pak se vzpřímil a obličej jeho byl náhle vážný jako obličej soudcův. To naznačovalo, že pokládá věc za vyřízenou a pan Klokoč rozuměl té němohře. Chopil se klobouku, pan Voves podal mu ruku a nájemník vypoťácel se ze dveří a prošel katrem jako bez ducha.

Vykloupytal se malátně po schodech do druhého patra, zaklepal na dveře kuchyně a když mu choť otevřela, šel beze slova až do pokoje. Paní Klokočová pozorovala na manželi nějaké rozčilení a šla za ním. Tušení jakés ji projelo, a když vstoupila do pokoje a pohlédla muži do tváře, řekla zcela určité:

»Přirazil na nás, viděť?«

Chvilinku hleděl pan Klokoč do upřímného oka ženina a odpověděl skoro šeptem:

»Ne — dal výpověď!«

Manželé Klokočovi neznali hroznějšího slova nad stěhování! Dvacet let bydleli v tomto bytě, dvacet let pohlíželi na proudy Vltavy, dvacet let šuměl jim pod okny jez a dvacet roků naslouchali hukotu blízkých mlýnů. Po dvacet let viděli, kterak Petřín novou zelení se odívá, po dvacet zim patřili na sněžný jeho plášť a na zamrzající tok řeky. Srostli téměř s bytem svým, v němž každý koutek měl své určení, v němž každý kousek nábytku

hodil se právě jenom na své místo a v němž vyznali se slepě a potmě. Považovali tento byt skoro již za své vlastnictví, neboť nikdy jim nepřipadlo, že by dostali výpověď; jen zvýšení nájemného se vždy hrozili a pan Klokoč o každém kvartále vcházel k domácímu s obavou, že uslyší osudné: jsem nucen, abych přirazil tolik a tolik... Obava ta vzrůstala zvláště v posledních dobách, kdy ceny bytů tak nepoměrně vzrůstaly a kdy pan Klokoč doslychal, kterak majitelé domů závodí, aby nájemné i z nepohodlných, tmavých, nezdravých a chatrných obydlí zdvojnásobili.

A pan Klokoč, bývalý finanční komisař, jenž odešel na odpočinek ještě v době, než byly platy úředníků upraveny, a jenž musel vycházeti s osmi sty, byl by býval šeredně překvapen zvýšením nájemného. Ale výpověď! Toť bylo hroznější — hroznější proto, že se jí nikdy nenadál.

Bylo mu velmi těsno v kabátě, i shodil jej a usedl těžkomyslně k oknu. Hleděl tam přímo naproti na Petřín, naslouchal hučení jezu a z daleka doráželo k uchu jeho hučení z města. Byltě živ pan Klokoč v tomto domě jako na letním bytě. Pod okny jeho nikdy nedrnčel povoz, nikdy nerozléhal se tu řev uličníkujících dětí, nikdy nerušilo ho ze spánku noční dovádění opilců. Byl tu úzký kousek břehu, z ulice nepřístupný, a dva, tři kroky od podezdívky domovní čeřily se již vlny Vltavy. Vyhlídka z oken byla čarokrásná.

Vše, co zřel pan Klokoč z příjemného útulku svého, náleželo v posledních dvaceti letech k jeho životu. Znal dobře dobu jarní, kdy zarážely se do dna řeky jehly, a pozoroval s účastenstvím, kterak je v podzimku z řeky vytahují. Znal

všechny pískaře na řece a přihlížel s potěšením, kterak vesele a neúnavně vybírali po celý rok železnými lžicemi na tyčích písek. Bavilo ho podívání na závodění veslařů v létě a v zimě stopoval pozorně, kterak řeka houstne, zamrzá, a kterak pojednou ožívuje se zástupem sekáčů ledu, zásobujících všechny pivovary. A když bývala zima tuhá, když nebylo obavy, že led přes noc zmizí, bavil jej pohled na hejna mládeže, prohánějící se neúnavně po zamrzlé řece a rýhující ostrými bruslemi ledovou pláň, až se povrch její rozryl a až vy-padala jako posněžená.

Vše to měl nyní pan Klokoč ztratit! Pojednou zdálo se mu, že těch věcí vlastně ani dobře a úplně neužil a činil si výčitky, že nesedal u okna déle, že příliš pozdě vstával, že příliš časně chodil na lože.

Šedivá hlava páně Klokočova rozkývala se náhle a ze stísněných prsou jeho vycházel vzdech:

»Ach, Lízi, to bude naše poslední stěhování, to nepřečkám«.

V takových-to věcech bývají ženy střízlivější než muži. I paní Klokočová uvykla v těchto útulných stěnách, i ona přilnula sice k těm dvěma pokojíkům a k veselé své kuchynce a tušila, že se bude těžce loučit, ale dojala-li ji zpráva o výpovědi z bytu, že až zaslzela, dojala ji tak vlastně k vůli manželu, jež dobře znala a o němž věděla, jak těžce jinde uvykne. Pohládila hladkou jeho bradu a laskavě nutila:

»Jdi, staroušku, jdi se projít. Však najdeme něco, kde se nám také bude líbit«.

»Tohle nenajdeme, Lízinko«, odpovídal lítostivě pan Klokoč, »všemi ulicemi Vltava neteče!«

A konečně, když mu žena nedala pokoje, vstal, oblekl se a vyšel z domu. Ve dvoře potkal obchodvedoucího páně Vovsova, mladého Nováka, jenž starého pána velmi uctivě pozdravil, ale pan Klokoč, jindy tak zdvořilý, sotva poděkoval. Hořklo mu v ústech při pomyslení, že ho tento člověk vypudil z bytu. Podíval se tak stranou na tenkou postavu Novákovu a pomysllil si:

»Ty se také musíš ženit! Ty toho potřebuješ!«

Poslední ten kvartál, jež strávil pan Klokoč v zamilovaném bytě, byl nejtěžší dobou v jeho životě. Nikdy neubíhaly dny a neděle tak rychle, jako tenkrát, a nikdy neblížil se podzimek tak škaradě. Panu Klokočovi zdálo se, že se blíží konec světa, a když nastal den, kdy měl přesídliti do nového bytu někde nahoře v Ječné ulici, když zahrčel na dvoře vůz nábytkový, zachvěl se pan Klokoč, jakoby měl jíti na popravu. Strnule hleděl na drsné nakladače, kterak s chvatem vynášeli z pokojů kus po kuse, kterak rachotili skříněmi a židlemi, a když byl po polednách byt vyprázdněn a po podlaze válely se chuchvalečky prachu, útržky papíru a jednotlivá stébla ze slavníků, otočil se pan Klokoč posledně k oknu a upjal se posledním, dlouhým pohledem na oprchalé, šedivé temeno Petřína.

Paní Klokočová, ustrojena a připravena na cestu, přikročila k manželu a ujavši ho za rámě nutila jemně:

»Nu, pojd', pojd', mužičku, musíme si to doma do večera upravit...«

»Doma«? pronesl tiše pan Klokoč a rty se mu chvěly těžkým pohnutím, »což pak jdem domů?«

Pojď, pojď, domovnice tu bude uklízet«, nu-tila choť znova.

A pan Klokoč tedy šel a dal se svádět se schodů jako dítě, neboť na ně sám neviděl. V očích jeho stála záplava slz, poprvé snad zase po dvaceti, po třiceti letech...

II.

Páně Klokočovo sklamání.

Pan Klokoč, jež necitelný pan domácí vypudil ze zamilovaného, útulného bytu na břehu Vltavy, stal se v novém svém příbytku v Ječné ulici těžkomyslným. Scházelo mu zde veselé slunko, jež před tím po dvacet roků smálo se mu do oken od božího poledne až do večera, scházel mu zde vrch petřínský, jež vystupoval na obzoru jako veliký obětní oltář, ale především a hlavně scházela mu pod okny milá ta Vltava, jejíž šumění naslouchal pan Klokoč již časně z rána a jež tak mile konejšilo mysl jeho, když za krásných letních večerů usedal k malému stolku u okna proti ženě Alžbětě. Pan Klokočovi bývalo vždy, jako by mírně zčeřenými vlnami Vltavinými linul se celý jeho minulý život, a starý pán tak rád oddával se snění a vzpomínání. Pan Klokoč při tajemném šumotu vody vracíval se do mladých let a vzpomínal, jak chodíval — jsa nejmladším praktikantem »při financii« — za svou milou Lízinkou, jejíž kolébka stála v přívětivém, veselém městě krajském na stoku dvou řek, vzpomínával s úsměvem, kterak nastávající tchán, zámožný soukenník, bru-

číval, že dceři jeho zalíbil se zrovna člověk od péra bez platu — pan Klokoč bral tehdáž za svou práci ročně velikou nicku — kterak konečně tatík povolil a Lízinku mu »s pánem bohem« dal.

Vzpomínal dále, jak obdařila ho milá Alžběta dvakráte drobným štěstím a naplnila srdce jeho radostí otcovskou, a kterak vždy po nedlouhé době zatlačil těm drobným tvorečkům drahá, zbožňovaná očka a viděl, jak zvedá se nad nimi na hřbitově jakubském malý růvek — těžká, nepopsatelně těžká vzpomínka! Ale konejšivé šumění Vltavy umírňovalo ji, neboť zdálo se přinášeti odkudsi z neznámých, tajemných končin vroucí pozdravy oněch malých, nedozrálých poupat...

Konečně vzpomínal, jak později táhl od města k městu s milou ženou svou a celou domácností, jak úřednický život jeho byl pln stěhování až do chvíle, kdy zastavil se na poslední stanici v Praze, kde se dočkal i kýženého, zaslouženého odpočinku.

Toto pásmo snů a vzpomínek do minulosti přetrženo bylo tím dnem, kdy pan Klokoč ztratil svou Vltavu. Zde v Ječné ulici bydlel na straně severní — do oken nezabloudil mu nikdy paprsek slunečný. Pod okny na místě klidného toku řeky cenilo zuby hrbolaté dláždění, přes něž po celý den drncely těžké vozy, otřásající domy v zákla-dech, a pan Klokoč žil ve stálém strachu, že se mu sřítí strop nad hlavou.

Stará družka jeho starostlivě, ba někdy až úzkostlivě pozorovala, jak těžce účinkuje na manžela změna bytu. Pan Klokoč býval zamklý, často mrzut, někdy dokonce i popudlivý, čehož druhdy nebývalo.

Tak trvala věc asi půldruhého roku. Tu navrátil se pan Klokoč jednoho dne z procházky a choť zpozorovala na něm nějaké neobyčejné rozčilení, ale jaksi radostné rozčilení. Čekala trpělivě, až manžel začne mluvit, a to stalo se po obědě. Když vysrkl starý pán náprstek černé kávy, přešel několikrát pokoj, zastavil se náhle před ženou, složil ruce na zádech a řekl:

»To nevíš, Lízinko, že se tam u Vltavy staví nový dům?«

Žena zakoukala se na pana Klokoče.

»Kde pak?«

»No tam nedaleko, co jsme bydleli!«

A vida, jaké překvapení jeví obličej ženin, pokračoval pan Klokoč, jako by oznamoval hlavní trefu:

»Ano, už je jisto, že se tam staví. Několik dní jsem tam nebyl a dnes tak náhodou se mi zamloulo, abych se tam podíval. Všude dělníků jak mravenců, do čtyř rohů hluboké příkopy v zemi a za plačkami na tisíce cihel a kopce opuky...!«

Pan Klokoč přejel rukou po hlavě a mluvil dále:

»Ale co ještě, Lízinko! Staví to známý! Vidím tam pana Hněvsu, stavitele. Co to děláte, povídám. Dům, povídá on, vždyť to zde dost dlouho leželo ladem. Slyšíš, Lízinko, dům!«

Čím déle pan Klokoč mluvil, tím více opanovávalo ho zase dřívější rozčilení a tvář jeho se červenala.

»A tak co myslíš, Lízinko, že jsem udělal?« mluvil dále starý pán a rychleji. »Jaké pak tu máte byty? ptám se pana Hněvsy. O čtyřech,

o třech, o dvou pokojích, povídá on. A víš, Lízinko, co? Já si zamluvil byt o dvou pokojích...«

Pan Klokoč oddychl, vzpřímil se a pohlížel radostně na manželku, jež napjatě poslouchala a nyní polohlasně se otázala:

»A co to bude stát?«

»To pan Hněvsa ještě sám neví, ale řekl mi, že to nebude drahé, že to bude přiměřené«, odpovídal rychle pan Klokoč. »Jen si pomysli, Lízinko, voda poteče až do kuchyně, všady parkety a okna na řeku, na Vltavu a na Petřín — zrovna tak, jako to bylo ve starém bytě. To je štěstí, že jsem k tomu přišel dříve, než to měl všechno pronajato. To bych si nebyl odpustil!«

»A prosím tě, Klokočí, co pak by pronajímal, když má teprve díry do země!« namítla paní Klokočová.

»Holenku«, propověděl šťastný muž sebevědomě, »teď se nečeká, až se dům postaví, teď se najímá podle plánu...!«

Od tohoto dne byl pan Klokoč všecek proměněn. Jako kouzlem vrátil se mu veselý jeho rozmar a čílost. Denně chodíval na staveniště Hněvsovo a vždy oznamoval paní Klokočové, jak stavba pokračuje. Popisoval jí sílu zdí, šířku průjezdu, důkladnost žulových schodů a vždy si pochvaloval: »To je štěstí, to je štěstí, že to staví pan Hněvsa a že jsem se k tomu dost časné nahodil!«

Pak jedné neděle — asi po čtyřech týdnech od započetí stavby — nedal ženě pokoje, dokud se neustrojila a s ním nevyšla. Chtěl, aby viděla dům, vyrůstající z břehu zamilované Vltavy. Paní Klokočová neviděla sice než trochu červených zdí,

na několik metrů ze země vyčnívajících, ale v obraznosti manželově stál tu již celý dům a pan Klokoč ukazoval choti ve vzduchu, kde budou okna, jak budou pokoje široké a kudy se do bytu půjde. Věděl, jak silny budou ve druhém patře zdi, oč budou pokoje nahoře větší než dole, kolik bude schodů do zvýšeného přízemku, kolik do prvního, kolik do druhého patra. Věděl, kde bude světlík a také věděl, že bude střecha kryta břidlicí a že bude mít dům čtyry komíny. Inu, jak by to všechno nevěděl! Vždyť byl teď na stavbě pořád jako polír, a stavitel Hněvsa vysvětloval mu postup stavby a plán budovy, jako nějaké magistrátní komisi.

Tak uběhlo panu Klokočovi příjemně jaro a s nastávajícím letem přiveden dům pod střechu a počato s úpravou vnitřní i zevnější. Pěkně od střechy odíval se dům slabě zarůžovělou omítkou, hmotnými římsami, sádrovým sloupením mezi okny — zkrátka zcela moderním průčelím. Touž měrou, jakou postupovalo dohotovování budovy, rostla ne-trpělivost páně Klokočova. Den co den spěchal do stavby, vnikal přes rozličné harampátí do vnitř, vystupoval po schodech nahoru, přihlížel ke práci malířův, lakýrníkův, sklenářův a zámečnickův, procházel domem od přízemku až k půdě, čichal syrovinu všude páchnoucí a utěšoval se, že to do podzimku všechno vyschne a vyčichne; však nejdéle vždy zdržoval se ve »svém« bytě ve druhém patře, ježž dal také stavitel dle jeho vkusu vymalovat, podupoval na podlahu, zdali se netřese, měřil okem, kam co postaví, a pak vystál třeba celé hodiny u okna, vyhlížeje na řeku a na Petřín.

Hněvsa, kterýž byl také skoro neustále na stavbě, přicházel někdy za panem Klokočem do

druhého patra, poklepal mu na rameno a říkal přívětivě:

»To vám přeji, pane komisaři, že tu budete bydlet! To jsem rád, že ten byteček bude mít známý! Je to všady pohodlíčko. Na schodech a ve průjezdě plyn, v kuchyni voda, z kuchyně hned špižirnička, všechno na jedno zavřítí, parkýtky, elektrický zvoneček — a to koukání z okna! Kdybych nemusil právě bydlet na Rejdišti, tenhle byt bych nepřenechal nikomu. Zdráv jste ho užil . . .«

»A bude všechno do podzimku hotovo«, otázal se jedenkrát pan Klokoč, »abych mohl dát v čas odpověď?«

»Bude, vašnosti, bude!« tvrdil Hněvsa. »Máme krásné léto, vyschne nám to hezky jako oříšek, a v zimě už se budete koukat na klouzačku.«

Pak Klokoč vytahoval si za zády klouby prstů, přelétal okem byt, přešel zvolna z pokoje do pokoje, vrátil se k panu Hněvsovi a otázal se polohlasně, jaksi rozpačitě, tak trochu stísněně, jako by se bál odpovědi:

»Nu, dobře, pane staviteli, to je všechno dobře, ale hlavní věc: co pak to bude stát?«

A oko starého pána utkvělo na rtech Hněvsových nedočkavě, rozčileně.

»Nu, nebude věc tak zlá«, odpovídal rychle stavitel, »ačkoli jsem hezky draho stavěl«. A vytáhnuv z náprsi zápisník, sáhl za ucho pro olůvko a začal ve knížce počítat.

Počítal, počítal chvíli, zamyslel se několikrát a konečně upřev zkoumavý pohled na pana Klokoče, netrpělivého a rychle mžikajícího, řekl hezky volně:

»No, počítal jsem tak na čtyry sta dvacet, ale že jste to vy, zůstaňme při rovných. Máte

plyn, vodu, vyhlídku — čtyry stovky není mnoho, že ne, pane komisaři?»

Pan Klokoč neodpovídal. Cítil, že víčka očí jeho skáčou, jako když bubnuje, a koutky pysků trhalo mu to jako »myška«. Musil se vyhnout zraku pana Hněvsy, jenž na něj velmi přívětivě pohlížel, a otáčel se poznovu k oknu, koukl na řeku, koukl na Petřín, šel pomaloučku do pokoje druhého, pohleděl na strop pěkně malovaný, a pomaloučku vycházel kuchyní na chodbu, pan Hněvsa za ním. U schodů obrátil se pan Klokoč ke staviteli a podáváje mu ruku, pronesl třaslavě:

»To promluví se ženou, pane staviteli, poručím se prozatím«.

Byl rád, že to řekl, neboť více nebyl by ani slova mohl promluvit. Zvolna, zvolňoučka sestupoval se schodů, neboť se pod ním kolena chvěla jako v zimmici.

Jak toho dne domů přišel, sám pan Klokoč nevěděl. Ale když vešel do dveří, zůstala paní Klokočová vyjevena. Viděla hned, že manželu přihodilo se něco nemilého, poznala však také, že není rozzloben, nýbrž velmi lítostivě dojat. I otázala se co nejněžněji:

»Ale mužičku, jak pak vyhlížíš, co je ti?»

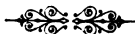
Pan Klokoč postavil deštník do kouta u dveří, pověsil klobouk na hřeb a pohlížeje upřeně na ženu vyrazil ze sebe:

»Hněvsa chce jen čtyry stovky za ten byt!«
 Starý pán pronesl ta slova hlasem chraptivým.
 Panička nebyla nikterak překvapena.

»Milý mužičku — myslila jsem si, že to nebude pro nás, že to bude drahé«.

»Já si to nemyslil«, chraptil pan Klokoč, »já sloužil prvních šestnáct let za tři sta šajnů ročně — on chce čtyry stovky. A to mi ještě dvacet zlatých dává prezentem . . .«

Že se Klokočovi do nového domu nepřistěhují, musila oznámit Hněvsovi paní Klokočová sama. Starý pán po osudné odpovědi stavitelově ochuravěl.

To se tak nebere!

Kresba dle modelů.

Byla pěkná, teplá neděle. Vlastně to byl už nedělní večer, tak vlahý, klidný, jaké bývají ke konci jara. Pomaloučku, unaveně vracely se do města řady Pražanů, kteří hned po obědě buď pěšky, buď drahou »vyletěli« do zelena v Šárce, ve Hvězdě, v Podhůří a jinam, nebo aspoň do nejbližších hostinců za branami pražskými, na Lišku, na Zelenou bránu, na Petyнку nebo do Kravína: a ulice i uličky pražské, v nichž prohánělo se odpoledne jen několik uličníků, oživily se náhle ruchem nespočetných kroků, hlaholem hlasů, smíchem i hlubokým oddychováním, křikem a klením. Pod nohama chodců zvedal se prach, jenž po celé téměř odpoledne klidně odpočíval na dlažbě. Jen v některých širších ulicích, tu i onde znáti bylo stopy posledního kropení — jinak vynášely se vybouřené padrtky suchého bláta a písku výš a výše, kroužily kolem hlav upocených chodců, vnikaly jim do úst, do nosů i do očí, dráždily sliznice, lehtaly nosy ke kýchání a vzbuzovaly v hrdle chuť k opětnému pití. Vždyť cestou každému vypráhlo a pražské zahradní hostince vábily

Z pražských zákoutí.

tak neodolatelně k posezení pod kaštany, akáty nebo pod oleandry, kteréž konečně také poskytují dosti stínu, když sluníčko — zapadne. A ono zapadlo již před chvílí a na čisté modré obloze vyrojily se zástupy hvězdiček, těchto nebeských »kibiců«, nakukujících nám zvědavě přes hlavy, jaké je dnes pivo v »Černém«, jaké u Fleků a u Tomáše, a zevlujících bez vstupného na zahradní produkce zpěváků u Bucků, u Rozvařilů, u Labutů.

* * *

V pivovarské zahrádce »u Rozvařilů« na Poříčí bylo živo. Již od páté hodiny odpolední obveselovala shromážděné hosty zpěvácká společnost Denkova a někteří její členové už pěkně chraptěli. Ale nikdo z nich neochaboval. S nastalým večerem rozhojnila se návštěva, zpěváci posilnili se večerí a pěli dále své »prostonárodní« písně, opakující přes tu chvíli nejnovější výplod pouliční poesie: »Roste vosyka kolem lesíka, kdo ji nesázal, ať ji neseká«, kterážto tklivá píseň konala právě vítězný pochod Prahou.

Prostora zahradní byla osvětlena plameny plynovými, ale ne příliš skvěle; vzdálenější kouty halily se v temno skoro neproniknutelné a v takovém jednom ústraní, opodál společnosti, u osamělého stolku seděli dva lidé: mladík a dívka. Mladík byl oděn svátečním černým oděvem nevkusného střihu, jaký se patrně vymejšlí jen pro chasníky. Bylo sice vše nové, čisté, ale všude rohaté, plno záhybů, nepřiléhající, tvrdých tvarů. Hlavně omladina venkovská vyniká podobnou nevkusnou úpravou kroje; látky na něm právě tolik, jako na jiném, i za

stejně peníze, ale oděv vypadá, jako by byl ukován, jako by jej byly šily ztuhlé, neohebné prsty. Jsou to výrobky oněch starších krejčí, kteří pokulhávají vždy o dvacet let za svými bystřejšími, obratnějšími soudruhy; kteří nemají smyslu pro onu měkkost roucha, jaké možno docílit.

Nákrčník mladíkův byl atlasový, křiklavě fialový. Tvrdý klobouk ležel před ním na stole a pouchané jeho vlasy lepily se na spocené čelo. Bylo mu horko nejen účinkem teplého, ohřátého vzduchu, ale i zvláštním rozjařením mysli. Přikláněl se stále k sousedce své, našeptával jí otázky a lapal krátké, líné odpovědi dívčiny tak dychtivě, jako by rozhodovaly o jeho životě. A co chvíli zvedal těžkými, upracovanými prsty sklenici s pivem, donášel ji k její ústům a přenechával ji pak ruce dívčině, která se chápala sklenice jako ve spaní, jako by chtěla a nechtěla. Chasník rozplýval se vřelým citem milostným, jakého jen byl mocen, děvče sedělo tu jako bláto, s rukama založenými, s pohledem do neurčita, a naslouchala hovoru mladíkova jako ve snu.

Byla oděna lehkým šatem kartounovým, bíle a červeně kostkovaným, poněkud vystřiženým; přeska černé mantilly byla rozepjata a mantilla sama schumlána byla mezi trupem dívky a opěradlem hrubé lavice. Účes děvčete byl rozcuchán a přistřižená přední vrstva přizrklého vlasu zakrývala úplně čelo a spadala téměř na oči. Umělá květina nad levým uchem byla na polo vypelichána, pomačkána, a vězela tak slabě v účesu, že se při každém bezděkém pohybu hlavy zatřásla, jako by jižžij chtěla vypadnouti.

Tvář děvčete byla široká, plochá, nad širokými tenkými retý vystupoval tupý nos. Oči její byly

oné neurčité barvy, již můžeme nazvat šedivou nebo zelenou. Pohybovaly se ve svých jamkách líně, jako by se jim chtělo usnouti, ale chvílemi zazářil v nich přece oheň, což však nevzbuzovalo dojem příjemný. Podivné ty oči svítily tak nepříjemně, protivně — ale náš mladík se v nich utápěl. Neuměl čísti v ženských očích — lidé jeho druhu nenaučí se tomu do smrti. Líce děvčete bylo nehezky bílé, pihami postříkané, a pod její očima, pod spodním rtem i na krku pod bradou stále vyprýšťoval pot, jež otírala chvílemi pomačkaným šátečkem. Jí bylo asi dvacet let, jemu snad dvacet pět. Ona byla nakladačkou v tiskárně, on byl dělníkem zámečnickým. Tolik bylo lze vyrozuměti z hovoru jejich.

* * *

Mladík chopil se sklenice, dopil a zatukal na sklepnici, aby ji znova naplnila. Když před něj byl čerstvý nápoj postaven, zvedl nádobu a nesl ji opět k ústům své sousedky. Každé první zavdání náleželo jí. A potom vytáhnuv z vesty hodinky pohlédl na ně a otázal se děvčete:

»Katynko, nebudou vás doma hubovat, vidíte, že ne? Je teprva půl desáté!«

Děvče otíralo s nevídanou leností spocený obličej a odpovídalo:

»Kdo by huboval? — Stary*) je v hospodě, mutezna**) chróní a ségra***) šla také na flám...«

»Hubovali vás už někdy, když jste přišla pozdě domů?« tázal se něžně milenec.

*) Otec. **) Matka. ***) Sestra.

Holka hodila hlavou jako by zaháněla mouchy.

»To je rozum, že hubovali — dřív — ale to nás nežere. To se tak nebere...«

Mladík hleděl se zalíbením na sousedku. Vše, co ona pověděla, připadalo mu tak roztomilé, upřímné; přiklonil se k ní a políbil ji na široké, tenké retы. Katynka seděla nehybně, a když oddálila se hlava mladíkova, přejela šátkem ústa, jako by na ně byla sedla moucha. Milenec přitulil se úže k děvčeti a tázal se polohlasně:

»Katynko, máte mě přec ráda, ano?«

Neodpověděla ihned, a pak pronesla:

»No bodejt' že.«

»Hodně, Katynko?« žadonil dále mladík.

»Dost!« odpovídala stejným způsobem dívka.

Pomlčeli na chvíli. Potom zmužil se milenec k dotazu, k němuž po celý večer se připravoval:

»A než jste chodila se mnou, vídal jsem vás s tím Švarcem, co byl dřívě u vás v tiskárně u kola. Toho už nemáte ráda?«

Děvče upřelo nyní lenivý pohled na tazatele a odpovědělo zdlouhavě:

»Už s ním nechodím!«

»A měla jste ho ráda, moc ráda?« dorážel milenec dále.

»To se tak nebere,« odpovídala Katynka. »Sama jsem nemohla do hospody chodit. Vždyť už má dávno jinou . . .«

Zase pomlčeli. Mladík si hrál s cípem mantilly a pak vzdychl několikrát z hluboka. Konečně pustil cípek, vyňal z úst užmolený nedopalek doutníku, dávno vyhaslý, a přiklonil se k děvčeti:

»Koukejte, Katynko, to mě mrzí náramně, že musím teď zase z Prahy na stavbu, že vás nebudu mít . . .« a pak si dodal odvahy a dopověděl: »Vy budete chodit s jiným, co?«

Ústa děvčete rozevřela se k zívnutí; když si je odbyla, zakoukala se někam mladíkovi přes rameno a odvětila:

»Nebudu — vždyť nikdo nepříjde.«

Pro mladíka mělo cenu jen slovíčko »nebudu« — dodatku si nevšiml, nepochopil ho. Ale měl přece ještě obavu.

»Budu venku asi dva měsíce — nezapomenete na mne?«

»Dva měsíce?« ptala se táhle holka, jakoby uvažovala, zapomene-li za tu dobu či ne. »Dříve nepřijdete?«

»Dříve ne, Katynko; máme práci na třech štacích, moc kování všude, bude nás venku pět.«

»Vyděláte venku mnoho?« ptala se Katynka dále.

»Dost,« přisvědčil mladík, »a zase mnoho se utratí; to víte, v tomhle horku ven . . .«

»A přijdete zase jistě do Prahy?« ptala se dívka znova.

»Jak bych nepřišel, když tu mám vás!« zahoroval zámečník.

»Tam bude holek — venku,« pronášela Katynka jako ze spaní.

»Ale pro mne žádná, Katynko,« ujišťoval zámečník, »když mám doma vás. Jak byste si to mohla myslet!«

»To se tak nebere! . . .« končilo děvče hovor a potrávalo šátkem před ústy, jako by potlačovalo nové zívání . . .

Dopili, zvedli se, děvče trochu spořádalo pomačkaný svůj úbor a vycházeli od Rozvařilů směrem k Poříčí, zahrnuli k Biskupské ulici a kráčeli do úzké uličky ve čtvrti Petrské, blíže mlýnů, tiché, opuštěné. Před nízkým, širokým domem se rozloučili, milenec pokryl pihovitou tvář dívčinu polibky a potom vešla Katynka do domu výčepem vedle domovních dveří, v němž ještě svítili a odkud zaznívalo několik chraptivých hlasů.

Zámečník vymotal se z bludiště spleťtých ulic a uliček a zamířil ke Dlouhé třídě, kde byl jeho domov. Šel zvolna, zvolňoučka, jako by chtěl prodloužit tento tichý, blažený večer. Sňal klobouk s hlavy a otíral strakatým kapesníkem čelo. Chýlilo se jaro ke konci, byla horká červenová noc a v jeho nitru také sálal oheň lásky.

Zpomínání na dnešní večer mělo mu stačiti na celé dva měsíce, než se navrátí do Prahy, aby Katynku na novo objal.

* * *

Byl zase nedělní den, pozdní odpůldne, když náš zámečník se ubíral z Dlouhé třídy do šedivé, zastrčené ulice ve čtvrti Petrské. Kráčel dnes rychleji než onoho večera, kdy se byl s Katynkou rozloučil. Vrátil se asi před hodinou drahou z venkova, kde po dva měsíce pracoval, a toužil po ní, po Katynce, s níž v předvečer svého odjezdu na venkov byl u Rozvařilů tak šťastnou chvílí zažil.

Ale dnes netvářila se obloha nebeská tak přívětivě, jako onoho jarního dne, dnes nebyl vzduch prosycen tak těžkým teplem jako tehdy. Modrá klenba nebeská zastřena byla od východu k zá-

padu a od severu na jih záplavou husté šediviny, nehybné, neprostupné, nepropouštějící jediného paprsku slunečního, a povětrí bylo ostré, sychravé. Foukalof již ze strnišť a tato neděle byla prvním z oněch dnů, kdy cítíme a vidíme, jak léta pomalu ubývá, jak panování jeho na krátko, kterak se blíží podzimek.

Milovník vykračoval rázně ke svatému Petru a nevšímal si, jaké je povětrí. Těšil se jen, jak překvapí Katynku, až se před ní objeví, jak radostně ji obejmje, jak se jí pochlubí značnou úsporou ze mzdy na venkově a jak se jí dnes konečně zeptá, kdy tedy ona myslí, že by se mohli vzít. Nebo o tom také budou mluvit!

A s podobnými myšlenkami blížil se víc a více k místu, kde ona dlela. Přešel již Petrské náměstí a proběhnuv krátkou ulicí za ním zahýbal do jiné, kde stál nízký, široký domek s výčepem. Bude-li doma? přemítal u sebe. Vždyť jí neoznámil, že dnes přijede, vždyť mohla někam odejít — jak je pošetilý, že myslí, že jí musí najít doma! A ulekl se při pomnění, že by jí doma nezastal, že by měl celý zbytek dneška strávit bez ní, sám, opuštěn, nevěda, kde ona chodí. A aby tuto možnost oddálil od sebe co nejvíce, kráčel nyní pomaleji k povědomému stavení.

Již po prvních několika krocích do uličky zavádily o sluch jeho vřískavé zvuky vzdálené tahací harmoniky. Čím dále kráčel, tím zřetelnější byl kvikot vřískavého nástroje a zároveň zalétal k němu také hlahol hlasů mužských i ženských, chraptivých, kvikajících, ječivých i výskajících. Zámečník poznal, že vše to pochází z výčepu v domě, v němž bydlí Katynka.

Tato křiklavá veselost ve výčepu tvořila nepřijemnou protivu k nevlídnému, sychravému počasí dnešnímu. Zámečník přál si všady klid, aby nebyl vyrušován v milých svých snech, a tu jest uvítán řehotem spité asi společnosti, která stůj co stůj chce mít veselou neděli.

A pojednou snesla se na milence jakás těžkomyslnost; nevěděl sám, jak a odkud to na něj padlo. Tu tam prohánělo se ulicí nějaké klouče, přede vraty nízkých domků stála malá děvčátka s loutkami v rukou a konejšila dřevěná nemluvnata. Zde onde vyhlížela mrzutá, svrašťelá tvář stařecká, tu tam se mihla ženská postava v nedbalkách a vběhla zase rychle do průjezdu. Nebyl ještě večer a přece se zdálo, jako by se vše chtělo uložit ke spánku. Před výčepem okounělo několik větších kluků, z nichž dva tři nejsmělejší nahlíželi dovnitř zasklenými dveřmi.

Zámečník pospíchal dále, minul plaše výčep, ani se nepodívav do okna, a zahrnul do vrat. Oddechl si, když vystupoval na první dřevěné skřípavé schody, neboť tuto již připadal si jako dobře uschovaný; ještě okamžik — a spatří Katynku.

Vystoupil do patra, přikročil ke dveřím a zafukal na ně nesměle — žádná odpověď. Smačkl kliku — zavřeno. Zaklepal silněji — všude prázdno, hluch. Nebylo tu nikoho doma, nebyla doma ani ona, na niž tak se těšil.

Stál chvíli nerozhodně a nevěda, co by počal. Konečně se obrátil a sestupoval. Umínil si, že počká ve průjezdě za vraty tak dlouho, až se z Kacafirových někdo vrátí, až přijde sama Katynka.

Stanul dole na okamžik mezi vraty a vyhlédl na pravo i na levo na ulici, přichází-li někdo. Nikdo.

Krom několika uličníků nebylo na ulici nikoho, všady ticho. Jen z výčepu doléhaly sem skřeky harmoniky a smíšené zvuky hlasů.

Zámečník uchýlil se za přivřenou půli vrat a opřel se o zeď. Jak dlouho bude čekat?

Vzadu ve průjezdě vrzaly chvílemi dveře. Byly to dveře z výčepu, jimiž také Katynka chodila obyčejně domů, když domovní vrata byla zavřena. Vycházely tamtudy střídavě postavy mužské i ženské, kamsi na dvorek, a vždy zase vracely se do výčepu. Tito lidé bručeli a trlkovali si cestou a zdáli se býti v nejlepším rozmaru. Zámečník neohlížel se za každým z nich, ale když přece chvílemi a bezděky zrak v tu stranu otočil, poznával, že postavy mužů krácejí nejistě, že se uchylují v pravo v levo. Viděl, že ti lidé jsou napilí — teď, odpoledne, kdy je daleko do večera! Toužil po Kатыnce — tesknota, jež se ho prve zmocnila, opánovávala ho vždy víc a více.

A pojednou, když vyhlédl opět na ulici, uslyšel za sebou, u dveří výčepu, tutlaný smích několika ženských hrdel. Obrátil se a spatřil tři dívčí postavy ve průjezdě u dveří, kterak naň ukazují. Sotva uviděly, že jsou pozorovány, vrazily do vnitř a rozpustilý chechtot zanikl, když za nimi dveře zapadly. Ale okamžik ten postačil, aby zámečník uviděl, že jsou všechny tři oděny světle, některá docela bíle, že mají životy s krátkými rukávy a že mají ve vlasech a za řadry zelené nějaké snítky, jako rozmarinu nebo myrtu.

»Tu snad je nějaká svatba ve výčepu,« projelo mu hlavou a hned si umiňoval, že nebude déle čekat. Podobné výjevy nehodily se ke dnešnímu jeho smutnému rozpoložení mysli. Upravoval

si oděv, zapínal kabát a hotovil se k odchodu. Ale než vykročil z domu, vrzly zadní dvěře znova a za zámečnickem zachrastily ženské kroky a zašustěl oděv. Obrátil se a stanul překvapením jako přikován. Před ním stála Katynka v neobyčejném úboru. Byla od hlavy k patě bílá, také již hezky pomačkána, a přizrzlý její vlas ozdoben byl myrtovým vínkem, drobet povadlým, pocuchaným, na stranu svislým. Pihovitá její tvář byla zrudněná, nejspíše požitkem nápojů, i její ruce, pihami pokryté a až k záloktí holé, byly zarůžověly.

»To jste vy, Alois?« otázala se milence, kterýž dosud překvapením promluvit nemohl. »Na koho čekáte?«

»Inu, můj bože, na vás, Katynko!« odpověděl stísněně milenec. »A co pak je to tu dnes?«

»Tady? Ve výčepu?« ptala se táhle Katynka. »Svatba!«

»A vy jste za družičku?« vyrazil ze sebe Alois. Katynka otřela krajkovým šátkem spocenou bradu a odpověděla jednotvárně:

»To je moje svatba . . .«

»Katynko!« zvolal Alois, ale dále nemohl. Cítil, že se mu stahuje hrdlo, že by mu přeskočil hlas, kdyby ještě slovo pronesl. Hleděl na ženštinu před sebou, jako na podivuhodnou věc, jíž nerozumí, a bylo mu, jako by se s ním celý průjezd točil. Konečně přemohl své pohnutí a překvapení a vyrazil ze sebe:

»Ale pro Krista — pána — vždyť jste řekla — že máte ráda mě — vždyť jste na mne měla čekat...!«

Katynka tu stála a poslouchala, jako by byla řeč o někom jiném, a když Alois dokončil, odpověděla svým líným způsobem:

»Prosím vás — to se tak nebere! On dostal Švarc pěkné místo — tak zas přišel a spěchal na to . . .«

A vidouc, že Alois neodpovídá, pobízela ho:

»Pojďte si sednout k nám do výčepu, vedle mne — tady je vítr!« A otrásala se v lehkém, propoceneném oděvu.

Alois tu stál jako spitý, zem se pod ním kolébala, stěny průjezdu skláněly se nad ním — a před ním stála ve průvanu Katynka, na níž po celý čas myslil, již se nemohl dočkat a s níž se takto shledal. Nemohl ze sebe vypravit slova a nebyl by se hnul s místa, kdyby ze zadu nebyl pojednou zazněl surový hlas:

»No, Katy, neměla's těch flámů dost za svoboda? Začneš zase hned po dnešku . . .?«

Byl to Švarc, mladý manžel Katynčin.

Žena se obrátila beze slova, doběhla ke dveřím a Alois spatřil jen, jak vznesla se tu do výše mužská ruka — Švarcova — jak dopadla na hřbet bývalé milenky, až ji vrazila do výčepu, jak za ní muž ihned vstoupil a jak s třeskotem zapadly dveře výčepu . . .

Vypotácel se z průjezdu do ulice a dal se opačnou stranou, aby nemusil kolem výčepu, v němž po návratu mladých manželů Švarcových z průjezdu se rozpoutala prudká hádka. Spitý, zuřivý Švarc chrlič hřímavým hlasem spoustu surových nadávek na ženu, již podezřívá, že si umluvila dostaveníčko s bývalým svým milovníkem. Za mladou ženu, která byla líná na slovo, odpovídala mu ječivým hlasem matka její, stará Kacafírová.

Aloisovi bylo, jako by na něj hleděla s výsměškem celá ulice.

Setmělo se mezi tím valně a tu tam vyska-
kovala v malých oknech úzkých domků světla,
za potrhanými, chatrnými záclonkami mihaly se
stíny; vítr hvízdal nyní mnohem silněji a zámečník
klopytal šedivou uličkou, nevěda kam, a ruka jeho
mačkala v kapse stříbrné srdíčko na krk, jež při-
nášel milence na památku opětného shledání.

Obloha šedla víc a více a nížila se k zemi,
jako by ji chtěla přikryt.

A v prsou zámečnickových zbyla ze všeho jen
ozvěna slov Katiných: »To se tak nebere . . .«

„Ztracený ráj“ páně Tetřevův.

I.

Sousedé v Plavecké ulici podivili se velice jednoho rána, když viděli, kterak pan Tetřev počíná vyprazdňovati hokynářský svůj krámeček, kterak vynáší odřený a spuchřelý nábytek kus po kuse a nakládá na ruční vozík, u něhož stál nejstarší synek, kterak nacpává do nůši a puten nádobí svého »závodu« a zbytky zboží, láhev s trochou višňovky, hrnec s kyselým zelím, něco zemáků, hromádku přesličky, několik rýžových kartáčů na podlahu, růženec míčů, pět párů lýkových trepek, láhev s kyselými okurkami atd. atd.

Ano, Tetřevovi se stěhovali! Tetřev chodil vážně z krámečku k vozíku a od vozíku do krámečku, vynášel pozorně předměty, kladl je s vážnou tváří a starostlivě na vozík, jako by balil zlaté zboží do bavlnky, a když ho někdo z mimojdoucích pozdravil, pohodil jedva hlavou a odbroukl roztržité poděkování a zase měřil s důležitou tváří mezeru mezi vozíkem a krámečkem.

V krámečku stála rázná, všestranná a neocennitelná družka života jeho, paní Tetřevová, sunda-

vala s polic hrnečky, lahvičky, košíky, řehtačky, suché makovice a ostatní inventář, kladla to opatrně do náručí svému manželu a když se jí zdálo, že si venku s rovnáním příliš hraje, houkla na něj chvílemi netrpělivě:

»Ale bože, dělej, starý, takhle se budeme stěhovat tejdén!«

Po takovém napomenutí otočil pan Tetřev hlavu ke krámku a odpověděl vážně, jako by se nechtěl zlobit:

»Jedno po druhém, víš, jako to dělají v Paříži!«

Náčež zaječela paní Tetřevová:

»Ty jsi v Podskalí a ne v Paříži! Tak se strkej!«

Potom už pan Tetřev neodpověděl a nakládal dále, ale když vešel do krámku, přeměřil svou polovici přísným pohledem a řekl:

»Ty stará, ty si budeš musit dát řádnou petlici na hubu, až teď budeš jednat s noblejšími partajemi. To své štekání nech tedy, s tím se nemusíme stěhovat!«

A pak honem vyrazil s nějakou rachotinou z krámu, aby uřízl manželce odpověď.

Znenáhla se rámotí na vozíku kupilo do výše a pan Tetřev teď vyrovnával na stranách, aby měl vozík rovnováhu.

Chvílemi se práce přetrhovala, neboť ze sousedstva trousil se ledakdos, aby něco koupil, a pak musila paní Tetřevová obsluhovati kupce, čehož pan Tetřev použil, aby si trochu odpočal. A tu zastavil se některý soused plavec, spěchající do práce, anebo posluha, ubírající se na své stanovisko, a otázal se Tetřeva:

»Co pak, sousede, vy se stěhujete?«

»Ba stěhujeme,« odpovídal hokynář vážně a důležitě. »Stěhujeme! A už kdybychom byli vystěhováni!«

»Kam pak, kam?« zněla další otázka.

»I trochu vejš tam do Prahy,« odpovídal Tetřev, utíraje zapocené čelo.

»A co pak se vám u nás už nelíbí?«

»Co pak o líbení«, hodil Tetřev hlavou, »o to by nebylo, ale my teď začneme něco lepšího, většího«.

Při tom se zatvářil, jako by chtěl otevřít na Příkopech velkoobchod, nechal tazatele stát, přistoupil k vozíku a rovnal tu něco, co už desetkrát bylo urovnáno.

Konečně byl vozík vrchovatý, Tetřev upjal náklad provazem kříž na kříž a když se ve krámku stoje nasnídal, zapřáhl se v předu, synek v zadu zatlačil a vozík rachotil po hrbolatém dláždění do třídy Vyšehradské a odtud šikmo kolem Společenské zahrady do ulice Benátecké. Tetřevovi stěhovali se výše, do Tůní blíže ulice Žitné.

Jeli tak asi třikrát a ve dvě hodiny po poledni byli vystěhováni až na hromádku střepů, hadrů, třísek, což nestálo za odvezení.

II.

Začít něco lepšího, většího — to byl dávný sen hokynáře Tetřeva. Zdálo se mu, že hokynářství v Plavecké ulici je náramně mizerná věc, ale hlavně se mu zdálo, že se to pro něj nehodí. On vlastně nevěděl, co by dělal; až dosud se prací

nepotrhal a dle všeho zdálo se, že se jí do smrti nestrhá. Duší hokynářského závodu byla vlastně paní Tetřevová a muž jen tak po krámku okouněl, kouřil z dýmky, ujídal nakládané okurky a upíjel višňovky, a největším a nejdůležitějším jeho výkonem bylo, že rozštípal časem na špalku před krámkem pro nějakou kuchtu ze sousedstva kousek dříví a že pomáhal služkám zvedat mandl ve krámě — rázné velení milé choti donucovalo ho k těmto ochotám. Ale to štípání se mu nejvíc protivilo. Bylť pan Tetřev také u »sboru« a zdálo se mu, že drvoštěpská jeho činnost nesrovnává se nikterak s důstojností uniformy, v níž súčastňoval se pohřbů »kriegskamarádů« a slavnosti Božského těla. A když tak někdy ubíral se s flintou na rameně domů a cesta vedla ho ulicí Spálenou nebo Širokou, stanul tu před pečenářským závodem paní Ruprichtky nebo Severky a mžouraje po vyložených, do zlatova vypečených husách a kuřatech, po zaječích hřbítkách a špikovaných koroptvích, po lesknoucích se selatech, oddechl obyčejně z hluboka, těžkomyslně, a duší jeho táhlo přání: »Tuhle to, to by bylo tak něco — to bych se pak nemusil za svůj charakter stydět!«

A krácel s flintou těžkomyslně dále — domů, odstrojoval se lítostivě a přistupuje zase ke svému špalku styděl se při pomyšlení, že by ho v téhle posici spatřil někdo, kdo ještě před chvílí obdivoval se jeho pěknému kroku v řadě, jeho blejskové ručnici, jeho bezvadným šňůram přes prsa. Ovšem těšil se myšlénkou, že sem do Plavecké ulice málo kdo zabloudí, že je tu nepozorován.

A když viděl, že je žena v dobrém rozmaru, uhodil nenápadně na strunu:

Z pražských zákoutí.

»Co pak, sousede, vy se stěhujete?«

»Ba stěhujeme,« odpovídal hokynář vážně a důležitě. »Stěhujeme! A už kdybychom byli vystěhováni!«

»Kam pak, kam?« zněla další otázka.

»I trochu vejš tam do Prahy,« odpovídal Tetřev, utíraje zapocené čelo.

»A co pak se vám u nás už nelíbí?

»Co pak o líbení«, hodil Tetřev hlavou, »o to by nebylo, ale my teď začneme něco lepšího, většího.«

Při tom se zatvářil, jako by chtěl otevřít na Příkopech velkoobchod, nechal tazatele stát, přistoupil k vozíku a rovnal tu něco, co už desetkrát bylo urovnáno.

Konečně byl vozík vrchovatý, Tetřev upjal náklad provazem kříž na kříž a když se ve krámku stoje nasnídal, zapřáhl se v předu, synek v zadu zatlačil a vozík rachotil po hrbolatém dláždění do třídy Vyšehradské a odtud šikmo kolem Společenské zahrady do ulice Benátské. Tetřevovi stěhovali se výše, do Tůní blíže ulice Žitné.

Jeli tak asi třikrát a ve dvě hodiny po poledni byli vystěhováni až na hromádku střepů, hadrů, třísek, což nestálo za odvezení.

II.

Začít něco lepšího, většího — to byl dávný sen hokynáře Tetřeva. Zdálo se mu, že hokynáření v Plavecké ulici je náramně mizerná věc, ale hlavně se mu zdálo, že se to pro něj nehodí. On vlastně nevěděl, co by dělal; až dosud se prací

nepotrhal a dle všeho zdálo se, že se jí do smrti nestráhá. Duší hokynářského závodu byla vlastně paní Tetřevová a muž jen tak po krámku okouněl, kouřil z dýmky, ujídal nakládané okurky a upíjel višňovky, a největším a nejdůležitějším jeho výkonem bylo, že rozštípal časek na špalku před krámkem pro nějakou kuchtu ze sousedstva kousek dříví a že pomáhal služkám zvedat mandl ve krámc — rázné velení milé choti donucovalo ho k těmto ochotám. Ale to štípání se mu nejvíc protivilo. Byl pan Tetřev také u »sboru« a zdálo se mu, že drvoštěpská jeho činnost nesrovnává se nikterak s důstojností uniformy, v níž súčastňoval se pohřbů »kriegskamarádů« a slavnosti Božího těla. A když tak někdy ubíral se s flintou na rameně domů a cesta vedla ho ulicí Spálenou nebo Širokou, stanul tu před pečenářským závodem paní Ruprichtky nebo Severky a mžouraje po vyložených, do zlatova vypečených husách a kuřatech, po zaječích hříbtkách a špikovaných koroptvích, po lesknoucích se selatech, oddechl obyčejně z hluboka, těžkomyslně, a duší jeho táhlo přání: »Tuhle to, to by bylo tak něco — to bych se pak nemusil za svůj charakter stydět!«

A krácel s flintou těžkomyslně dále — domů, odstrojoval se lítostivě a přistupuje zase ke svému špalku styděl se při pomyslení, že by ho v téhle posici spatřil někdo, kdo ještě před chvílí obdivoval se jeho pěknému kroku v řadě, jeho blejskavé ručnici, jeho bezvadným šňurám přes prsa. Ovšem těšil se myšlénkou, že sem do Plavecké ulice málo kdo zabloudí, že je tu nepozorován.

A když viděl, že je žena v dobrém rozmaru, uhodil nenápadně na strunu:

Z pražských zákoutí.

»Ale stará, poslouchej, tahle Ruprichtka a ta Severka, to musí být obchůdek! Ať jdu kolem kdy chci — lidí je tam vždycky namačkáno a ony nestačí sekat ta pečená zvířata! To se musí vyplácet!«

»Co jde, všechno se vyplácí!« odsekla mu obyčejně milá choť. »Však my také nechodíme žebrot!«

»Inu, ale ta fajnovost krámu!« poznamenal Tetřev jako docela lhotejně.

»Prosím tě, ty fajnovej,« ušklíbala se paní Tetřevová, »snad ti tohle naše je sprosté! Každý nemůže být trachterem!«

»Inu,« poznamenal zase Tetřev a tvářil se tak ledabyle, jako by ani nemyslil, »musí ono se to umět upíct, to je to. A to také každý nedovede!«

Řekl to tak, jako by spal, ale podařilo se mu. Paní Tetřevová obrátila se k muži, založila levici do boku, roztáhla všech pět prstů pravice proti Tetřevovi, zamíchala jimi ve vzduchu a pak pronášela mačkaným hlasem:

»To je náké umění, upéci husu! Ještě abys si stěžoval, že ti je dobře nepeču! Žes tak někdy nechal něco stát! Co umějí tam ty, umím já také — já prodávala pečeně dřív, než tys mne znal!«

»Ale na Vaječném trhu — hned z pekáče!« prohodil zase jako lhotejně Tetřev. Panička však pochopila úšklebek.

»Maňase!« rozkřikla se, »ten pekáč živil celou naši rodinu, a kdybych si nebyla tebe vzala, moh' mi dnes už patřit nějaký dům...«

»Ale ty se vždycky hned zlobíš,« udobřoval teď Tetřev manželku, »já nic nemyslil...!«

»Tak mlč!«

III.

Jednoho dne vyslala paní Tetřevka manžela do ohrad, aby opatřil pro krám drtiny.

Minula desátá, jedenáctá hodina, ba chýlilo se k poledni, ale Tetřev dosud se nevracel. Ženu jeho trhalo to a již se nemohla dočkat, jak mu vyčeše, když pojednou muž vstoupil do krámku bez pytle s drtinami sice, ale s obličejem zářícím, což vzbudilo v paničce podezření, že pan manžel spletl si cestu a místo do ohrady dostal se někam do hospody.

»Kde tě satani nosili!« rozkřikla se na muže vidouc že vchází tak kurážně a že se pranic neleká zaslouženého výtopku.

»Musil jsem čekat, až mně vyplatí peníze,« odvětil muž sebevědomě.

»Jaké peníze?« zarazila se Tetřevka, »kdo ti měl co vyplatit?«

»Víš, jak jsi tuhle ve středu celou noc tak štěkala, udělal jsem si z toho numera a vsadil jsem — koukej, tadyhle nesu terno!«

Tetřev sáhl opatrně do náprsní kapsy, vyňal odtud odřenou honáckou tobolku, rozložil ji a Tetřevka spatřila na dlani mužově — čtyry stovky.

»Dej to sem!« zvolala a natáhla ruku po penězích, když se vzpamatovala z překvapení.

»Počkej, počkej,« odpovídal Tetřev a zaklopil rychle tobolku, »to je moje! Ale já ti dám, když začneme něco lepšího, většího, víš — ty pečeně! Koukej, máme teď termin, můžeme vypovědit a jít někam tam vejš — víš, že mne tohle to pranic netěší.«

»Ale kam?« otázala se Tetřevka, pojednou srozuměna a nakloněna myšlénce mužově.

»Kam?« opakoval muž. »To už jsem vynašel. Teď jsou zbořeny hradby, nahoře na Vinohradech se staví jako z papnuklu, lidí je tam jako much — dole v Praze bude pomalu prázdno — víš, mohli bychom tam na blízko někam — v Tůních je pěkný krámkem k dostání, díval jsem se na něj, dvě stovky ročně, za krámkem pokojík a kuchyň, to bychom vzali. Budeme péci husy a zajíce, vařit ráno polévku, víš to je čisté a nobl — ty budeš mít při tom také lépe...«

Zkrátka a dobře: Tetřevka se dala svésti. Po poledni měl domácí pán výpověď, odpoledne šel Tetřev se ženou, aby jí ukázal krámkem v Tůních, najali jej spolu, dali závdavek — Tetřev odevzdal své ženě čtyry stovky a o Havelském kvartále pouštěli Plaveckou ulici.

Nebylo šťastnějšího člověka nad pana Tetřeva, když se udomácnil ve krámkem v Tůních a když Tetřevka poprvé vyložila za okno pečené dvě husy, špikovaný zaječí hřbet, mísu s pečenou sekaninou a na plechu třaslavou huspeninu, okrášlenou tvrdým vajíčkem a citronovou korou. V krámkem na pultě byly také rozličné lahůdky: smažení mřínci, smažené telecí nožičky, čisté syrové husí drůbky a krev, a několik nadívaných holubů.

Tetřev chodil po krámkem s povyplazeným jazykem od jednoho talíře ke druhému, čichal ke všemu, pomlaskoval si a říkal:

»Aby tohleto nešlo! To by lidé nemusili mít oči!«

»Jen mně k tomu pořád nečuchej!« okřikovala Tetřevka muže.

»No, ta vůně nic nestojí,« bránil se Tetřev.
 »Musím přec vědět, co tu všechno máme.«

Ještě hladovější pohledy než pan Tetřev upíraly na neobvyklé množství pokrmů čtyry děti jeho, kteréž obcházely pult kolem do kola, přistupovaly k oknu, vdechovaly do sebe dychtivě vůni pečení a když matka počala sekát první husu na porce, seskupily se kolem ní a praly se o kousičky, jež odpadávaly pod sekáčkem a zbyly na prkénku. Všechna mláďata Tetřevovic utržila hned prvního dne za všetečnost svou po několika pohlavcích a později nestačila je matka vyhazovat z krámku do pokojíku. Děkovala pánubohu, když nejstarší dvě odcházely do školy a mladších nezavala se dříve, dokud jim nestrčila do ruky nějakou kost k obírání. Pak je vyhodila i s kostí do kuchyně.

Ale největším břemenem v novém obchodě její byl pan manžel, Tetřev sám. Tetřevka mohla se zfanfnit, když přišel někdo pro kousek pečeně nebo sekaniny a Tetřev jal se kupce obsluhovat. Hrabal se v mísách s takovou rozkoší, jako by vybíral kousek pro sebe, nastrkoval kupujícím řízky stále jiné a jiné, pomlaskával při tom a točil stehýnky a nožičkami v prstech, načež pleskal zase porcemi do mísy a vybíral jiné.

Při takových příležitostech probodala Tetřevka muže nejjedovatějšími pohledy, na jaké se zmohla, a jedva se za kupcem zavřely dveře krámu, zasyčela:

»Nestrkej mi do toho pazoury, Tetřeve, nebo ti je zurážím!«

»Co pak nemám čisté ruce?« bránil se Tetřev;
 »musím přece odběratelům ukazovat, co všechno máme!«

»Nech mně toho, neplet se do toho!« zlobila se panička dále. »Já si to opatřím sama — to je obchod pro ženské, ne pro mužské!«

Po takovýchto výstupech postavil se Tetřev s těžkomyslným pohledem k oknu a zadíval se tu do některé mísy, jako by v ní chtěl svou duši utopit. Jedinou útěchou bylo mu pak, když manželka odskočila do kuchyně, aby tam něco připravila, že sáhl rychle po něčem do mísy a že s báječnou rychlostí spolkl kus zajíce, husy nebo huspeniny.

V.

Než všeho do času. Jednoho dne — schylovalo se teprve druhé čtvrtletí ode chvíle, kdy provozovali pečenářskou živnost — vypadla Tetřevka na tyto tajné manévry mužovy, překvapivší ho tak rychle ve krámě, že leknutím upustil nedohryzené stehno husí na podlahu — a přepadení toto mělo za následek, že vysněná, vytoužená existence Tetřevova jako majitele závodu s pečenými sřítla se v prach.

»Proto já se nemohu a nemohu dopočítat!« zuřila Tetřevka, »když ty mi tu za zády zboží užiráš. Já peču jako blázen a ty budeš jíst! Konec, basta — zavřeme to! Půjdem tam, kde jsme byli!«

A rozezlená žena nedala se udobřiti. Nevypršel ještě kvartál a již ohlásila Tetřevka domácím pánu, že se budou stěhovat, že jim obchod nejde tak, jak si mysli, že by tu přišli o všecko — a pak vybrala se dolů do Plavecké ulice, kde přídavkem dvacitky získala šťastně bývalý krám, v němž po dvacet let žila život tak spokojený.

Za tři měsíce po Hromnicích stěhovali se Tetřevovi znova dolů do Podskalí a byli radostně uvítáni bývalými sousedy, z nichž někteří těžce pohřešovali pana Tetřeva jako obratného hráče šestadvacítky »u Trajců«.

Paní Tetřevová všecka zářila, když ocitla se poprvé v milém krámku svém, v němž postaven mandl na staré místo vedle sudu s kyselým zelím.

Jen pan Tetřev chodil dlouhý čas se svěsenou hlavou a kdykoli bylo mu jíti okolo krámu paní Ruprichtky na Spálené ulici anebo Severky ve třídě Jungmannově, mrskl okem zcela úkradmo do výkladní skříně, vycpané pečeněmi všech druhů, a zrak jeho skoro se zaléval při vzpomínce na — ztracený ráj v Tůních.

H v ě z d ě ě i.

e sobota po svaté Markétě, chýlí se k večeru. Pod vysokými, košatými stromy v královské oboře »Hvězdě« šepí se silně, jako by pod větvemi rozvěšoval široké, šedivé závoje.

Bylo po celý den nesnesitelné vedro, i zde v oboře bylo dusno, ale pojednou, s nastávající tmou, počínají se stromy chvěti, jako by je mrazilo. Lísteček vedle lístečku třepotá se jak v lehké zimmnici, a chvílemi se nese všemi korunami stromů hluboké zašumění, podobající se táhlému vzdechnutí. V tomto vanutí je něco tklivého, lítostivého, skoro bolestného, jako by lesní velikáni tušili, jaký den jim nastává po tomto večeru, po dnešní noci....

Mají-li tyto stromy život, cítí-li — prožijí strašlivé dva dny o pouti Markétské, která se slaví první neděli a v pondělí po svaté Markétě v oboře »Hvězdě«. Rej k nepopsání zavládne v těchto místech, kteráž jindy obsazena jsou jen spoře malými skupinami výletníků. Podivná chasa valí se sem již od milého rána a rozlézá se jako odporňý hmyz mezi stromy a houštinami. Podivné, zvyjevené, drzé, odulé, nabubřelé, vyžilé tváře naplňují prostranství, a tichým jindy vzduchem ozývají

se hrubé, chraptivé, ječivé, skotácké hlasy, oplzlé písničky, surové nadávky, pusté vtipy. Tento odporový hlahol, tato směsice výkřiků, výskání, povykování a řvaní vzrůstá postupem dne a když nastává nedělní večer, zdá se, jako by sem byl zapadl zástup středověkých Novokřtěnců, kteří žijí dnes posledně, kteří chtějí duši svou vyřvati, vychechtati, vyzlořečiti.....

Předtucha těchto výjevů opanovává při sobotním večeru staré, mlčelivé stromy, jejichž listoví zprvu lehounce se zachvívá, pak zimničně se třese a jejichž korunami zahučí náhle mocné šumění. Mohutné větve sklánějí se a zvedají zase do výše, jako by úsilovně pracovaly, aby vyrvaly kořeny svých kmenů z půdy a aby uletěly pustému reji, jehož nevolnými svědky mají zejtra býti. Marné namáhání! Stoleté kořeny zarostly jsou ve tvrdou zemi a zmotány i spojeny v nerozmotatelné spleti, již ani shluk nebeských blesků nevyrvě z klína půdy.

A předzvěsti a znamení nastávající pouti, kteráž zejtra bude slavena, stále se množí. Již vztyčeny jsou nesčetné latě a tyče, na nichž rozepínají se špinavé, záplatované střechy stánků perníkárských, hokynářských, uzenkářů; ozývají se rány kladiv, zarážejících v zemi řady kolíků a sloupků, na něž přibíjejí se prkna a prkénka a tak hotoví se stoly a lavice k zejtrřejším hodům pod širým nebem. Tuto buduje se nesmyslná a nebezpečná hračka, křížová houpačka, podobná ramenům větrného mlýna, onde postaveny a připraveny dva, tři, pět kolotočů, které otáčeti se budou zejtra od rána do večera při zvucích rozkašlaných, vřískavých, troubivých, vrzavých, porouchaných flašinetů.

Na širším prostranství, blíže vozové cesty, na louce směrem k bývalé prachárně stojí v řadě za sebou několik prkenných bud, jejichž průčelní strana zapadena jen do výše dvou tří stop a jejichž pozadí vyplněna množstvím fantastických postav, zvířat, ptáků, věžiček, poletujících nestvůr, sluncí, měsíců, hvězd. Na každém z těchto předmětů naznačeno několik černých kruhů s bodem uprostřed — jsou to terče, do nichž zejtra stříletí bude omladina ze »Židů« a z »Františku« a podobní myslivci z větrovek olověnými zátkami.

Vozík za vozíkem přijíždí hlavními vraty obory a když stanou na určitém místě, vynoří se pod plachtami hejno nečesaných hlav a hlaviček, z útrob jejich vyrojí se zástup kočujících komediantů, kramářů, principálů loutkových divadel, siláků, a zápočíná stavění nových stánků, bud, divadel. Práce tato provázena je klením a nadávkami nejsurovějšími, v něž mísí se skřek hladových dětí, ryčení vadi-vých žen.

Zvědavě procházejí se v této směsi jednotliví obyvatelé Liboce, aby viděli již dnes, jakých pochoutek na zejtrék mají očekávati, aby věděli, nač se mají těšiti. Za těmito zvědavci nesměle, skoro bázlivě kráčejí neohroženější pražští nájemci letních bytů libockých, aby měli ponětí, jak asi takováto »národní« slavnost ve Hvězdě vypadá. Zejtra odváží se málokdo z nich v pustou vřavu. Musí míti otužilé nervy, kdo nepatře ve kruh pravých oslavovatelů pouti Markétské, chce se na ni z blízka podívat. Musí zavíratí násilně ucho hnusným hovorům, jimiž se tetelí vzduch, musí stále držeti ruce na kapsách, nemá-li je docela prázdné. Zrak jeho spatří tu výjevy, jaké již nikde jinde za bílého dne

odehrávají se nemohou a nesmějí, a opouštěje tato místa odchází s pocity odporu a hnusu, jakých nikdy nezažil....

* * *

Probudilo se krásné nedělní jitro.

Přes Kamenný most, Mosteckou ulicí, náměstím Radeckého, Ostruhovou ulicí vzhůru a pak Hlubokou cestou přes Pohořelec a ven Strahovskou branou valí se tłum »hvězdářů«. Moudří otcové a matky, obklopeni dítkami, s menšími na rukách, s kojenci ve vozičkách; s mošnamy a brašnami, v nichž je potravina na celý den, ciberulátů, uzzeniny, syrečků, tvarohu, másla; jedno dítě nese láhev s kořalkou, bez níž by neobstál otec, jiné objímá velikou bandasku s kávou, která se odpoledne ohřeje za dobré slovo nebo za krejcar propitného v nějakém kotlíku uzenkářově; košík s buchtami nebo vdolky vleče matka, nejstarší dcera, dospělejší synek; tovaryši, mající týdenní výdělek v kapse, stoupají do vrchu s úmyslem, že jej ubijí do krejcaru — vždyť je »Hvězda« jen jednou za rok; děvčata z továren, nejsprostší šičky, štepovačky, šičky rukavic, nakladačky z tiskáren, falcovačky od knihařů — bez otců, bez matek, samy aneb s milovníky; chechtají se hlasitě a výskají už nyní, ač dosud nepily; opojuje je myšlenka, jak rozkošně prožijí dnešní den, na nějž se těší po mnoho neděl. Jen aby se nebe nezkalilo, jen aby bylo pěkně, aby nepršelo! Flámové v čepicích hedvábných nebo starých vojanských, drzých pohledů, s křiklavými šátky na krku, hryzoucí roztřepené viržinky, pokřikující za děvčaty, k nimž se připojují a kteráž — jsou-li jimi náhodou odmítnuti — zasypávají surovými nadávkami; děti bez rodičů, kteří přijdou

třeba až odpůldne; babky s putynkami nakládanych okurek, s nůšemi vyschlých, nechutných paclí pro děti, s láhvemi kořalky pro dospělé, a konečně tu i tam nějaká podezřelá postava, vyhýbající se pečlivě každému strážníku na cestě — taková jest řada poutníků, kráčejících ke Hvězdě. Každému z nich kyne něco v památné oboře. Tito se těší, jak se napijí, ženy se nemohou dočkat, až si zují ve stínu stromů botky, děti malují si v duchu nevidané věci, jakým se budou obdivovati, jak budou jezdit na »koníčkách«, jak se budou pyšnit papírovou neb skleněnou hvězdou na prsou. Fabričky sejdou se se svými galány; ony, kteréž nemají dosud milovníků, uloví tam jistě nějakého. A podezřelé ty postavy konečně kráčejí také za cílem určitým — vždyť v kapse každého hosta je něco a do těch kapes sahá se v tlačenici tak lehce, že to nikdo ani necítí. Však jsou to »chmatáči« vyškolení, kteří se tam dnes sejdou, mají oči v hlavě kolem do kola, neboť o pouti markytské je ve Hvězdě četníků s nasazenými bodáky až husto — před těmi nutno míti se na pozoru...

* * *

První starostí každého, kdo vstoupí do obory, jest hvězda papírová neb skleněná. Kdož by spočítal všechny prodavače, kteří se s hvězdami hned z rána vyložili! Je jich snad padesát — snad sto, a hvězd, které nabízejí ke koupi, je na tisíce. Jsou z pestrého několikerého papíru, rozličně skládané a slepované, co nejnevkusnější, olepené mnoha cetkami, papírovými fábory, třepením; anebo jsou z barevného, bílého, podkládaného aneb zrcadlového skla, ze šesti kosočtverců složené. Visí na

tkaničce, kteráž se přišpendlí na prsa. Vejděte poránu do obory a již nenajdete člověka bez hvězdy.

Zde nejlépe vidíte, jak silně stůně i nejposlednější fláma aspoň na nějaké zdánlivé, domnělé vyznamenání a poněvadž hvězda, tato papírová nebo skleněná karrikatura vyznamenání, je za krejcar nebo za dva, ukojuje každý co nejlehčeji svoji touhu. Pobuda, který se nezmohl nikdy na výborský odznak, ba ani na pentličku, kupuje si dnes hvězdu ze zlatého papíru a za chvíli zdá se mu, že si tu hvězdu nějak vysloužil. Rodiny, které zde táboří pod stromy, jsou ověšeny hvězdami od otce i matky až do nemluvněte v kočárku. Ale jediná hvězda nestačí. Potkáváte zkroucené, hned z rána napilé účastníky, kteří mají prsa takřka polepená. Hvězda vedle hvězdy, větší menší, na prsou, na bříše i na ramenách — dva desetníky mohlo státi to bohatství; ale vzal čas dva desetníky! Kdy pak může člověk choditi posázen hvězdami jako princ z pohádky! Uzenkář má hvězdu, komediant, výčepník i flašinetář — ano najdete i žebračky s hvězdou. Karrikatura vedle karrikatury! Ovšem, vždyť celá markytská pouť je také karrikaturou národní slavnosti.

*
*
*

Avšak co přichází dopoledne do Hvězdy, jest jen předvojem. Hlavní tažení nastává po poledni a pak silnice sotva stačí. Prostora v oboře, vymezená slavností, plní se vždy hustěji, krátce po poledni projdete sotva hlučícím davem, kterýž tarasí cestu, a uváznete někdy ve skupině postav, z nichž je vám úzko. Dvacatero obličejů točí se k vám, dvacet párů očí hledí na vás drze a po-

směšně, neboť rytíři, kterými jste obklopeni, poznávají, že k nim nenáležíte, že se jdete jen podívat, že z nich máte dokonce strach. A oni jsou tu dnes pány, cháska to, která by sem jindy nesměla ani vkročit, oni dnes mají první slovo v této části obory, ve stínu lesa, odkud vypudili a vytiskli pro dnešek každého slušnějšího návštěvovatele. Dnes mají plné právo vstupu ti vybledlí, vyžili Pepíci i se svými nevěstkami, neboť výčepníci, kteří musí z každého přivezeného hektolitrů piva zaplatit půldruhé zlatky, mají zas právo na hosty, kteří by pivo vypili.

Omnibus za omnibusem, fůra za fůrou přijíždí od brány strahovské až na prostranství před restaurací a každý povoz vyklopuje tu deset — patnáct osob, načež kvapem obrací a jede pro jiné. Připozdívá se, a kdo chce ještě Hvězdy »užiti«, sedá rád na vůz, jímž rychleji a za malou útratu do obory se dostane.

Hřmot vzrůstá. Blíží se večer — a kramáři rádi by vyprodali. Hrdla jejich jsou ochraptělá stálým křikem, stálým nabízením a vnučováním zboží. Kočující fotografové vyzývají k návštěvě svých »salonů« : »dokud slunce svítí, pánové, dokud slunce svítí!« Za pět minut máte fotografii na plechu za čtyry šestáky, za šedesát nováků i s rámečkem.

Loutkář hraje už desátou »hrdinsko-rytířskou« tragedii, flašiny kolotočů překřikují se a s nastávajícím šerem zažehuje se při největším kolotoči bengál, v jehož záři mihají se vám před očima postavy opilých mužů a žen, držící se křečovitě dřevěných koníků, aby nevyletěly z kola.

Již neslyšíte lidskou mluvu; v uši zaléhá vám řihání, rochání, drsný chechtot, ječení zpitých holek,

povalujících se pod stromy, zutých, v punčochách nebo bosých, s rozepjatými životy, bránících se na oko opilým flámům, kteří už jen blebotají: »Ty póótvoro stará!« — což jest jediný z lichotivých výrazů, ježž možno opakovati.

A tyto hanebné skupiny obklopeny jsou — mládeží, d ě t m i, kteréž vypoulenýma očima pozorují milostné projevy opilých párků a rodičové jejich smějí se, jakou to působí dětem švandu. Co škola za měsíce a léta pracně vzdělala, uhladila a zušlechtila, přichází tuto za jediný půlden na zmar, nebůť co vnímavé oko dětské spatří v tento den ve Hvězdě, nevymizí snad nikdy z jeho mysli. Takovéto obrazy, poněvadž jsou tak křiklavý, vrývají se nesmazatelně v paměť, a poněvadž necudnosti a sprostáctví, kteréž se tu provozují, provozovány jsou dospělými a před očima dospělých a zvláště rodičů, považují je děti za dovolené.

Setmělo se. Neděle dokonána — účastníci zvedají se, pokud vratké nohy dovolují, a nastupují cestu ku Praze. Trvá dlouho, než se les vyprázdní, a pak zbudou tu jen boudy, urvaní komedianti v nich a po celé prostoře nesnesitelný puch. Les oddychuje těžce, korunami táhne těžkomyslné šumění. Jeden den přečkán, ale zítra nastává pondělek — horší ještě nežli neděle.

Po této »národní« slavnosti je pobyt v oněch částech obory nemožný až do prvního velkého deště, kterýž splákne puch a hnijící památky po »národní« pouti ve Hvězdě.

Malíř a malíř!

Mrušné ulici hořejší části Nového Města pražského, již blízko Královských Vinohradů, stojí široký a vysoký dům, skoro podobný oulu. Nájemníků v něm jako včel a od rána do večera, ba do noci neutichá na jeho schodech a pavlačích, chodbách a síních i v bytech šum a hluk; kdyby nebetyčný obr přiložil k němu ohromné svoje ucho, měl by asi podobný poslech, jako nepatrný, obyčejný smrtelník, naslouchající u oulu.

Kolik v domě tom lidí, ví jen domácí pán a domovník, a také ti snad jenom s namožením vši své paměti. My jich nespočítáme. Musili bychom na to přijíti v noci a ještě pak bylo by třeba zjištiti, kolik vážených obyvatelů lidského toho mraveniště sedí »u Bachorů« nebo »u Lajblů«, v »Černém pivovare« neb »u čtrnácti pomocníků«.

Hledal jsem v té spoustě chodeb a dveří jednou někoho a povšiml jsem si při té příležitosti dvou tabulek na dveřích, oznamujících, kdo za těmi dveřmi bydlí. Jedna visela v prvním patře, byla ozdobná, z broušeného skla, černě podložená, a z černé té půdy skvěla se ve zlatě řádka: *Tadeáš Líbrcajt*, malíř pokojů. Tabulka druhá ze spro-

stého železného plechu, prozírajícího skrze rozpraskaný povlak bílé někdy, nyní valně žloutnoucí fermežové barvy, lpěla na dveřích malého bytu ve třetím patře a označovala slepým, otřelým červeným písmem: *Stanislav Rozvoda, malíř akademický.*

* * *

Je sobota, teplý letní den, hezky pozdě odpoledne. O kamenné pažení širokých domovních vrat opírá se vážný, důstojný obyvatel přitmělé díry vzadu ve dvoře, za pumpou, blíže řady dřevníků. Je to pan Kašpar Slupka, sebevědomý domovník veliké té posady lidí, o níž svrchu zmínka. Vykuřuje spokojeně sádrovou dýmku, nasazenou na dlouhý troubel z pravé bosenské višně, jež mu přinesl z vojny jeho syn. Kašpar Slupka je švec starého, dobrého učení, ale jeho bytí nezávisí na té troše prtačení. Co potřebuje pro sebe a svoji rodinu, vynáší mu štědře domovnícky jeho úřad. Svým řemeslem obsluhuje jenom partaje ve »svém« domě, a to nikoli všechny; jen ty lepší, které slušně a hotově platí. Proto může již v sobotu odpoledne hodit kladivem a šídlem, nacpe dýmku a vyšárá se v pestrých, vlnou vyšívaných trepkách do vrat, kde vydrží až do večera čuměti do ulice. Uklid a pořádek v domě obstarává jeho žena Anastázie. On jenom v noci otevírá. I tento výkon přenechával na počátku s polovicí ženě, ale ona byla příliš shovívava a »horší« nájemníci zůstávali jí dlužní. Následkem toho věnoval se nejdůležitější části svého úřadu úplně sám a kdokoli přichází v noci domů a setká se ve vratech s přísným

zjevem páně Slupkovým, neodvází se říci: Dnes nemám drobných — až zítra . . .

Vyškrabe, kde co je, a zaplatí povinnou odměnu za otevření.

Postavy nájemníkův a nájemnic, dětí a služek, učňův a posluhovaček kmitají se mimo pana Kašpara, ale on málo komu věnuje patrnější nějakou pozornost. Jen chvílemi, mihne-li se nějaký slušnější kabát, pozvedne smaltovou čepičku a zahučí buď ledabylý nebo uctivější pozdrav, dle patra, do něhož nájemník náleží a dle počtu pokojů, které obývá. Ostatně v tom domě je málo noblessy, dle jeho soudu.

Teď vržou s kamenných schodů nějaké sebevědomé kroky a hned potom ozývají se již ve průjezdě a blíží se ke vratům.

Pan Slupka se otáčí a vyndává z úst špičku dýmky. Zná povědomou tu chůzi. A ještě je nájemník osm kroků vzdálen a Slupka již snímá čepičku a pozdravuje uctivě:

»Šťastné dobré odpoledne, milostpane . . .«

Milostpán, tlustý, veliký, červenolící, širokoplecí, v bílé vestě, na níž se třese silný zlatý řetěz, zvedá masitou pravici ke klobouku a dotýká se střechy tučným ukazováčkem, jež obejímá těžký pečetní prsten, děkuje jaksi velikomyslně:

»Servitér, Slupko, servitér!«

A potom jenom na okamžik se zastaviv otazuje se:

»Nebude přšet? Co říkáte?«

»Ba dnes ne, milostpane, dnes už ne!« odpovídá Slupka ochotně a uspokojeně, že byl poctěn otázkou milostpánovou. »To vydrží do zítřka.«

»Jen když do půlnoci, abych přišel za sucha

domů,« přeje si tlustý pán a zvedaje opětne ukazováček ke střeše klobouku vychází ze vrat.

Než se byl tento skvělý pán objevil, přišel a o druhou stranu pažení vrat se opřel Matěj Rokyta, hokynář z vedlejšího domu; přichází vždy, jakmile spatří ve vratech Slupku, aby s ním trochu pohovořil. I on pozdravil pána němým pokynutím hlavy a pošnutím své placatice a teď, když »milostpán« zašel, pronáší k Slupkovi polohlasně, šetrně, aby snad pán jeho poznámku nezaslechl:

»Tomuhlec panu Líbrcajtovi se daří dobře, co?«

»To si myslím,« odpovídá Slupka důrazně a s velikým sebevědomím, že má takového nájemníka. »Ten? Ten maluje po celé Praze — ten nemá ani dost barvy, aby všechno podělal, co se od něho žádá. Ten si stojí, pane. Kdyby chtěl, mohl si tuhle boudu už dávno koupit — drží si v prvním poschodí čtyry pokoje a má služku a chůvu. Ale co by se zlobil s nájemníky a berním ouřadem! Co má, má ve spořitelně, a nikdo mu do toho nevidí. — Ale však on také maluje! Barvy jako oheň, samé nové patrony a do průjezdu a na schody maluje teď lančafy jak degorace v divadle . . .«

Vytryskl slinu do ulice, urovnal si čepici na hlavě a dodal ještě:

»To věřím, tomu se daří! Ale však on svému rozumí . . .«

Jen dopověděl, ozývaly se nové kroky z útrobu domu. Se schodů sestoupila jiná postava, prostřední, suchá, v plátěném, pomačkaném oděvu, bez řetízku na vestě, s širokou stuhou kolem krku, v černém širáku na hlavě. Tvář kostnatější, ovroubená řídkými kaštanovými vlasy. Černé oči

jsou poněkud vpadlé, ale pěkné, výrazné. Na obličejí rozestírá se výraz starosti, tu tam ryje se již vráska, ač je mužů málo přes třicet. Svislá pravice drží vyrudlý fialový mužský slunečník, levice tiskne k boku desky prostřední velikosti, u nichž asi dvě, tři tkanice scházejí. Volným krokem kráčí průjezdem ke vratům.

Pan Kašpar Slupka ohlédl se na polo, kdo jde, a s tváře jeho rázem zmizel onen blahopřejný výraz, jaký jí pokrýval, když hovořil o panu Líbrcajtovi. Za to se rozestřel na širokém jeho líci výraz nevážnosti a pohrdlivosti, jako vždy, když hleděl na nájemníky »horší«. Přece však i teď popozvedl smaltovou čepičku a zahučel více do sebe než na pozdrav mimojdoucím:

»Pán bůh dobrý večer . . .«

A zastavil. Přičilo se mu, aby dořekl »milostpane«, a zase se ostýchal říci jen pouhé jméno.

»Má úcta, pane domovníku,« řekl plným hlasem muž s deskami a sňal širák hluboko s hlavy. Stanul také na okamžik ve vratech, jako by rozmýšlel, kterou stranou se dáti má, načež vyšel dlouhým, volným krokem na pravo.

»Jako by nevěděl, jak se jmenuju,« pronesl mrzutě Kašpar Slupka, když muž popošel.

»To je nějaký nový?« zeptal se Rokyta. »Ten zde dlouho nebydlí?«

»Vždyť jsem vám ondy povídal, že máme od kvartálu nového nájemníka,« odpovídal Slupka. »To je on! Ale jak dlouho zde bude, nevím.«

»Kdo je to?« ptal se dále hokynář.

»Nějaký Rozvoda, také malíř,« vysvětloval Slupka. »Má takovou odřenou tabulku a je na ní napsáno: agademický malíř . . .«

»To maluje také pokoje?« otázal se Rokyta.

»I toto!« houkl rozhodně a pohrdavě Slupka. »Ten by jim dal! Tomu bych nespěl ani kuchyň. Samé takové panáky maluje, nejspíš do knížek pro děti. Ale je nuzák. Co přivez', naložil by express. Náky fodel, náky divan — ani řeč. Má harampátí, jako by byl dědil správký po truhláři. Bylo toho do náručí. No vždyť šel až do třetího poschodí! Já bych ho nebyl vzal, ale přived' si ho sám milostpán domáci — něco mu taky maluje. Jak bude s činží, to je u boha. Jo, sousede, malíř a malíř, to je rozdíl! Tenhle se vedle pana Líbrcajta ani nepostaví. Ať mi udělá takový průjezd, jako vymaloval pan Líbrcajt tamhle panu architégru Jandovi. Ať mi ho udělá! Sním ho i s tím kloboukem, když to dokáže!«

Hokynář Rokyta poslouchal s účastenstvím Slupku, hledě mu pozorně do úst, odkašlával, pak svěsil na okamžik hlavu, ale hned ji zase zvedl a řekl k sousedovi jako s politováním:

»Čert ví, že si někdo vybere takové mizerné řemeslo! Čert ví! Taky asi za mnoho nestál, že to nedotáh' tak vysoko, jako pan Líbrcajt. Každý nemá stejného pochopa . . .«

»A božíčku!« zvolal Slupka a vytryskl opět slinu do ulice. »Kam pak do pana Líbrcajta! Ten má osm pomocníků — a tenhle chudás to smolí všechno sám . . .«

Zatím se vyskytl na ulici jakýs kořala, který křiče a nadávaje potácel se od jednoho chodníku ke druhému. Pozornost obou moudrých sousedův obrátila se nyní k tomuto vzácnému zjevu a pan Kašpar Slupka vypnul se polovicí těla ze vrat a

rozhlédl se pátravě nahoru i dolů do ulice, přichází-li už někde policajt, aby opilce sebral. Oba malíři byli zatím zapomenuti.

* * *

Minul týden ode dne, kdy Matěj Rokyta poprvé spatřil malíře Stanislava Rozvodu. Po celý ten čas vracelo se mu na paměť slovo, které byl pronesl Slupka mluvě o politování hodném kolegovi pana Tadeáše Líbrcajta. Byl by rád věděl, co znamená »agademický« malíř? Styděl se přímo ptáti a hlavně ptáti někoho, kdo by mu to mohl jistě pověděti. Neboť Matěj Rokyta měl veliké mínění o svém vzdělání a domníval se, že by se zahodil, kdyby dal na jevo, že neví, co je »agademický«. V témdni asi dvakráte nebo třikráte uhodil na věc jako maně mluvě s uzenářem vedle nebo s řemenářem naproti. Vždy začal náramně diplomaticky, aby nikdo neuhodl, že je v rozpacích.

»To jsem vám tuhle« — vpletl obratně do hovoru — »mluvil s někým o jednom »agademickém« malíři. Ale nejlepší máte, že nikdo nevěděl, jaký je to malíř. Každý vám tomu rozuměl jinak.«

Když to pověděl, hleděl chytře někam do kouta nebo sousedovi přes rameno a čekal, že teď oslovený řekne: »No to je dobré! To je tak a tak!«

Ale sklamal se. Ani uzenář ani řemenář mu to nevysvětlili. Jako dnes uzenář, tak zítra řemenář hleděl na Rokytu, a uzenář propověděl:

»Hm, to tak máte, v těch věcech se málokdo vyzná. Každý to běře porozličnu. Ostatně přijde na to, co takový »agademický« malíř maluje.«

A řemenář řekl:

»To je hloupost, to se přec vyrozumívá samo sebou, co to je »agademický« malíř . . .«

Rokyta čekal chvíli, dopoví-li řemenář, jak se to tedy vyrozumívá, ale když mistr Jahoda umlkl a skloniv hlavu k silnému řemenu v kozlíku dále šídlem bodal a dále řemen horlivě prošíval, řekl hokynář: »To je taky má řeč . . .«

A byl po týdenním hloubání a vyptávání právě tak moudrý, jako před tím.

Zatím pan Librcajt chodil denně dohlížet na své tovaryše a malíř Rozvoda také chodil se svými deskami kolem krámku Rokytova. Hokynář hledíval za oběma, ale s pocity velmi různými. Statečného mistra Librcajta doprovázel vždy pohledem obdivuplným, ale také závistivým, za Rozvodou hleděl s politováním. Chuďas, »smolí se s tím sám!« jak řekl domovník Slupka.

Ale za kratičko se přihodilo něco, co naplnilo Rokytu velikým podivením, že v prvním okamžiku téměř oněměl, Slupku naproti tomu neobyčejným rozhořčením.

Bylo zase v sobotu, právě za týden, krátce před polednem, když se dvéře domovníkova obydlí rozlétly a rychle vešel Matěj Rokyta. Pan Kašpar Slupka vzhlédl od svého kopyta a trochu se podivil, co přivádí souseda vůbec a zvláště v hodinu tak neobyčejnou. Neboť se tito dva filosofové scházeli pravidelně jen ve vratech.

Hokynář jen co vyhrkl nějaké pozdravení a hned mluvil dále:

»Ale teď pojdte, pane sousede, a řekněte mně, jestli se mejlím nebo nemejlím! Já zapomněl na jméno, které jste mi onehdy řekl — ale myslím, že je to on . . .«

»A co pak se stalo?« tázal se Slupka stále ještě sedě.

»To se podíváte!« napíнал ho Rokyta. »Jen vstaňte a pojdte — budete koukat!«

Slupka se nerad nechával překvapovati, ale teď mu nedalo; i vstal, hodil přes vestu kabát, posadil na hlavu smaltovou čepičku a kráčel za Rokytou, který nedočkavě spěchal ku předu, přes dvůr, průjezdem a pak z domu na levo, o dva, tři domy níže, kde byl krámeček knihaře Harapáta a hned vedle něho dílna. Vše mělo dohromady asi tři okna a za těmi vyvěseny byly rozličné časopisy, jejichž filiálním prodejem se Harapát zabýval krom svého řemesla a prodeje kalendářů, školních knih, snářův, obrázků svatých, jídelních listkův atd.

Za okny knihařovy dílny vyvěsena byla čerstvá čísla obrázkových časopisů, vydaná buď již včera, v pátek, anebo dnešního sobotního rána.

»Tak kam mě to vedete!« volal Slupka skoro nevrle na Rokytu.

»No, neříkejte nic a koukejte se!« odpovídal horlivě Rokyta, chopil domovníka za rameno, přitáhl jej blíže k oknu a zvedaje ruku k číslu obrázkového týdeníku, rozevřeného k podívání mimojdoucích, zvolal:

»Koukejte — kdo je to?«

Slupka podíval se z blízka na obraz, nějakou to podobiznu, potom odstoupil na krok a díval se znova z povzdálí, zase přiblížil hlavu a teď, posunuje svoji čepičku do týla, jako by mu překážela, pronášel pomalu:

»No hrome — tohle to — to je náš nájemník ze třetího poschodí — ten malíř — Rozvoda...«

»No, Rozvoda!« volal vítězně Rokyta, »tuhle to máte vytištěno!« a mířil prstem pod podobiznu. »Bodejť že Rozvoda! A tuhle je o něm ještě něco...« a naznačoval ukazovákem sloupec tisku na vedlejší straně časopisu. Byl to asi padesátířádkový průvod k podobizně Stanislava Rozvody.

Slupka opětně přiblížil hlavu ke sklu a slabikoval pracně jednotlivá slova textu: »Jeden z nejlepších našich malířů — jehož originální výtvoři těší se všeobecnému uznání a ocenění... Jeho kresby — ozdobou prvních našich časopisův ilustrovaných — chvalná pověst Rozvodova — šíří se znenáhla i za hranicemi... poslední jeho veliký obraz — prodán do Německa — žel, že nemohl býti zachován Praze, jejíž skvostnou byl by ozdobou... Jest — v plné síle — svého tvoření — a bude — bohdá — dlouho ještě tvořiti — na slávu jména svého — i českého — umění malířského....«

Slupka trhal takto slova a věty z textu, vždy pět, deset řádků přeskakuje, a teď umkl. Rokyta pásl se na jeho překvapení a když domovník přestal slabikovati, zatřásl jím a otázal se:

»No tak, co tomu říkáte, sousede? Co to m u h l e říkáte?«

Slupka hleděl ještě chvílku na obraz a vedlejší jeho text, potom si narovnal na hlavě čepičku, odplivl stranou a pronesl opovržlivě:

»Co tomu říkám — že to je náký švindl! Dal se tam sám — ten smolík — a ten inserát si psal také sám....«

A pak, jakoby se byl na něco rozpomenul, otočil se k Rokytovi, zahleděl se na něj s výrazem nejvyšší zuřivosti a zasoptil:

»Jestli měli někoho vložit do novin, tak je to pan Líbrcajt! Ten si to dávno zasloužil a na nějaké desítce by mu také nebylo sešlo...«

Pomalu se vraceli bodří sousedé k domu, z něhož byli vyšli, a když se octli ve vratech, stanul Slupka a nakláníje se k hokynáři mluvil polohlasně:

»Ale pamatujte si: ten »slávysta« nebude dlouho v domě! Tohle nebude dělat dobrotu, tohle si pan Líbrcajt nedá líbit — jeden z nich musí z domu. Ale nebude to pan Líbrcajt — ten drží čtyry pokoje, takových nájemníků je málo...«

»A malířů také!« dodával hlubokomyslně hokynář Rokyta.

Potom šel každý svou cestou.

Když vycházel Stanislav Rozvoda k večeru z domu, pod pažím svoje desky, zabručel sice Slupka nějaké pozdravení, ale čepičky se nedotkl. Stál ve vratech i Rokyta, jakoby ho na pažení přilepil. Ale pojednou se obíral pilně s dýmčkou a tvářil se, jakoby malíře ani nepozoroval.

A dokud nezmizel Rozvoda za nejbližším rohem, sledovaly ho dvoje zraky plné opovržení a pod nimi kroužil se potupný úsměch.

Proč pan Tadeáš Bezinka chodí oholen a ostříhán.

Podskalská historka.

I.

Klubu »Veselých pijavic«, scházejících se denně v pivnici »u Taránka«, připraveno bylo jednoho večera pondělního neočekávané překvapení. Toho dne právě o osmé hodině večerní vstoupil jednatel a domácí správce klubu, pan Tadeáš Bezinka, do místností klubových, a rázem umlkl hlasitý hovor a smích a oči všechných upřely se na hosta a ústa — také skoro všechných — otevřela se do kofán. Ale toto ticho a vyvalení očí shromážděných »Veselých pijavic« trvalo jen okamžik, načež zahřměl izbou hřmotný řehot a »pijavice« volaly jako jedněmi ústy:

»Tádo, Tadyšku, jsi to ty!?!«

A pak hřměly ze shromáždění jednotlivé výkřiky:

»Tádo! Kam jsi dal vlasy?!«

»Tadyšku! Komu jsi prodal bradu?!«

»Bezinko! Kdo tě to skalpoval?!«

Pan Tadeáš Bezinka postál chvilenu nepohnutě na prahu v patrných rozpacích, mžouraje po shromáždění a upevňuje na nose skřípec se šedivým sklem, jenž mu stále sklouzal, jako by nebyl dosud uvyklý seděti na vyčnívající části hladkého obličejce jednatele a domácího správce klubovních místností. Pak chtěl pan Tadeáš postoupiti blíže, ale znova se ozval nevázaný řehot: »Koukejte, Tadyšek učí jezdit cvikr! Tadyšek si dal zasklít oči!«

Konečně se pan Bezinka vzpamatoval, odkašlal si, jakoby nabíral k delší řeči, a potom, tváře se nenuceně, pronesl hlasem, který se snažil býti zcela lhostejným:

»Vám se to směje, pijavice, ale to horko! Vždyť bylo dnes třicet šest stupňů, kdo pak to vydrží! Shodil jsem to všecko, abych si ulevil — a vy tropíte, jako bych byl stažen!«

A potom se obrátil ke sklepníku, jenž tu zevloval u kamen a také se zubil: »No, Vincíku, nestůj a dones pivo — leknu!«

A vytáhnuv z pravé kapsy sakka batistový šátek s pestrým okrajem, kousek to zcela moderní, jakých získal především šest v modním závodě Chválově, otřel rozpacitě čelo, na němž stály krůpěje potu, pověsil svůj »Helgoland« na hřeb, postavil hůlku do kouta a přisedl k »Veselým pijavicím«, kteréž dnes měly hojnost velevítané látky ke špatným vtípům, vztahujícím se naskrze k holé hlavě a k oholené tváři Bezinkově. Věru bylo těch špatných vtípů také na litry, jako dobrého piva Taránkova, ale co by jich teprve bývalo, kdyby se »Veselé pijavice« byly dověděly právě

příčiny, proč je Tadeáš Bezinka oholen a ostříhán!
Ano, ano . . .!

II.

Pan Tadeáš Bezinka byl muž osmadvacíti let, měl pěkné postavení v jisté proslulé bance, byl dosud svoboděn, a takto náležel k onomu druhu nobl hejsků, hejsků se skvělým prádlem, se zlatými knoflíčky v náprsníku, v lesklých botkách, ve žlutých rukavicích, v bílém nákrčníku, v oděvu vždy moderním a z pravých anglických látek — mládencův, kteří po skončeném »těžkém«
úřadování zalidňují Příkopy, kteří mají v paměti adresář všech pražských dcerek, kteří vtipkují jízlivě o celém světě, kteří jsou štedří ke sklepnicím, ale upjati k ústavům dobročinným, kteří vydávají ročně padesátky za doutníky, desítky za kytičky do knoflíkových direk, za voňavky a pomády, ale shazují se schodů knihkupecké sluhy, když jim přinášejí něco »na ukázkou«. Ovšem, kdy pak má člověk týrat oči čtením, když přichází co den o druhé s půlnoci domů a je rád, že se dostane rovně do postele, aby si do devíti do rána odpočinul.

Takovým užitečným tvorem byl náš pan Tadeáš Bezinka, mládenec, kterýž obskakoval mlsočné květ měšťanských dcerek, ale střežil se pečlivě, aby nepadl do tenat matek a tetek, úzkostliv, aby se z obskakování jeho nevyvinul »poměr«, jenž by ho snad konečně dovedl k oltáři. K čemu by se ženil? Co potřebuje, koupí si prozatím sám a zaplatí, a ta domácnost tak neláká. Jaká by ho byla škoda, aby se už teď uvázal! Na to je času dost, až se nabaží hospod, až ho omrzí kruh »Pijavic«

po nichž snad přijdou »Salamandři« a po těch »Krokodilové«, až ho začne pobolívat ve kříži, až zatukají ve svalech a kloubech první revmatické bolesti, až se počnou tratit vlasy. . .

Ah, vlasy! Ty byly chloubou páně Bezinkovou, ty kaštanové, kučeravé vlasy, pokrývající duchaplnou hlavu Tadeášovu samými prsténky, a ten jemný, vláčný plnovous, kterýž do včerejška nepoznal břitvy, kterýž obléval tvář Bezinkovu v plné panenskosti, do něhož někdy tak rády za-bořily se něžné prsty ženské, když se pan Bezinka důvěrně bavil. . .

A ten skvost je dnes pryč, ten tam, odhozen, zničen, že po něm není památky, a pan Tadeáš vypadá jako ostříhaný pudlík. Proč to učinil?

Prosím, bylo mu skutečně velice horko, jak sám doznal a jak uvidíme.

III.

Pan Tadeáš Bezinka se nudil, znamenitě nudil. Nahlížel časem, že je někdy převelice obtížno býti člověkem řádného, slušného postavení společenského, poněvadž to ukládá mnohé ohledy a meze. Nevolnost takovou pociťoval pan Tadeáš právě ve příčině styků svých s dívkami ze slušných rodin. Můj bože, každé slůvko tu padá tak na váhu, člověk musí mít jazyk na uzdě, nemůže být ani na chvíli rozpustilým, nesmí si nic dovolit. Jaký to život! Každé přiblížení je hned závazkem — a to je protivné. A časem shlížel pan Tadeáš tak závistivě k těm nižším kruhům, k oněm mladiskům, s nimiž byl sice co do hodnoty duševní spřízněn, ale nad něž byl přece tak »povznešen« ve všech

ostatních ohledech. Jak jsou šťastni ti flámové hrubého zrna, beze zlatky v kapse, ale s volností ptáka, kteří vydávají se nedělního odpůldne do boží přírody se svými družkami bez gardedam, bez matek a bez otců, kteří užijí nejnevázanější zábavy do sytosti a doprovázejí pak společnice své za noci do úzkých postranních uliček a postojí tu přede vraty domovními třeba ještě hodinu, miliskující se, a konečně po několika mlaskavých polibcích se rozcházejí. Co má on ze všeho? Doprovází-li dívku, musí pečovat, aby se jí loktem nedotekl, matka její stále je v patách a to loučení pak je tak chladné, strojené, nudné!

A v takových okamžicích vznikala v panu Tadeáši myšlenka: Takhle nějaké děvče z lidu, takovou kyprou žabku bez dohledu, bez úzdy — to by ho bavilo! A myšlenka ta opanovávala ho vždy víc a více a pan Tadeáš dopadl se pojednou při tom, kterak zachází v podvečer do ústranních ulic a uliček, méně schůdných než Příkopy, také méně osvětlených, ale za to tím romantičtějších, poněvadž oživených tím zajímavým, volným nářdkem ženské chasy, jež po návratu z dílen a z továren prochází se po hrbolatých chodnicích křivolakých částí města, směje se nejnovějším vtipům, přineseným od stolku šicího neb od tiskařského lisu a ochotně naslouchá hovorům svých galánů.

»Jaký by to byl půvab, objeviti v těchto kruzích nějaký »nepovšimnutý květ«, blouzníval pan Bezinka.

IV.

Má-li člověk pevnou vůli, provede vše, a v dotčené věci měl pan Tadeáš vůli mnohem pevnější, nežli druhdy ve škole a později ještě ve mnohé jiné, malicherné příčině. A jednoho dne objevil skutečně, po čem tak dlouho toužil. Bloudě za ždaným dobrodružstvím setkal se ve příkré, ba strmé ulici Kočičí s dívkou, kteráž se džbánem v ruce kráčela k lázním Svatováclavským, jež slynou ve čtvrti podskalské nejlepší vodou studničnou. Cvičený zrak páně Tadeášův poznal ihned, že to není ani pouhá služka ani nobl dáma, ale že by to mohla být prostá dívčina, po případě dosti samostatná, aby nemusil zábavě své přinášeti velikých obětí. Bylo to milé, svěží, kypré stvoření červených tváří, veselého oka, malého nosíku, kulatých ramen, pevných boků, zkrátka, tak mladistvých, plných a pružných zároveň tvarů, že pan Tadeáš vyňav doutník z úst, zahleděl se na okamžik překvapeně na děcko z lidu, čítající asi sedmnáct, osmnáct let. Ale výbojný, jak byl, nerozmýšlel se dlouho, přikročil k dívce a nabídl se, že ji ponese džbán. Mohl se toho odvážiti bez nebezpečí, že bude někým poznán a prozrazen; bylť již hezky šerý večer srpnový. Mimo to podnikal pan Tadeáš tyto trubadurské vycházky do Podskalí v řasnatém haveloku a v nejošumělejším svém klobouku, aby vypadal co nejnenápadněji a nevzbuzoval pozornost obvyklým elegantním zevnějškem.

Děvče zahledělo se na pana Tadeáše polo překvapeně, polo čtveračivě, a podávajíc mu džbán odpovídalo mu s tajeným smíchem:

»I neste, ale ponese te také, až bude plný, co? Mám daleko dómů!«

»I ponese, ponese, kočičko«, přisvědčoval radostně pan Tadeáš, »a kdyby to bylo až na Císařskou louku!«

Děvče se smálo a jednatel »Veselých pijavic« těšil se v duchu, že učinil tak lehký začátek. Kráčel podle dívčiny co nejloudavěji a nejneohrabaněji, aby se neprozradil a aby se přispůsobil úloze, jakou hodlal hrát. Došli k lázním, pan Tadeáš podal děvčeti džbán, počkal opodál, a když děvče nabralo vody, sestupovali zvolna dolů, nyní směrem k ulici Dřevné, a ztratili se kdesi v temnotě ulice Soudní.

Chcete vědět, jak pan Tadeáš dívku bavil? Ovšem ne duchaplněji a vtipněji, než druhy jiná děvčata. Ba snažil se mluvit poněkud nejapně, aby získal u děvčete více důvěry, a nestálo ho to mnoho přemáhání. Náleželť pan Bezinka k lidem, kteří dovedou vždycky hloupě mluvit. Ale nová známost měla velikou radost ze svého průvodce. Hovořila tak nenuceně — a Tadeáši zdálo se, že i půvabně — jako by ho znala rok.

»Ano«, myslil pan Tadeáš, »to je rozdíl! Taková holka se neptá hned, čím jsme a užíváme-li ženu, ale má radost, že má po boku mužského a žije bezstarostně ode dneška do zejtrka. Nu, letos užiju podzimku!«

A nejvíce těšilo pana Bezinku, že dobrodružství jeho je tak tajné, že o něm nikdo nemá tušení a smál se pod kůží při pomýšlení, až jednou — kdysi později — bude vyprávěti přátelům »Pijavicím«, jakou idyllu si v Podskalí stvořil.

V.

Míjel den po dni a pan Tadeáš Bezinka docházel pilně do Podskalí, čekal na svou známost a nosil jí džbán s vodou. A kdežto se mu poprvé zdálo, že si ho lidé trochu pozorněji prohlížejí, připadalo mu později, že si ho už nikdo nevšímá, a to jej uspokojovalo.

O děvčeti věděl jen, že se jmenuje Baruška, ale kde bydlí a jaké jsou její poměry rodinné, nemohl tak lehce vyzvědět a přímo ptát se nechtěl. Dívka loučila se s ním vždy na konci ulice Oserovské blíže kostela svaté Trojice a žádala ho, aby dále za ní nechodil, aby neměla mrzutost.

»Ah, mrzutost!« myslíval pan Tadeáš. »Dělá trochu drahotu, to je to!« Než nepátral zatím dále, poněvadž přece ho ovládal tajný strach, aby nepadl do rukou nějakého bodrého, statečného jinocha podskalského, jenž snad také za Baruškou brousí.

»Bodejt', přemítal pak vždy samolibě, »takový Podskalák! Kam by se pachtil proti mně — vy-
padám já trochu onačeji!«

A po takovéto procházce zapadal vždy o chvíli později mezi »Veselé pijavice« a probíraje se skvostným plnovousem usmíval se a myslil: »Ano, kdybyste věděli, co já vím!«

Tyto zálety trvaly již asi čtrnácte dnů, když pan Tadeáš chtěl přikročit ke druhému odstavci svého programu. Chtěl totiž podniknouti s Baruškou nějaký výlet nedělní, tak někam stranou, kam nikdo nechodí, aby se s nikým nesetkal. Zmínil se o tom Barušce zcela bez obalu.

Děvče chvíli se rozmyšlelo a pojednou se zeptalo:

»A hned ráno nemáte čas?«

»Ne«, odpovídal pan Tadeáš, »to musím ještě dodělovat.«

Sluší podotknouti, že se představil Barušce hned při druhé schůzce jako krejčovský pomocník; vždyť nemohl a nesměl říci, že je bankovním úředníkem!

»Nuže dobře«, rozhodla se dívka; »myslíte-li to se mnou upřímně, půjdu s vámi. Čekejte na mne v neděli v Emauzském dvoře, ve tři hodiny, tam se sejdem.«

VI.

V neděli byl pan Tadeáš od rána jako na trní. Nemohl se dočkati poledne a když konečně poobědval, trvalo mu věčnost, než bylo půl třetí. V tu chvíli vyšel ze svého bytu na Perštýně, oděn co nejjednodušeji, s havelokem přes ruku a s velkým slunečníkem nad hlavou. Scházelo deset minut do tří hodin, když se octl ve dvoře Emauzském, liduprázdném, vyhřívaném úpalem slunečním, až se mu v očích jiskřilo. Baruška tu ještě nebyla.

Chvílemi mihla se přes nádvoří osamělá nějaká postava a ztrácela se ve schodišti k Podskalí, a zas nebylo kolkolem živé duše.

Odbýjela třetí hodina, ale Baruška dosud nepřicházela. Pan Tadeáš přiblížil se vždy ke schodům a hleděl toužebně dolů, ale dívčina se nezjevovала. Konečně kmitla se tam dole nějaká ženská postava — v panu Tadeáši hrklo — ale nikoli,

to není ona, to jest nějaká stará žena, veliká, široká, pracně vystupující. Pan Tadeáš zašel kousek od schodů a zahleděl se na věže kostela. Byl rád, že vzal slunečník, kterýž jej teď velmi příjemně chrání před žhavými paprsky. Postál tak chvíli a měřil zase nádvoří dlouhým, pravidelným krokem.

Stará žena zatím byla vystoupila a žejbrovala se nyní pomalu ku předu. Podívala se na pana Tadeáše a šla dále, jako by chtěla na Slovanský vršek. Ale u vrat se obrátila, vracela se pomalu ke schodům a podívala se opět na Tadeáše.

»Co si mne ta baba prohlíží!« durdil se pan Bezinka a zakryl tvář slunečníkem, aby se vyhnul zpytavému pohledu neznámé ženy. Ale pojednou se ulekl.

Spozoroval, že neznámá blíží se trochu rozpačité k němu a než mu napadlo, aby popošel, zaslechl poněkud chraplavé, ale tlumené a přátelské oslovení:

»Prosím, jsou o ni to, co tu čekají na Barušku?«

Pan Tadeáš Bezinka zkoprněl. Co to znamená? Kdo ho prozradil? Jaká to nástraha, jaký úskok?

Bleskem projela mu hlavou jediná myšlenka: aby uprchl — ale byl všecek zmaten a nemohl se hnouti s místa. A stará žena pokračovala:

»Inu bodejť, že jsou to oni, jak jich Barča vypsala — nelekaj' se, nic se jí nestalo, ale ona teď nemůže přijít — já jsem její matka! Jdou se mnou k nám, švec nepřinesl Barušce botky a ve starých by se k nim neslušela!«

Pan Tadeáš stál jako zkamenělý. To je pěkná historie: na místě dcery přichází matka a jaká matka! Jako hrom, jako skála, veliká, hřmotná — pro pána boha, idylla se nějak divně zatáčí! A stál dosud, nevěda, kde stojí, koktal něco, aniž věděl,

co chce říci. Jenom cítil pojednou, že jej pravice bodré ženy chopila za rameno a co nejjemněji postrkovala ke schodům, a při tom přimlouvala ústa její co nepřívětivěji:

»No jdou, neoslejchaj' se — to bude mít Baruška radost, až jich přivedu!«

Pan Tadeáš tedy šel — ne, klopytál a nevěděl ani, kudy jde. Stará paní v nedělním kroji Podskalačky svedla ho se schodů jako dítě a pak strkala jej nějakými ulicemi, v nichž jak živ nebyl, kam nikdy nezabloudil. Konečně přiblížili se k nějakému nízkému domku, matka postrčila pana Tadeáše napřed do vrátek a zabouchnuvši za sebou pronesla přívětivě:

»To bude mít tatík radost, že jich vedu.«

V panu Tadeáši stydla krev při slově »tatík«, ale na útěk bylo pozdě. Již otevřely se v chodbě ke dvorku dvře do nějaké světnice, tajemná žena vsouvla do nich pana Bezinku a vešla za ním.

VII.

Bylo-li již dříve panu Tadeáši Bezinkovi horko, zdálo se mu nyní, že je v pekelné výhni. V nízké světnici, do níž vstoupil — ne, do níž byl vecpán, stál uprostřed vysoký, ramenatý, hřmotný muž v nazloutlých spodkách a v čisté, plátěné košili. Na nohách měl staré, vyšívané, vybledlé trepy, spodky obejímал v pasu řemen. Byl hladce oholen, ve tváři opálen jako višně, hlavu kryl hustý, ale stříbrný vlas, a levice jeho třímala mohutnou dýmku, z níž vycházely mraky kouře. Když se objevila manželská jeho polovice s panem

Tadeášem, napráhl obrovský muž pravici, podávaje ji nedobrovolnému hostu, a vyňav z úst špičku dýmky pronesl hřmotným hlasem :

»Pěkně vítáme, pěkně vítáme, mladíče — to je hezké, že jste přišel a to je ta pravá cesta — vždycky rovnou k tátovi a k mámě! Sedněte si na kus prkna!«

Pan Tadeáš potřeboval věru, aby sedl. Nohy se pod ním třásly a když pohleděl na ohromnou tlapu bodrého Podskaláka, v níž vězela před okamžikem jeho malá ruka, točila se s ním celá světnice.

»Tak to jste vy, co s naší Barčou chodíte,« spustil muž znova a skládal ohromné tělo na židli, až pod ním zapraskala; »to je hezké, jen když nejste žádný fláma. Jste prý krejčí — no, není to zlé řemeslo! Jak vám říkají?«

Pan Tadeáš nabyl zatím trochu rozvahy a zakoktal teď:

»Jmenuji se Novotný — Jan Novotný, pane...

»Kopřiva, Kopřiva, mně říkají Kopřiva. Ptejte se od Budějovic až k Litoměřicům po řece na Kopřivu, a každý vás dovede ke mně.«

Potom se obrátil bodrý Kopřiva k ženě, jež stála teď zcela skromně u kamen, a zahlaholil:

»Tak stará — to kafe!«

VIII.

S panem Tadeášem točil se celý svět. Seděl tu v nízké světnici jak na žhavém uhlí. Do oken opíralo se slunce, stará Kopřivová vytápěla kamna na kávu a Kopřiva mluvil do nebohého Bezinky jako hlasem hromu. Ptal se, mnoholi »pan No-

votný« vydělá a slyše, že patnáct zlatých týdně, kýval spokojeně hlavou.

»Já merčil dávno, že se mi holka s někým slízá,« mluvil soused Kopřiva, »ale víte, já se na ni mohu spolehnout, proto jsem nic neříkal. Ale jde o lidské huby a tak jsem vás chtěl vidět, nejste-li nějaké fučidlo, nějaká »škodná« na děvčata. Ale vypadáte mi dobře a nemám nic proti tomu, abyste k nám chodil. Ona nebude bez krejcaru, Barča, a nebyl bych radil nikomu, aby ji tahal za nos. Koukejte — udeřil Kopřiva na stůl — touhle rukou roztrhám pramen na kusy, to si nemyslete! Ale kde pak ta žába chodí. . .!«

Žába, totiž Baruška, šla si po obědě k obuvníku pro botky a čekala na ně nejspíše. Ale než přinesla Kopřivová kávu na stůl, byla tu již Baruška. Přinášela smutnou zprávu, že botky nejsou ani do té chvíle hotovy. Ale když spatřila pana Tadeáše Bezinku, zazářilo oko její a radostně usedala ke stolu, aby pila také kávu, jež stála tu v ohromných malovaných hrnkách. S mísy uprostřed stolu usmívala se vypečená buchta s mákem a Kopřiva, pobízeje hosta, bral sám kusy jako cihly a polykal jeden po druhém.

Po kávě prohlásil Kopřiva, že z procházky nebude nic, když nemá Barča botky, ale to že nic nedělá; že zůstanou doma a že se také dobře pobaví.

A Kopřiva uměl bavit dobře, je pravda. Nejdříve vypověděl panu Tadeášovi celý svůj životopis a pak žádal, aby pan Tadeáš vypravoval o sobě.

Pan Bezinka sice nalhal toho za celý život dosti a lhal vždy lehce, jakoby tiskl; ale tento-

kráté připadala mu lež jako mistrovské dílo. Oči starého Kopřivy upíraly se na něj tak pevně, tak zpytavě — pan Tadeáš si oddechl, když byl hotov. Co dnes vyprávěl, nebyl by dovedl do smrti opakovat, nepamatoval si ze všeho ani slova.

Konečně navrhl osmahlý plavec, aby si ukrátili chvíli hrou v karty. Bylo již po šesté hodině, když se k této kratochvíli dostali, a když Kopřiva vytáhl ze šuplátka pod zrcadélkem ušpiněné karty, zmizela Baruška ze světnice. Objevila se však za krátko a postavila na stůl — povědomý panu Tadeáši džbán, tentokráte plný piva.

Bylo k osmé hodině, když se matka Kopřivová a dcera vytratily z pokojíku a za okamžik ozýval se z kuchynky chřestot vidliček a nožů a cinkání talířů. Na panu Tadeáši Bezinkovi vyvstával nový pot: stará připravovala večeři a on ji musí sníst — on, Tadeáš Bezinka, který až dosud uměl se, vyhnouti každému pozvání do rodiny, který jako úhoř unikal dosud každé večeři, strojené v domácnosti, kde měli dceru, on bude poprvé večeřeti jako milovník — ba skoro jako ženich! A kde! U plavce Kopřivy, jehož jakživ neviděl, u voráka Kopřivy, s nímž by za jiných okolností sotva promluvil!

Pan Bezinka učinil zoufalý pokus, aby uprchl dřívě, než se Kopřivová s osudnou večeří vytasí. Zvedl se a koktaje nějakou omluvu sahal po klobouku a po slunečníku. Ale mohutná ruka Kopřivova stáhla jej opět na židli a starý plavec zahlaholil:

»Bodejtě, abyste neutek! Teď, když jsme v nejlepším! A hlad máte beztoho! Žádné oslejchání! Vy jste přišel jako poctivý člověk, já vás poctivě přijímám a holce to schvaluju! Řemeslo je pěkná

věc a moje dcera není žádná špatná. Jinak bych ji roztrh vejpůlky! Co máme, to vám dáme. Teď už patříte jako do rodiny. A proto budete sedět a jíst!»

Panu Bezinkovi sklesly ruce. Nebylo vyvážnutí — musil vytrvati do konce. Již se hrnula stará Kopřivová do dveří se studenou vepřovinou od oběda, za ní dcera s talíři a příbory. A pan Tadeáš tedy jedl. Jedl! Cpal do sebe sousto za soustem a každé mu rostlo v ústech. Aby ho tak viděli kolegové z banky, aby ho viděly »Veselé pijavice«! Děvče rozplývalo se radostí, něhou, staří se zalíbením a uspokojením na něj pohlíželi. Dnes poprvé se pan Bezinka dokonale styděl. Uvítali ho s takovou důvěrou, domnívají se, že tu sedí budoucí jejich zeť — a již zítra budou trpce zklamání. Vědělf pan Tadeáš, jakmile odtud jednou unikne, že se nikdy nenavráti, že se vystřehne, aby se nesetkal s někým z rodiny Kopřivovic — a do smrti bude žiti v paměti Kopřivových jako podvodník, jako sprostý dobrodruh. Toto vědomí ho zahanbovalo. Cítil, oč větší je tento bodrý plavec se svýma ohromnýma, báječnýma rukama, kterýž ho na prvním setkání tak přátelsky přijal.

Do desíti hodin přinesla Baruška ještě třikrát plný džbán piva a vracela se vždy jako vítr a usedala znova vedle pana Tadeáše blažena, že se k němu může přituliti již před zrakoma rodičů, že se již nemusí se svou známostí tajiti. Jaký to byl šťastný den, kdy ho v Kočičí ulici potkala!

Poslední džbán již pomalu se prázdnil a pan Bezinka seděl jako na jehlách. Tráví u Kopřivů ode čtyř hodin, nyní táhne na jedenáctou. Jaká to věčnost!

Konečně odbýjela kdesi jedenáctá. Pan Tadeáš zvedl se a zoufale se bránil starému Kopřivovi, který ho zdržoval.

»Nesmím zítra zaspati do díla!«

»No, to je slovo,« povolil starý plavec, »to vás nedržím.«

A pak mrskl okem po dceři, která zaníceně hleděla na Bezinku a opět upírala zraky na otce, a zavrčel:

»Tak si ho vyprovod' — ale žádné tatrmany!«

A obrátil se zároveň k ženě:

»Ostatné můžeš jít s nimi. Je tu o lidské huby!«

Všecka blažena hodila přes sebe Baruška šátek a vyprovázela pana Tadeáše. Matka Kopřivová kráčela co nejšetrněji povzdálí za »milenci«, aby jim příliš nevadila.

Došli tak až k Václavské ulici, ale tu pan Bezinka nepřivolił více, aby ho ženské dále doprovodily. Byl už všecek roztržit, pomaten, a louče se s Baruškou přísliboval na žadonivé otázky její nejistým hlasem, že zejtra zase přijde, a ve své zmatenosti, nevěda již co dělá, přitočil se ke staré Kopřivové a — políbil jí ruku.

Tato jeho neočekávaná zdvořilost' a uctivost' k matce překvapila Barušku tou měrou, ano uvedla ji v nadšení, že chopila Tadeáše Bezinku oběma rukama za hlavu a vtiskla mu na rty vroucí, upřímné, dlouhé políbení. Co by za ně Tadeáš byl jindy dal — teď ho pátilo jak oheň . . .

Dvojí ženské kroky vracely se dolů k Podskalí, pan Tadeáš stupal vzhůru ku Praze. Ubíhal skoro, jako by ho někdo stíhal. A skutečně mu připadalo, že je mu v patách někdo neviditelný, který jej krok za krokem pohlavkuje a nejvybra-

nějšími nadávkami častuje. Svědomí páně Bezinkovo vykonávalo tento zasloužený trest. Nedovedl by říci, kudy toho večera šel, ale oddechl si, když se octl na Perštýně, a když se ukládal na lože, přísahal si, že nebude více hledati idylly — ale dokonce již ne v Podskalí.

»I taková žába má nejen gardedámu, ale také otce — a s jakýma strašlivýma rukama . . . !«

Jiného mravného naučení si pan Bezinka ze všeho nevybral.

A druhého dne z rána plížil se Perštýnem jako zloděj a vrazil k nejbližšímu holiči, kterýžto zbavil jej vlasů a vousů, aby nebyl poznán, kdyby náhodou setkal se někdy s někým z rodiny Kopřivovic. A v poledne smlouval u optika Hellera skřípec se šedým sklem, aby tvářnost svou změnil co nejdokonaleji.

Proto chodí pan Tadeáš Bezinka nyní oholen a ostříhán — a se skřípcem na nose.

Pan Alojs.

Z tajností života kupeckého.

de kdo byl v závodě pánů Křikavy, Chramostejla a spol., nikdo neměl v lásce Alojsa. Krom pana Ledvinky všechen personál ho nenáviděl a rozličnou sekaturou jej pronásledoval. Jen skladník Ledvinka — jak řečeno — rozuměl tomu patronu, brával jej v ochranu a hájil proti útokům a týrání ostatních.

Alojs byl starý sluha, v závodě již asi na dvacátý rok, nejstarší člen personálu. Na toto své nejdelsí spolupracovníctví v závodě si něco domýšlel a hleděl na ostatní zřízence, většinou »mládeř« — jak říkal — trochu přes rameno. Hlavně se domníval, že za dvacet let služby si může trochu pohovět, i dával pozor, aby se nepřetrhl, a pamatoval vždy na vážené kolegy, aby jim také kousek práce zbylo.

Továrna na pečetní vosk pánů Křikavy, Chramostejla a spol. byla rozsáhlá, zakázky z venkova se jen hrnuly a konkurence nebyla tehdáž tak nesnesitelná. Práce bylo tedy do syta a mezi tím, co Alojs tak pomaloučku ovíjel okazováček motouzem a zvolna, zvolňoučka ovazoval balíčky

pečetního vosku, musili se otáčeti jak náleží soudruhové jeho, sluhové Anton a Mates, aby všechny komise vyřídili.

Alojs požíval zvláštní důvěry svých pánův, ale jak řečeno, oblibě ostatního personálu se netěšil. Šoural se již tak pomaloučku, jako by nesl plnou sklenici drahého nápoje, a bylo-li třeba, aby někdo ze sluhů rychle něco obstaral, někam doběhl, něco odnesl, a voláno-li po Alojsovi, nebyl nikdy k nalezení. Vždy jako by se byl propadl. Ale jakmile sehnán nakvap někdo jiný a odeslán, tu objevil se zase pojednou Alojs a šoural se magacínem, jako by se nechumelilo.

»Kde pak jste byl, Alojs?« zařval obyčejně »pan derektor« závodu, hlavatý, plešatý Krampula. přes jehož spodní ret, odstávající jako naplněný váček, visely strápené čínské kníry. »Kde jste chodil, hledali jsme vás!«

A koulel sivýma očima, jako by chtěl Alojsa probodnout.

»Já?« otázal se Alojs tichým, šeplavým hlasem a pohlížel udiveně na »derektora«. »Kde jsem byl? Ani se nehnu, tamhle vzadu pakuju . . .«

»Pakujete! Není pravda!« rámusil Krampula. »Hledali jsme vás, křičeli po vás . . .!«

»To je divná věc,« potřásl hlavou Alojs. »Já neslyšel nic.«

A šoural se dále, nevšímaje si více pana »derektora«, kterýž u svého pultu zelenal a modral.

Pravda, že Alojs neslyšel. Jakmile spozoroval, že by měl s nějakým balíkem do města vyjít, sklouzl opatrně po příkrých schodech vzadu do sklepa a zalezl za nějaký sud nebo bednu a přikřčil se. Teprve kdy volání po něm docela utichlo

a když vyzozoroval, že nepříjemný úkol uložen byl jinému, hrabal se zcela tiše z úkrytu a navrátil se ke svému stolu, aby dále ovazoval balíčky.

Bodejt', on se bude brodit blátem, sněhem, nebo trápit úpalem slunečním. Zde ve skladě se mu tak dobře a pohodlně pracuje. Ať jde Anton nebo Mates. Však se Alojs nalítal dost v letech dřívějších, dokud byl sluhou jediným.

Stejnou pohodlnost — nebo neochotu, jak chcete — jevil Alojs i v soukromých záležitostech personálu.

Za dvacet let, co byl v závodě, vystřídali se ostatní zřízení několikráte, tak že zbyl konečně sám z původního služebnictva. Ani »derektor« Krampula nebyl tak dlouho u firmy, jako Alojs. A starému tomuto švejdovi protivilo se, že měl mladým pánům přes tu chvíli sloužit za poslíčka. Však jim to brzy odvykl. Poslal-li si ho někdo pro sklenici piva, zůstal venku tak dlouho, že mohl čekající žízni shořet. Šel-li pro rohlík, přinesl jistě věcerejší, a měl-li obstarat někomu doutník, přebral zajisté celou trafiku, než vyhledal nejvlhčí a nejhorší.

Takovým způsobem nabyt pověsti »komisionáře« náramně nespolehlivého, ale to mu nevažilo. Vícekrát ho nikdo pro nic neposlal a Alojs měl pokoj, jak si přál.

Nejvíce nevražil na starého sluhu ředitel závodu Krampula. Byl to chlap nadutý s velikou sice hlavou, ale s malým mozkiem, který se stal ředitelem náhodou, bůh ví, jakou. Nedostávalo se mu přehledu, neuměl jednati se zákazníky, neměl nikdy vlastního původního nápadu. Přes všechny tyto nedostatky a právě pro ně byl neobyčejně

domýšlivý, ctižadostivý, nedůtklivý. Alojs milého svého představeného brzy prohlédl a nevážil si ho za mák. Nebyl k němu sice hrubý, nevzdoroval zjevně a neodmlouval, ale měl zvláštní způsob, jakým uměl dáti svoji převahu na jevo a odpověděl mnohdy řediteli takovým způsobem, že se všechen ostatní personál potají chechtal. Tak se stalo, že Krampula — ředitel — považoval Alojsa — sluhu — za svého soupeře v závodě. Nikdo neuměl mu připravití tolik rozpaků, jako starý ten švejda, který měl sedm zlatek týdně.

Časem varovali Alojsa jeho soudruzi, aby s »panem derektorem« nehrál, že by ho mohl přece vypíchnout, jako již dvacet jiných. Na takové výstrahy odpovídal Alojs pohrdlivě:

»Ten partyka? Ten mi neuškodí! Já tu přečkal jiné pány! Na mne nemůže...«

Jen ke skladníku panu Ledvinkovi jevil Alojs větší ochotu a rád mu posloužil, kdy chtěl. Mělo to svou příčinu.

Kdežto všechen ostatní personál říkal Alojsovi jen tak zhurta: Alojs, jdou sem! nebo dokonce: Lojzo, honem! oslovoval Ledvinka starého sluhu vždy šetrněji: pane Alojs! což mu velmi lichotilo. Mělt pan Alojs jakýsi společenský takt a způsob. Tak ho nesmírně zlobívalo, že ředitel Krampula, přicházeje a odcházeje, nikdy nepozdravil.

»Nemrava starý!« hučival do vousů, »nepraskla by mu huba, kdyby řekl: dobrytro! dobrou noc! Když jsem byl na vojně, byl náš major jinší pán, a přece řekl vždycky: dobrytro, hoši! servus kamarádi!«

Nebylo divu, že byl první úředník továrny na pečetní vosk, Krampula, jakýmsi hulvátem. Vyučil

se kdesi kupcovině, propekl se pak v soukromém učilišti kupeckém a dostal se šťastnou náhodou na své nynější místo. Neměl tedy nikdo na světě příležitosti, aby hranatost jeho otesal, aby mu rohy otloukl. Nestaral se také o nic jiného, než o pečetní vosk, a jinak bylo hlavní jeho zásluhou, že nemaje nijakého přehledu a zkušenosti, rozmnožoval zcela zbytečně práci celému personálu a zavedl ve své zmatenosti tolik daremného zapisování, opisování a vypisování, tolik rozličných soustav, knih a účtování, že se v tom na konec nikdo nevyznal.

Tomu všemu sice pan Alojs nerozuměl, ale dobře rozuměl, že by pana Krampulu netěšilo nic více, než kdyby ho mohl ze závodu vystrnadit. Krom toho pozoroval Alojs i jinou věc. Že totiž pan Krampula ani Ledvinkovi nepřeje a přirozeným pudem vyčenichal Alojs i příčinu, proč se tak děje. Předně nebyl pan Ledviňka otrocky podlízavý a za druhé se choval ke sluhovi Alojsovi přívětivěji než všichni ostatní, hlavně však přívětivěji a přátelštěji, než k samému řediteli Krampulovi.

Ode chvíle, kdy nabyl o těchto věcech přesvědčení, přilnul Alojs teprv ke skladníku Ledvinkovi a posluhoval mu tím ochotněji. Zároveň však stopoval každou událost ve skladě a natahoval uši, stala-li se zmínka o Ledvinkovi. Tušil, že ubohému tomu člověku, kterýž měl třicetpět zlatých měsíčně, za něž bylo mu pracovati od rána do pozdního večera, nejsou okolnosti v závodě příznivy. Vlastně mu byl nepřizniv jen pan Krampula.

A pozornosti Alojsově neušlo, že jedenkrát, když jeden ze chefů, pan Křikava, navštívil sklad a procházející jím pronášel rozličné poznámky a činil dotazy ke Krampulovi, kterýž s nahrbeným hřbe-

tem pána doprovázel a odulým retem bez ustání klapal, že při této příležitosti otázal se náhle pan Křikava po německu, jako vždy: »No jak, sklad v pořádku, pracuje dobře Ledvinka?«

Tu se Krampula odmlčel, jakoby něco nechtěl říci, a konečně odpověděl:

»I pracoval by dobře, herr von Křikava, ale tak se mi zdá, že nemá přehled, přehled...«

Nejobmezenější palice v závodě vytýkala jinému, že nemá přehled...!

Tuto podlost si pan Alojs zapamatoval. A zapamatoval si též, že pan Křikava prohodil pak ještě:

»Nu, kdyby vám v něčem nevyhovoval, nejsme s ním kopulírováni...«

Na tváři Krampulově rozložil se výraz spokojenosti, tak šeredný vždy, jeví-li se u lidí podobně podlých, jako byl Krampula. Alojs při pohledu na ředitele plivl vztekle do kouta.

Po skončení inspekci odešel pan Křikava do pisárny v patře nad skladem a Krampula ukládal do zásuvky psacího stolu množství účtů, dopisů a cenníků, s čímž se vytasil vždycky, kdykoli čenichal, že některý z chefů sklad navštíví. Tím naznačoval, jak je prací zanesen.

Za několik dnů po návštěvě Křikavově stalo se, že pan derektor, navrátiv se z nějaké obchodní pochůzky již k večeru, svlékl se a, chtěje pověsiti svrchník do šatnice, ryl rukou mezi nahromaděnými tam kabáty všeho personálu, aby vyhledal prázdnou skobu. Náhle zarazilo mu o prsty něco tvrdého a ruka jeho sjela jako had do nějaké kapsy. Ihned

byla venku, ale chopila se znova kabátu a povytáhla jej trochu na světlo. Jediný pohled sivého oka poučil Krampulu, komu kabát náleží. Srovnal šatstvo, zavřel dvířka šatnice a přistoupil ke svému pultu. Psal a psal, ale nějak roztržitě, a supěl nosem jako obyčejně.

Pracoval dnes mimo obyčej horlivě, a stalo se zase po dlouhém čase, že zbyl v pisárně do posledka. Všichni písaři byli již opustili sklad, jen skladník Ledvinka dodělával nějakou práci. Konečně byl také hotov, umyl si ruce, shodil pracovní kabát, oblékl se a přeje Krampulovi dobrou noc ubíral se pomalu ke dveřím. Náhle zastavilo jej zvolání Krampulovo:

»Pane Ledvinka, počkaj' trochu! Podívaj' se, nemaj' na sobě cizí kabát?«

Ledvinka stanul, mrskl okem po svrchníku a odpověděl pokojně:

»Ne, nemám, to je můj svrchník.«

»Tak jdou sem,« řekl podivným hlasem Krampula, ale nečekaje, až Ledvinka přání jeho vyhoví, přikročil k němu rychle, hrábl do jedné z postranních kapes a vytáhl z ní několik kousků pečetního vosku, zlomků, tyčinek to při balení přeražených, jaké se obyčejně znova rozpouštěly a do formiček vlévaly. Nepříjemný jeho pohled spočinul na tváři Ledvinkově. »Co pak to vynášejí?«

Ledvinka zbledl jako papír a rty se mu začaly trásti. Nemohl ze sebe vyraziti slova.

»No, kam to nesou, oni zloději, co? Kolik centů už takhle ukradli? Komu to prodávaj', povědí, než zavolám policajta!«

Ledvinka trásl se na celém těle; teď pozvedl hubené ruce, sejal vyzáblé prsty a pronesl skoro plačky:

»Pane ředitel, nedělejte mne nešťastným! Vzal jsem si ty kousky domů, žena posílá několik klobouků ven a nemá to čím zapečetit. Já nekradu jako zloděj, to je pro moji potřebu . . .«

Ledvinka oddychoval, jakoby mu někdo klečel na prsou. Vzpomněl na ženu, na tři děti, na svých třicet pět zlatých měsíčně, na blížící se kvartál, na policii, na soud, a oholená brada jeho hrkala jako v zimnici. Bylo ukruté podívání na tohoto pětáctyřicetiletého muže, jehož tváře teď popelavěly, jehož oko zalévalo se slzami, celé tělo prudce se třásl, až všechen ošumělý oděv na něm se chvěl — a to vše pro několik kousků vosku, zlomků, majících ceny asi pěti nováků. Než to vše Krampula neviděl, ničeho si nevšímal. Přikročil znova k Ledvinkovi a rozepjav mu násilně kabát počal prohledávat ostatní kapsy oděvu skladníkovy. Nenalezl nic více. Jen v jedné kapse měl Ledvinka čtyřkrejcarák.

»Tak já jim povím,« počal plešatec, »aby neřekli, že chci někoho zkazit. Zejtra půjdou nahoru ke starému a dají mu sám výpověď — já budu mlčet. To by nám scházelo, abychom tu měli zloděje. Já pozoruju dávno, že se zde krade, ale nevěděl jsem, že jsou oni to.«

Ledvinka upustil klobouk a zaštkal srdcelomně:

»Pane ředitel — pro Krista pána — vždyť já to dnes vzal poprvé — jsou to zlomky — to není krádež — já nevzal nikdy nic . . .«

V tom okamžiku ozvaly se šouravé kroky a z temnoty zadní části skladu vynořovala se postava — Alojsova. Oba mužové pohlédli na něj překvapení — domnívali se, že není tu více nikoho.

A Alojs přiblížil se zvolna, odchrchlal a upíraje kalné oko na Krampulu mluvil skoro šeptem:

»Pane derektor, až tedy půjde pan magacinér nahoru k pánovi a až se vrátí, tak tam půjdu zase já a dotvrdím, že se tu krade a dost krade. Já mu povím něco o balíčku cinobru, pravého čínského, který tuhle také vypadl z jednoho kabátu a jež jsem našel a někam si uschoval. A pak mu řeknu, že jsme posledně dostali místo dvaceti centů kalafuny jen deset, ale dvacet platili. A pak mu povím, jak se tuhle poslalo do jednoho místa padesát liber vosku numero null místo numeru třetího, a ještě něco mu povím, ale budu mluvit o někom jiném — ne o panu magacinérovi . . .«

»Alojs!« zařval Krampula vztekle.

»Nekřičej na mne tak, pane derektor, já vím, že se jmenuju Alojs. Ale jsou bez starosti, já nepůjdu k pánovi dřív, dokud tam nepůjde pan Ledvinka . . .«

Po těch slovech obrátil se klidně k Ledvinkovi, zvedl mu klobouk, posadil mu jej na hlavu a řekl tiše:

»Jdou, pane magacinér, půjdem spolu.«

A za chvíli, když se octli na ulici, řekl Alojs k Ledvinkovi:

»Pane Ledvinka, stály jim ty smrtelné úzkosti za těch několik všivých kousků vosku?«

Ledvinka neodpovídal; oba muži kráčeli pomalu dále, pan Alojs šouravě stále o krok pozadu.

Dobrý muž Koňura.

(Ze zápisek soudního zpravodaje.)

Zmizel mně s očí na dlouhou řadu let, snad na vždy, neboť již tenkrát byl hezky stár, a je tomu dávno, co jsem se s ním setkal posledně. Ale dosud vidím jej živě před sebou a jakmile na něj vzpomenu, slyším pokaždé i jeho měkký, jímavý, soucitný hlas, jakoby stál a mluvil asi tři kroky ode mne.

Seznámil jsem se s ním za několik dnů potom, když jsem nastoupil úřad soudního zpravodaje při velikém pražském denním listě.

Tehdáž mně bylo jako každému člověku, jemuž vykázána nová, neznámá činnost a který je naplněn snahou, aby vyhověl svému povolání co nej-svědomitěji. Přiznávám se, že jsem k nové povinnosti své přistupoval se značnou obavou. Předchůdcové moji v soudní rubrice byli staří, osvědčení novináři, v péře honění, lidé s velikým cvikem a dlouhou kriminální zkušeností. Já přicházel do soudní síně jako nováček, a, navrátiliv se pozdě večer se svými poznámkami do redakce, sedal jsem ke psaní velmi stísněně a s obavou před trojí soudnou stolicí: před posudkem svého chefa, svých kolegů redakčních, hlavně oněch, kteří dříve soudní referát opatřovali,

a konečně před mінčním čtenářstvem. Psal jsem s velikým rozčilením a z hluboka jsem vydechl, když jsem bodl pérem poslední tečku. Přečítal jsem znova a znova úzkostlivě napsané řádky, tu tam opravil jsem větu, zmírnil mnohé ostřejší slovo a konečně nesl jsem úkol svůj sazeči. Neměl jsem jasného vědomí, vykonal-li jsem práci dobře či špatně, pozbyl jsem naprosto soudnosti a přál jsem si jen, abych prospal tvrdě nejenom noc, ale i celý zítřejší den, kdy zpráva moje bude procházeti rukama tisíců a tisíců čtenářů.

Tohoto přání nevyplnila se mi ani polovice, neboť jsem v noci téměř oka nezamhouřil, a probřesklý den nalezl mě po krátkém zdřímnutí velice sklíčeného.

Nyní po letech vzpomínám ovšem s pousmáním na svoji tehdejší tíseň a úzkosti, co řeknou představení a »svět« mým slohovým výrobkům. Kriminál stal se mně od té doby takřka »denním chlebem« a místo moje v novinářské lavici porotní síně vchladlo málokdy a jenom na krátkou dobu. Za několik let napsal jsem na sta kratších i sáhodlouhých referátů, na statisíce řádek, naučil jsem se hleděti na tváře zločinců těžkých i lehčích, naučil jsem se během líčení odhadovati tresty, jaké jim soudcové za přestupování zákonů božích i lidských vyměří, a málokdy jsem prohádal.

V těch prostorách, kam vcházejí provinilci, aby došli odplaty za nekalé skutky své, setkal jsem se s tolika rozličnými postavami, že mi na všechny paměť nestačí. Avšak mnohé z nich vystupují zřetelně přede mnou z mlhy zapomenutí, a k nim v přední řadě náleží postava dobráka muže Koňury.

Starý tento pán náležel k posluchačům a divákům v porotní síni.

Poprvé spatřil jsem jej před zahájením jistého líčení porotního, kterak přecházel na Karlově náměstí před hlavním vchodem do budovy trestního soudu.

Chýlilo se k deváté dopolední, kdy počínají denně závěrečná líčení, a já spěchal, abych nepromeškal počátek poroty, neboť jsem měl napsati stručnou zprávu o případu ještě do listu odpoledního. Vcházel jsem do vrat právě v okamžiku, kdy před nimi stanul obstarlý pán, kterýž hleděl přímo na mne a hlasem přívětivým, neobyčejně měkkým se otázal:

»Započne již soud, pane referente — porota?«

Podivil jsem se, že mne zná, neboť dosud jsem se s ním nesetkal. Pověděl jsem mu, že započne řízení ihned, jakmile budou porotci vylosováni, což bude vykonáno nejdéle do čtvrti na desátou.

»Děkuji uctivě,« řekl staroch vlídně a pošinul klobouk na hlavě.

Později k poledni, když nastala přestávka a já mohl dopřáti odpočinku prstům, o něž rychlým psaním pokoušela se křeč, obrátil jsem hlavu do zadu, na zástup posluchačů za přepážkou, kam se pravidelně nahrnulo obecnstvo z ulice, které nebylo nikdy pouštěno do oddělení předního. Byl to shluk obecnstva »smíšeného«, ba již ani ne smíšeného; tlačily se tu postavy jedna druhé pochybnější a vyzývavější, zdivočilejší. Říkalo se všeobecně těmto posluchačům líčení »čekatelé kriminálu«, a skutečně mnohý z oněch, kteří se tísnili za přepážkou a hltali výpovědi obžalovaných i svědků, octl se později sám na podiu před soudem a před porotci jako zločinec. To temné zadní oddělení, z něhož se šířil do celé ostatní prostory

nesnesitelný puch, bylo skutečnou »kriminální universitou«. Tam dřepěli podezřelí zahaleči a povavlovači po celé dny, s očima vypoulenýma, s ušima rostoucíma, aby slova nepřeslechli, a když opouštěli pozdě u večer nebo již v noci svoje stanovisko, mohl zkušený pozorovatel z jejich tváření uhodnouti, jak pře skončila. Unikl-li vinník milostivým výrokem porotců zaslouženému trestu, vycházeli pobudové ze zadní ohrady porotní síně s výrazem uspokojení, často s drzým úsměchem, hlasitě rokuje a sledující propuštěného obžalovaného zrakem plným účastenství. Avšak sklíčeně a tiše, jednotlivě se trousíce, vycházeli vždy, když vinník byl odsouzen a do separace odváděn. Jakoby měli vědomí, že je vyrván někdo z jejich středu. Jejich účastenství, jejich soucit byl vždycky na straně obžalovaného, byť byl spáchal čin sebe ohavnější. Tito lidé byli duševně spříznění s každým přestupníkem zákona.

Jak příznivě lišil se od těch zvlčilých tváří ve »stáji« — jak byla prostora za přepážkou nazývána — obličej starého pána, kterýž mne byl před budovou oslovil. Vysoká jeho postava převyšovala okolí své o celou hlavu a zdálo se, jakoby se bránila bližšímu styku s ostatními návštěvníky, jakoby jí bylo nevolno ve středu podivné chasy, již bylo trestní líčení labužnickým požitkem.

Když jsem otočil hlavu, setkal jsem se právě s jeho zraky, jakoby již déle byl na mne hleděl. Usmál se na mne sotva znatelně, přelétl okem množství, které ho obklopovalo, a oči jeho vrátily se ke mně s takovým výrazem, jakoby chtěly říci:

»Hleďte, v jaké to jsem pěkné společnosti!«

Líčení toho dne, konané s prohnáným podvodníkem, ukončilo odsouzením žalovaného na šest let těžkého žaláře. Bylo před večerem, ještě za světla, když jsme opouštěli soudní budovu. Za okamžik potom, když jsem se octl na ulici, ozvaly se těsně za mnou kroky, a v téže chvíli zazněl také pozdrav, pronesený měkkým, mně již povědomým hlasem.

Ohlédl jsem se — vedle mne kráčel nový můj známý od rána.

»Zaplat' pán bůh,« mluvil bez úvodu, sotva že pozdravení jeho doznělo, »zase o jednoho méně.«

Mínil podvodníka právě odsouzeného.

Nebylo mně do hovoru, jako vždy po dlouhém, úmorném líčení, ale nechtěje vlídného starocha nešetrným mlčením odraziti, pronesl jsem:

»Ano — ale kolik podobných ještě pracuje ve světě na škodu a zkázu lehkověrných, nezkušených lidí!«

»Bohužel, bohužel,« přisvědčoval mírným svým způsobem neznámý. »Neřeklo by se, jaká špatnost, jaká vymyšlenost zlých nápadů panuje mezi lidmi! A nepomýšlejí, že to jednou musí na ně propuknout, nepamatují na své ženy a děti...«

Tak soucitným, skoro chvějícím se hlasem pronesl poslední slova, že bylo zřejmo, kterak jsou procítěna.

Pozvedl klobouk, jakoby chtěl uleviti horké hlavě, přešel si rukou čelo a tváře a pak řekl zase již ve své míře:

»A co vy páni od novin se napíšete o takových špatnostech! To je práce, to je času!«

»Jak víte, že jsem od novin?« otázal jsem se; »vždyť mě vidíte poprvé.«

»To se vyzporuje, můj bože,« odpovídal muž s jemným úsměvem. »Chodím už dlouho do porot, znám mnoho těch pánů z časopisů. Divím se, kterak mohou tak rychle psát — není to maličkost. Já se také naškrabal v živobyetí, ale tohle bych nedovedl . . .«

»Ah, vy tam býváte častěji! Což je vám to smutné divadlo zábavou?«

»To je zvyk, vašnosti pane referente,« odpovídal starý pán klidně, téměř polohlasně, »pouhý zvyk; já býval také u soudu, dlouhá léta, a měl jsem toho mnoho v referátě. Člověk tomu uvykne a chodí tam pak, byť ani nemusil. Čas je dlouhý . . .«

Starý pán šel mně příliš pomalu, já spěchal. I rozloučil jsem se s ním na rohu, a on, podávaje mi měkkou, masitou, teplou ruku, již jsem nemohl nestisknouti, a smekaje druhou klobouk, řekl přívětivě :

»Nu, my se snad častěji uhlídáme a zůstaneme přátely, vašnosti. Rád si pohovořím někdy s pány od novin — mají docela jiný náhled než našinec . . .«

Ohlédl jsem se za ním, a také on se ohlížel. Kýval neskonale přívětivě hlavou a potom kráčel zvolna dlouhým, tichým krokem k Vinohradům.

Vídali jsme se skutečně častěji, a sice pravidelně při líčeních porotních, která bývají obecně navštěvována; líčení obyčejná, »senátní«, před čtyřmi soudci, ač jsou také veřejná, nemívají posluchačů krom několika mladých právních praktikantů a novinářských zpravodajů. Takováto líčení konají se v prostorách velice obmezených, v nichž někdy není místa ani pro všechny svědky, je-li jich obeláno více.

Litovával jsem starého pána, že se tísní vzadu mezi pochybnými oněmi postavami, duse se vedrem a nesnesitelným puchem, a vybízel jsem jej častěji, aby šel se mnou do předního oddělení, kde se mohlo seděti pohodlněji na lavicích a židlích. Avšak on odmítal vyzvání moje co nejskromněji.

»Ne, vašnosti, tam já nepatřím a ubíral bych místa pánům, kteří tam sedí ouřadně a ve svém povolání. Já znám celou manipulaci u soudu skrz naskrz a nemusím to zblízka vidět. A když mě koukání omrzí — však já mezi tou sebrankou nezůstanu...«

Časem, vycházel-li jsem z budovy sám, připojoval se ke mně; jindy zase, šel-li jsem v nějaké společnosti, pozdravil jen zdaleka uctivě a krácel pak stranou, jakoby nechtěl vyrušovat. Celé jeho chování bylo tak milé, tak skromné; nikdy se nevnucoval a někdy zmizel od soudu tak rychle, že jsem ho ani nezpozoroval.

Časem setkával jsem se s ním před budovou trestní, přišel-li jsem před hodinou zahájení, a tu přicházel mně staroch v ústrety, přívětivě pozdravoval a někdy mně zalichotil usmívaje se vlídným, dobráckým svým způsobem:

»Početl jsem si dnes vašnosti referátek v novinách, a dobře jste to ráčil vypsát, dobře! Člověk ani nemusí být při jednání a vidí ty lidi před sebou a má pojem, jaké jsou špatnosti na světě; a co je tuze chvalitebné, vy jim neubližujete, vašnosti, kdo nezasluhuje. Inu, pravda, některý chudák se do toho dostane, ani sám neví jak. Mezi lidem je zle a každý sprostný člověk nezná paragrafy. Vždyť jich je tolik set...«

Jeho způsob svědčil o dobrém, shovívavém srdci, a někdy se mi zdálo, že skutečně mu oči vlhnou. Cítil jsem dobře, kterak jeho duši zachvívají jemné, něžnější struny, což vyjadřoval zcela prostým, nehledaným způsobem, patrně bez úmyslu, nevěda sám, jak odhaluje ušlechtilé nitro své.

Hned na počátku naší známosti, chtěje ho osloviti, uvázl jsem při slově »pane« — nevěda, jak se jmenuje.

»Koňura mi říká, vašnosti pane referente, Koňura,« doplňoval moji větu staroch a dodával s úsměvem:

»Dost podivné jméno, dost. Koňurů je málo — jeden je také v Americe, jak jsem tuhle četl v nějakém seznamu, ale to není z přízně. Náš rod je od Budějovic...«

Zajímavou osobou byl pan Koňura. Ač nikdy přímo neřekl, čím je, myslil jsem, že se neklamu, považují-li ho za pensistu. Nasvědčovalo tomu, že měl tolik času, a z několika jeho zmínek a narážek jsem usoudil, že býval nějakým malým úředníkem u soudu, snad kancelistou nebo čím podobným. Nevěděl jsem a nevím podnes, jaké jsou tam stupně a hodnosti od nejnižšího k nejvyššímu.

Pan Koňura byl vysoké, suché postavy, avšak plného obličej, v němž nebylo dosud ni jedné vrásky. Považoval jsem ho asi za šedesátníka, ale mohl býti starší. Měl modré, klidné, upřímné oči, v nichž seděla celá jeho duše. Pod masitým nosem byl řídký, šedý knír, pod ním plné, červené rty, kolem nichž kroužil stále dobromyslný úsměv. Kulatá brada jeho a mírně začervenale tváře byly vždycky pečlivě oholeny. V levém uchu měl pan Koňura zlatou čočku, jako mnozí staří lidé. Oděv

jeho býval vždy obnošený, starší mody, ale čistý, bez prášku a smítky. Míval čisté, neškrobené prádlo, a v náprsence košile tkvěly dva staré zlaté knoflíčky. Kolem krku měl dlouhý řetízek z vlasů, na němž byly veliké, staré vřetenkové hodinky. Ukazováček pravé ruky byl ozdoben ohromným, zlatým pečetním prstenem starodávné práce. Pan Koňura měl šedivé, kadeřavé vlasy, neobyčejně husté na svůj věk; nosil široký plstěný klobouk šedé barvy a nikdy jsem ho neviděl bez deštníku.

Jak řečeno: od hlavy do paty postava důstojného, starého dobráka, beze lsti a klamu, skromného, zdržlivého, jedna z oněch figur samou dobrotou prosáklých, jak je líčí novelisté a romanopisci. Rád jsem s ním chvílemi pohovořil a těšil jsem se z toho, že jsem se s ním seznámil. Jeho zase patrně těšilo, že mluví se mnou, a dával to častěji nenápadně na jevo. Pozoroval jsem také, že čítá pilně noviny a to nejedny, a kdykoli mluvil o nich a o novinářích, vyjadřoval se velice uznale a pochvaloval si, co dobrého noviny vykonají.

Během doby vyzoroval jsem, že pan Koňura neschází nikdy v porotní síni, běželo-li o nějaký podvod. Tato líčení zajímala ho dle všeho nejvíce, a přesvědčil jsem se, že má neobyčejnou paměť. Na několik let do minulosti znal řadu soudních případů toho druhu, pamatoval jména obžalovaných a odsouzených, ba nosil v hlavě také míry trestů, jakých se jim dostalo. Bylo zřejmo, že to starý, důkladný praktikus s vycvičenou pamětí.

Naše známost trvala již asi půl, tři čtvrti roku, v kteréžto době zmizel mi as dvakráté, třikráté s obzoru na tři, na čtyry neděle. Jednou byl churav, podruhé navštívil svoje příbuzné kdesi na venkově,

potřetí zavázel někam do učení, či na výměnu jakéhos mladíka, jemuž byl poručníkem. To mi vyprávěl, když se znova v soudní síni objevil.

Bylo na podzim z večera, když na dveře mého pokoje bylo nesměle zaklepáno. Zvolám »vejděte!«, dveře se otevrou a do pokoje vchází — pan Koňura,

»Aj, aj, pan Koňura! Jak jste mne našel? Co vás ke mně přivádí?« volám překvapen.

Pan Koňura vstupoval s kloboukem v ruce, zavřel opatrně dveře, aby nebouchl, pozdravil s hlubokou poklonou a sáhnuv pro šátek otíral čelo, na němž perlily se krůpěje potu. Tvář jeho byla zarudlá stoupáním do schodů, plíce jeho silně odychovaly.

»Ale sedněte, sedněte, pane Koňuro,« pobízím hosta. »Odpočiňte trochu.«

»Ne vašnosti,« promluvil staroch, »nebudu dlouho zdržovat. Jen na minutku, když dovolíte.«

A dosedl unaveně na židli, již jsem přisouvl.

Otřel si čelo a tváře, přešel šátkem i spocený krk a pak zastrčiv šátek upřel na mne milé svoje modré oči neobyčejně pevně a s jakousi velikou otázkou; hleděl tak okamžik a konečně řekl:

»Ani bych se byl neopovážil, kdybych vašnosti tak dobře neznal jako solidného a citelného pána, a teď teprv děkuju pánu bohu, že jsme se sešli. Mám mrzutost, vašnosti, velkou mrzutost, a je to samá navedenost špatných lidí. Mám zejtra u soudu nějaké pozastavení, svědčení — jsem do toho zapleten, ani nevím jak...«

»Zítřka?« přerušil jsem ho nedočkavě. »Před porotou? To je jakýs podvod, nemýlím-li se?«

Poprvé, co jsem pana Koňuru znal, sklopil oči, ale hned je opět pozvedl, znova se na mne zahleděl a pokračoval:

»Je to něco takového — a mě v tom také budou vyslyšet. No, a člověk má jen jednu čest na světě a jedno živobytí! A tak jsem chtěl prosit vašnosti, kdybyste moje jméno nedával do novin — vždyť na tom nikomu nezáleží. Já úplně za nic nemohu — ale chtějí mě do toho také vtáhnout, a tu se obracím na vašnosti přátelství, abyste mě v referátě vynechal. Co pak na tom sejde! Já ani ne k vůli sobě jako k vůli přátelstvu...«

»Nu, neběží-li o nic jiného, pane Koňuro, rád vám vyhovím,« chlácholil jsem rozpačitého starce.

Jeho oči radostně zableskly a měkká, teplá, nyní spocená pravice Koňurova chopila se mé.

»Tuze vám budu zavázán, vašnosti,« mluvil pohnutě, »to je služba, že ji nikdy nezapomenu. Vždyť jsme proto na světě, abychom jeden druhému pomáhali. A kdyby přec na to někdo tlačil, abych přišel do novin, ujměte se mne a nedávejte mě tam. Já budu vděčný, já nebudu koukat na nějakou malou odsluhu...«

Ruka páně Koňurova zajela při posledních slovech do záprsí kabátu, pohroužila se do kapsy a již se zase objevila. Prsty Koňurovy, vlhké a chvějící se, držely starou, ošumělou tobólku, a nyní zvedala se druhá ruka, aby ji otevřela.

Zadržel jsem starci ruku a stiskl mu ji až ke kolenu:

»Pane, nejste první a zajisté ne poslední, kterýž mi nabízíte propitné jako sklepníku nebo podomkovi, abych o vás pomlčel. Mýlíte se. Slušný novinář nepřijímá takovýchto úplatků. Jste-li bez

vlastní viny v trapném postavení, že se máte objeviti před soudem — a jsem přesvědčen, že tomu tak jest — nebude vám ani slovem ublíženo. Spolehněte na to! Nezáleží na tom ostatně pranic, bude-li v referátě uvedeno o jednoho svědka méně.»

Pan Koňura dobře pochopil odmítnutí »odsluhy« a upadl v rozpaky. Povstal a podáváje mi znova ruku ujišťoval:

»Nu, až přijdete k soudu, vašnosti, uhlídáte, že jsem do toho všeho přišel, jako Pilát do kreda.«

Když odešel, napadlo mi teprv, proč jsem se neotázal, jaká to vlastně věc, při níž má svědčiti. Musím doznati, že jsem měl zbytek dne pokažený. Stále se mi vracela myšlénka na pana Koňuru a naplňovala mne obavou, že starého dobráka potká něco nepřijemného. Kterak jsem správně tušil!

Pamatuji se zcela dobře, že jsem, z rána před líčením se probudiv, na pana Koňuru ani nevzpomenul. Vše jsem zaspal.

Teprv když jsem se blížil k soudní budově a spatřil přede vchodem na Karlově náměstí zástup zevlovačů, čekajících, až budou vpuštěni dovnitř a nahoru do prvního patra, připadl mně Koňura, jeho včerejší návštěva, jeho stísněnost, rozpaky a snažná žádost.

Přelétl jsem okem zástup — starého pána tu nebylo. Ani ve průjezdě, ni na chodbě v patře jsem se s ním nesetkal, jako se dělo obyčejně. Docházejí k síni porotní potkával jsem již jednotlivé porotce, ony šťastné, kteří pro dnešek vylosování nebyli a tedy unikli trapnému, asi dvoudennímu sezení v těsné, pochmurné prostoře. Seznal jsem, že losování je ukončeno a že líčení co nevidět započne.

Vstoupil jsem do síně porotní, v jejíž předním oddělení se bylo shromáždilo něco málo obecenstva, vkročil jsem do lavice novinářů a přehlédl jsem rychle »jeviště« — jak jsme říkali vyvýšenému předku prostory. Za zeleným stolem seděli již tři soudcové, na levo při stěně usazovalo se právě ve dvou lavicích dvanáct porotců, na pravo při stole u okna zaujali místo tři obhájcové, vedle nich, blíže stolu soudního, seděl u svého pultu státní zástupce. V koutě těsně při okně krčil se u žlutého stolu zapisovatel.

Uprostřed podia seděli na židličkách čtyři obžalovaní, za nimi dva strážníci soudní. Obžalovaní seděli nepohnutě, hledíce přímo na soudce, zády k obecenstvu, že jsem nikomu z nich neviděl do tváře.

Na pokynutí předsedy soudu vyvolal zapisovatel případ. Započínalo závěrečné líčení s Václavem Ramšem a společníky pro mnohonásobný zločin podvodu. Hlavní obžalovaný, Václav Rameš, držán byl již delší dobu ve vazbě vyšetřovací, ostatní obvinění po kratší vyšetřovací vazbě byli propuštěni a ponecháni do hlavního líčení na svobodě.

Nyní přistupoval z nich jeden po druhém k výslechu generalii. Když byl hotov první, Rameš, zvedl se druhý žalovaný, hlavní spoluvinník, muž hezky starý, pokud jsem ze zadu mohl posouditi.

»Jak se nazýváte?« otázal se předseda.

»Jakub Šaršoun, slavný soude,« zněla polohlasná, jako stydlivá odpověď.

V tom okamžiku napjal jsem sluch. Zdálo se mi, že slyším jakýs povědomý, ba dobře známý hlas, ale nemohl jsem vzpomenouti, komu hlas ten náleží.

»Jakub Šaršoun,« opakoval jednotvárně předseda, »pětašedesátiletý, bývalý hodinář, ale teď již dlouhá léta dohazovač. Říkají vám však ještě jinak, Šaršoune, vidíte?«

»Koňura, prosím,« pronesl obviněný .po nějakém váhání.

Ano, Koňura — můj známý, starý dobrák Koňura! Tužka se mi zadržla do papíru, polilo mne horko. Jak jest možno, že pan Koňura, ta upřímná, poctivá tvář dopustila se podvodu?

Ale je to skutečně Koňura? Vždyť na místě hlavy, pokryté dlouhými, kadeřavými šedinami, jak jsem ji znal, ční nad kostnatýma ramenoma lebka lysá jako vejce!

Nic naplat, byl to Koňura, byl to jeho měkký, ohebný hlas; nebylo pochybnosti.

»Byl jste také již trestán, vidíte?« mluvil předseda dále.

»Měl jsem nějaké opletání, slavný soude,« odpovídal stisněně Koňura.

»Ano,« řekl předseda s důrazem, »měl jste nějaké opletání. A sice jste seděl pro zločin podvodu, spáchaný falšováním směnek, tři léta; pro zločin křivé přísahy seděl jste dva roky; pro jiný zločin podvodu dostal jste pět let a konečně pro velikou krádež jste byl odsouzen na šest let. Krom toho byl jste asi desetkrát trestán pro rozličné přestupky. Je tomu tak?«

»Bude to v pořádku, slavný soude,« vydechl Koňura.

Zdráhal jsem se věřiti svému sluchu. Tento muž, který se podobal vtělené dobrotě, počestnosti a poctivosti, strávil přes šestnáct roků života v ža-

lách a vězeních rozličných soudů! To byla ta jeho »soudní praxe«, o níž mluvil... .

Když dopověděl svoje generalie a obrátil se, aby se vrátil ke své židli, mrskl rychle očima do obecenstva, jakoby někoho hledal. Nalezl mne, zrak jeho spočinul na mně na okamžik a hlava se lehce naklonila jako na pozdrav. Byla to lysá, hranatá lebka zločincova. Viděl jsem, že Koňura patrně míval vlásenku, což jsem však nikdy nepoznal.

Sklonil jsem rychle hlavu, aby nikdo neuhodl, že pohled jeho platil mně. Styděl jsem se nehozádně za svoji známost.

Slibu svému, že jméno jeho neuvedu v referátě soudním, nemohl jsem ovšem dostáti. Vždyť to byl neobyčejně prohnaný darebák, kterýž bezcitně, nesvědomitě využítkovával okamžité stísněnosti hmotné ubohých venkovanů, kteréž pak s kumpány svými nejpodlejším způsobem okrádal. Půjčoval jim po desítkách, po padesátkách, dával si podepisovati nevyplněné směnky a vpisoval později na blankety obnosy desateronásobné, nedbaje výčitek a nářku ubohých obětí, kteréž přiváděl na žebrotu a uvrhoval v největší nouzi.

Průběhem líčení objevilo se, jak vyškolený to je taškář a s jakou přípravou vytáček, lží a klamů dostavil se před soud. Tvářil se jako uražená nevinnost a obviňoval ubohé okradené venkovany z křivého, mstivého svědectví.

Druhého dne objevily se ve všech listech pražských obšírné zprávy o tomto procesu s družinou podvodníků, a také já ocenil jsem náležitě jejich činnost, nešetře ovšem svého známého pana Koňury.

Když jsem zasedl v lavici druhého dne dopoledne a když se Koňura obrátil zase do obecnstva, setkaly se naše zraky opětně. Tentokrát jsem vydržel a nesklonil hlavu.

Ale již to nebyl povědomý, měkký pohled onoho pana Koňury, s nímž jsem mluvil. S podíal upíralo se na mne dvě pichlavých, jedovatých očí, a obličej jeho, nyní jaksi ztvrdlý, strnulý, pokrýval se jízlivým, zlověstným výrazem. Jeho ostrý, bodavý pohled se přímo do mne zarážel. Vyrozuměl jsem z toho, že četl můj referát, a pokoušel se nyní, aby mne očima zavraždil.

Líčení končilo toho dne k večeru. Když se porotci odebrali ku poradě o svém výroku, nastala dlouhá přestávka. Dozorci vyvedli obžalované ze sálu, a Koňura uveden do předsíně, kde také obhájci a zpravodajové čekávají na výsledek soudu.

Stanul jsem blíže kamen a pohlédl jsem úkradmo několikráte na svého »dobráka«. Cítil jsem, že na mne upřeně pohlíží, ale kdykoli jsem zvedl hlavu, hleděl Koňura přímo před sebe jako strnulý. Jeho oči, druhdy tak dobrácké, byly nyní jako skleněné, jeho obličej ztuhl a sešpičatěl za ty dva dny, červeň prchla s jeho tváří a modravé rty se nyní rozčileně trásly. Lysá, hranatá jeho lebka působila odporně, zbavena vlásenky. Průběhem líčení pochopil jsem, proč ji odložil; chtěl poplésti svědky, aby jimi nebyl poznán, ale ta leť ho nezachránila.

Byla to nyní hlava supí a dobrák pan Koňura byl v tom okamžiku zjev čistě kriminální.

Později, vcházíje opět do síně porotní, musil jsem jiti kolem »pana Koňury«. Teď zahleděl se zase na mne, ale tak cize, jakoby mne byl nikdy

neviděl, což mne velice těšilo. Byl jsem si vědom, že mne oči jeho provázejí, dokud se za mnou nezavřely dvěře. Ale než se dovřely, zaslechl jsem, kterak pronesl hlasitě k jednomu ze svých spoluvinníků:

»To je tak komedie pro ty škrabáky z novin! Ti nás teď trhají, jako psi...!«

Byla to poslední slova, která jsem slyšel z úst svého »přítele« Koňury. Byl odsouzen pro mnohonásobný podvod a vyměřili mu devět roků těžkého žaláře.

Nepromluvil ani slova, když mu byl oznámen rozsudek. Trhl sebou jen, když bylo rozhodnuto, že má býti hned vzat do vazby, aby neuprchl. S hlavou svěsenou, s tupým pohledem krácel před strážníkem do separace — a od těch dob jsem ho nespatriil. Myslím, že ho také více nespatriim a že jeho postava vymizela na vždy ze zástupu posluchačů soudní síně. Byl hezky stár, a devět let je dlouhá, předlouhá doba. V těch úzkých kobkách žalářních ubíhá čas zoufale pomalu.

Kterak pan Vilibald Vonásek dobyl svobody.

Příkladná nedělní historka.

Býlo krásné nedělní odpůldne, asi tak tři hodiny, když pan Vilibald Vonásek, svého řemesla ženský krejčí — jeden z posledních ženských krejčí, poněvadž se do toho v posledních dvaceti letech daly ženské, které šijí za fatku a které za těch několik let zničily všechny mužské ženské krejčí — když tedy pan Vilibald Vonásek, pražský měšťan, člen sboru a zasloužilý výbor společenstva vstal se sležené, na žíně hubené a polámanými péry vrzající pohovky, potažené žlutomodrým cvilichem, a sáhnuv pod podušku pro modrý kapesní šátek utřel opatrně, avšak dokonale a vycvikovaně svůj táhlý, měkký a velice poddajný nos. Byl to pokaždé první výkon páne Vonáskův, když v neděli vstal s pohovky, na níž zažíval oběd právě jenom nedělní. Byl by rád líhal i po obědě všedního dne, avšak takového mrhání časem nedopustila paní Vonásková, vědoucí, že v těchto dobách ženský krejčí nemůže si hověti. Něco jiného by bylo, kdyby byl její muž mužským krejčím, ano!

Mistr Vilibald Vonásek sbaliv modrý kapesník uložil jej opět pod podušku, vyšel z »parádního« pokoje svého do pokojíku prvního, menšího, který byl zároveň dílnou, sňal tu s opazení dveří ručník, vyšel do kuchyňky, namočil cíp ručníku ve džberu s vodou a vrátiv se do dílny protíral si oči a třel obličej až do červena, aby zahnal ospalost a aby čerstvěji vypadal. Takovéto vytření zraku po odpoledním vyspání neškodí.

Potom shodiv ošumělý, moly prožraný a třapců zbavený župan jakési šeděhnědozelené barvy, oblekl bílou vestu, již byl před obědem šetrně svlekl a na postel položil, a chopiv se kartáče počal ciditi tmavomodrý nedělní kabát, po kabátu hedbávný »kastor« se širokou střechou, načež se oblekl k vycházce.

Po celou dobu od probuzení páně mistrova až do jeho oblečení seděla paní Vonásková nepohnuté u jediného okna dílny, jímž se hledělo přes nízká stavení podskalská na kostelíček svaté Trojice a na Emauzský klášter, a četla neunavně »Pražský Denník«. Je za krejcar, netahá se nikdy s vládou, nedělá si blázny z ozbrojených sborů, politiky je v něm hromada a že jí může každý metař vyrozumět — a druhého dne ráno se plátkem podpálí pěkně na snídání.

Jen chvílemi, když pan Vonásek při svých přípravách obrátil se k choti zády, mrskla po něm okem a v její pohledu jevila se jakási nedočkavost.

Konečně byl mistr hotov, modrý kabát objímal těsně suché jeho tělo, kastor seděl mu pevně na hlavě a z levého šosu vyčníval cíp červeného kapesního šátku, nedělního, hedbávného.

Přecházel ještě chvilenu z dílny do »parádního« pokoje a nazpět, jakoby něco hledal, ale byly to jen rozpaky před »vyražením« z domu. V takových rozpacích tonul mistr Vonásek vždycky — a měl své příčiny. Pojednou však chopil se deštníku, obrátil se na patě a řekl rychle:

»Tak s bohem, Katy...«

Na to slovo čekala milá jeho polovice. Spustila okamžitě potíštěný papír do klína, pohlédla skrze okuláry ostře na muže a otázala se:

»No, kam pak zase běžíš?«

»Že se tak ptáš, Katy,« odpovídal Vonásek mírně. »Je neděle, projdu se trochu a zajdu si na sklenici piva. Víš, že mám toho píchání za celý týden dost...!«

»A děti mi chceš nechat na krku, co? Já toho mám za celý týden také dost a ráda bych si pohovila. A tu ty jen tak utéci a nechat mi ty haranty na chřtáně! Ale to mě znáš. Jen počkej pěkně, já ti je ustrojím a vezmeš je s sebou, aby se také trochu proběhli...«

A již vystrčila hlavu z okna a volala dolů na ulici:

»Tondo, Kačenko, nahoru! Půjďte s tatínkem!«

Pan Vonásek svěsil smutné hlavu. Takhle mu pokazila žena každou neděli. Buď ho doprovázela i s dětmi anebo mu pověsila aspoň caparty na krk.

Stalo-li se toto, uváděla za příčinu, že si chce také sama odpočinouti a pak aby se děti proskočily. Ale mistr dobře tušil příčinu pravou: děti měly mu býti závažím a donucovacím prostředkem k brzkému návratu. Nepřála mu, aby se zdržel večer trochu déle v hostinci, a docílovala toho tím, že s ním posýlala děti. Tolik důvěry měla v jeho

otcovskou svědomitostí, že nebude drobotinu mořiti dlouho v hospodě. Ostatně nebyla paní Vonášková sama. Takovýchto moudrých matek je řada, kteréž chtějíce odstraniti zlo jedno, přivodí druhé, mnohem horší. Posílají do hospodského kouře děti, aby pamatovaly tatíky na »Navrátila«.

Zatím co pan Vonásek tonul ve trudných myšlénkách a loučil se s pěknou nedělí, stoupalo již po dřevěných schodech čtvero nožek, a když paní Katy Vonášková otevřela dvéře, vřítily se do pokojíku dvě ratolesti počestného rodu krejčova: pětiletá Kačenka a Tonda, as půl čtvrtá roku starý.

Paní Vonášková namočila do vlažné vody v mēděnci jakýs hadr, přejela jím umazané obličje omladiny za náramného řvaní obou cikánů, navlékla dětem sváteční šatečky, přivázala holčičce klobouček a narazila klukovi čepici, dala každému krejcar a pak pokynula mužii:

»Tak, teď můžeš jít!«

Mistr otevřel dvéře, pustil děti napřed a kráčel za nimi se svislou hlavou, jakoby šel na šibenici.

* * *

Kudy mistr Vilibald Vonásek za krásného odpůldne nedělního děti prováděl, není naprosto důležitou okolností pro tuto pravdivou a velepoučnou historii. Jisto jest, že as o osmé hodině večerní zapadl k »Vidlovům«, jak se říká pivovaru na Karlově náměstí »u Virlů«. Poručil dva půllitry černého piva, jeden sobě, druhý dětem, koupil nějakou řetkvičku, dal si »poláka«, dětem po párku a hleděl toužebně a těžkomyslně k ostatním stolům, u nichž seděli mistři umění obuvnického, krejčovského, knihařského a ještě jiného bez žen, bez dětí, mazali

topiny *) a bavili se jinak zcela nenuceně. Blíže dveří ovšem seděli také as dva tři páry manželské s dětmi a mimo ně i dva tři otcové s podobnou přítěží, jaká tísnila Vilibalda Vonáska. Náš mistr vypil ještě jeden půllitr a vida, že táhne na desátou, pohlížel starostlivě na děti, které již počínaly klímati.

Pomaloučku odhodlával se, že půjde domů, i zaplatil útratu, když k němu pojednou přisedl starý známý, kterého už dříve pozoroval. Byl to mistr kominický Řeřicha, kopa pálená, který už dávno nemohl vymetati komíny sám pro slušné břicho a obstarával svěřenou práci svými »prvními koncipienty«, jak se smíchem říkával kominickým svým tovaryšům.

Vida, že mistr Vonásek platí a jak mrzutě se tváří, usedl k němu, nahnul se a hučel mu do ucha:

»Zase vám stará nadělila ta káňata? Proč pak to berete s sebou?«

»Proč je berete!« odsekl Vonásek podrážděn zbytečnou otázkou kominíkovou. »Neberte je, když vám je stará nandá. Myslíte, že se s nimi tahám z rozkoše?«

»Mně by je nenandala,« odpovídal kominík sebevědomě, »kdybych já nechtěl!«

»A bože,« vzdychl Vonásek těžkomyslně; »kdybych já byl na vašem místě!«

»A já bych se toho na vašem místě zbavil,« promlouval Řeřicha horlivě. »Nemáte dost dřeni, abyste se tahal ještě s tou opatrovnou?«

*) Karty.

»Já bych se rád zbavil,« mluvil Vonásek před sebe, »ale jen jak! Chci mít svatý pokoj a pak aby děti něco užily . . .«

»To je pěkné užívání!« brumlal Řeřicha. »Koukejte na ně, je to ospalé jako kočky. Já vím, já znám vaši starou — ale jednou bych udělal kraval — a je po řeči. Jen to přetřhnout, jen přetřhnout . . .!«

»A bože,« povzdechl Vonásek. »To mou starou neznáte. Ta si nedá nic přetřhnout! Ta přetrhne mě!«

»Poslouchejte,« nachýlil se Řeřicha k Vonáskovi, »já vám poradím. Zůstaňte vy jednou s těmi svými cikány hodně dlouho venku, takhle do dvou hodin do rána! Že vám je podruhé nehodí na krk!«

»O bože, kamaráde, to bych to odnesl! A pak to svědomí, děti takhle umořit!«

»No, jednou,« dodával Řeřicha, »to by je nezabilo a měl byste pokoj.«

»To bych teprv neměl pokoj,« odpovídal Vonásek u předtuše věcí, které by nastaly. »Toto, to by dopadlo zle!«

»Ale máte být mužem!« horlil Řeřicha. »Mám tu také ženu — vidíte ji tamhle? — i s dětmi, ale jak na ni mrknu, sebere se a jde domů i s těmi poklady. To by mi tak scházelo něco podobného! A proto se nám všem daří tak špatně v řemesle, že jsme takové baby! To má vplyv na všechno, holenku, to má vplyv!«

»Že hřešíte, člověče,« zahýbal Vonásek na odbočku, »vám se tak daří špatně! Hned bych svou krejčovinu pověsil, kdybych moh' být takovým kominíkem!«

»E mlčte a dejte si ještě jednu,« smál se Řeřicha vida, že Vonásek dopijí a kouká po kastoru.

»Nejde to, nejde, kamaráde, musím s dětmi domů. Až podruhé.«

»Podruhé je budete mít zase!« horlil kominík.

»Tak mladí se už nesejdeme — tak tu máte, napijte se z mého!«

Řeřicha přistrčil svou sklenici před Vonáska, Vonásek se napil — a ku podivu, teď mu chutnalo nějak lépe, než prvé. Neplacené pivo chutnává obyčejně dobře a nemívá vždycky »lacinou chuť«.

Pak připil po druhé, po třetí, Řeřicha mrkl tajně na sklepnici, která přinesla mu hned pivo jiné a první sklenice zůstala již před Vonáskem. Když ji dopil, přistrčil mu Řeřicha nepozorovaně druhou, a tuto eskamotáži provedl několikrát. Pan Vonásek pil, pil a už jen blábolil. Děti vedle hlasitě chrupaly.

* * *

Byla tmavá noc, ale vzduch zaváněl již nastávajícím jitem, když se pan Vonásek žejbroval od Virlů, na každé ruce jedno dítě. Obě chudinky spaly jako zabity a visely mistru krejčímu přes ramena jako pytle písku. Svědomitý mistr kominík ho doprovázel a dával pozor, aby Vonásek s dětmi neklopýtl. A nešel jen k domu, nýbrž požádav dole domovníka, aby posečkal, až se vrátí, vystrkal Vonáska nahoru, dáváje mu ponaučení, aby se jen tiše choval a děti hned do postýlky uložil, třeba oblečené. Jen aby nevzbudil starou! Ostatně Vonáska vedl pud, co má dělat. Čím více se blížil okamžik, kdy se octne pod střechou, kde vládne jeho žena, tím více střízlivěl a vystupoval po schodech ku podivu rychle a jistě. Byli u dveří. Řeřicha otevřel klíčem, jež krejčímu z kapsy vy-

ňal, zastrčil klíč do dveří v kuchyni, pošeptal Vonáskovi »dobrou noc«, přimkl dvéře a chvíli naslouchal. Cítil Vonáska, jak vešel i do pokojíku — ale jinak bylo ticho, zázračné ticho. Mistrová spala patrně prvním spánkem. Snad čekala dlouho do noci, snad bděla ještě před chvílí, až konečně znavena usnula. A víme dobře, že první spánek je nejtvrdší.

Když byl Řeřicha ještě chvilku postál, odkradl se ode dveří a sestoupil takřka šeptem se schodů, dal domovníkovi dvacetník a ubíral se domů, na Karlovo náměstí. Smál se cestou jako lišák a vrčel do vousů:

»No, jak si to Vonásek dnes odnese, tak si to ještě nikdy neodnesl. Ale podruhé mu jistě ty cikány nesvěří!«

* * *

Vonásek vstupoval do pokoje se strašlivou předtuchou, jak asi bude uvítán, ale přímo užasl nad tichem, jaké panovalo v celém bytě. To se ještě nestalo! Za celé manželství nezkusil, aby žena jeho spala, když se vracel z hospody! Dnes je to poprvé.

Honem přistoupil k postýlce dětí, spustil pozorně kluka do hlav, holčičku do noh a trásl se strachem, aby se neprobudily a nerozkřičely. Nestalo se tak. Oddychl si, urovnal je v peřinách, zul jim opatrně botičky, aby se ve spaní nepokopaly, přikryl děti peřinkou a šoural se ke své posteli. Shodil rychle boty a oděv, překotil se na postel, přitáhl pokryvku ke bradě a vzdával vroucí díky nebi, že až dosud vše tak šťastně dopadlo.

Avšak hrobové ticho v pokoji bylo náhle přerušeno duseným zvoláním, kteréž přicházelo z postele paní Vonáskové:

»Vilibalde!«

Vonásek zkoprněl. Žena nespí! A jaký to hrozný hlas, třeba že tlumený. Jak se třese zlostí! Vonásek znal tento hlas a bylo mu vždy hrozně nevolno, když mu v plné síle hřměl nad hlavou.

»Vilibalde,« pokračovala paní Vonásková, »já nespím, ty starý nestydo! Já tě slyšela otevírat a zavírat, já jen mlčím k vůli těm dětem! To je tvé štěstí, že spějí! Teď je nechci budít, ale ráno ti něco povím. Kde pak jsi byl?«

»U Vidlů, Katy,« odpovídal malomyslně Vonásek.

»Nestydo nestydatá!« pokračovala tlumeně paní Katy. »Víš, kolik je hodin?«

»No, asi jedenáct pryč...« odpovídal pan Vonásek ztrápeně, nemaje vlastně ani tušení, kolik je.

»Ty kořalko starý!« zasyčela paní Vonásková, »bodejt' že je jedenáct pryč — teď odbily v Emauzích dvě s půlnoci. Počkej si, ráno!«

Ano, ráno. Pan Vonásek věděl, co ho očekává, a přál si teď, kdyby tak mu přeletěl přes hlavu mžikem celý týden, aby měl dávno vše za sebou.

* * *

Proto však přece usnul pan Vonásek. Nezvyklé množství piva ztýralo mu hlavu a brzy ozývalo se z postele jeho skřípavé chrupání.

Nevěděl, jak dlouho spal, však pojednou zdálo se mu, že mu zaléhá v uši dětské vřeštění, hned potom jím někdo zalomcoval a volal: »Vilibalde, Vilibalde!«

Vonásek se probudil. Černá noc byla již ustoupila čirému dni, z ulice ozývalo se protivné ranní vrabčí skřehotání. U postele stála paní Vonásková vyjevená, jakoby právě byla unikla vrahům nebo zemětřesení, a volala na zbuzeného Vonáska:

»Vilibalde, kam jsi dal děti?«

Mistr sbíral paměť, sbíral, konečně mu zasvitlo v mozku a zabručel mrzutě:

»Kam bych je dal! Do postele!«

»Ale naše děti kam jsi dal, Vilibalde!« volala paní Vonásková zoufale. »Naše děti! Kdes to chodil, muži, kde jsi se potloukal — vždyť jsi přinesl domů nějaké jiné děti...!«

»Pít, pít!« volalo děvčátko na postýlce, jako už dříve. Volalo ovšem marně, neboť když paní Vonásková vstala, aby podala dceruše vody, seznala, že v postýlce jsou děti cizí, po Tondovi a Kačence Vonáskovic ani památky.

Mistr Vilibald Vonásek, zaslechnuv nepovědomý hlas děvčátka, vzpřímil se na posteli a hleděl blbým pohledem na skupinu cizích dětí, nad nimiž stála jeho žena, lomíc rukama a volajíc plačtivým hlasem:

»Kdes nechal naše děti, nešťastný člověče? Kdes je ztratil, ohavo otcovská, kdes ukradl tyhle, abys přece něco domů přinesl? Mluv, Vilibalde, mluv, nebo se stane něco hrozného!«

Mistr Vonásek rád by byl mluvil, ale nevěděl, co by řekl. Založil hlavu do dlaní na kolenách a přemýšlel, přemýšlel, avšak nedomyslel si ničeho. Vše, co se bylo událo do okamžiku, kdy uleh na postel, bylo pro něj zahaleno neproniknutelnou rouškou — nepamatoval se na nic. Jen jako ve snách tanula mu na mysli lidská postava, která ho

domů doprovázela. Ale kdo to byl, nemohl pan Vilibald Vonásek uhodnouti.

Zoufalý nářek Vonáskové a naprosté zpitomení mistrovo trvalo až do sedmé hodiny ranní, kdy se přihnal od »Virlů« nějaký podomek s otázkou, »jest-li se pan mistr nezmejlil v dětech«, že ho sem jeden pán posílá.

Tento »jeden pán« byl kominík mistr Řeřicha, který dobře věděl, jak »se pan Vonásek zmýlil«. Provedl jeden ze svých žertů, nastrčil Vonáskovi své dva caparty, kdežto děti Vonáskovic spaly již od jedenácti hodin u Řeřichů. Podomek odvedl od Vonásků malá Řeřišata a za půl hodiny potom objímala paní Katy Vonásková oplakávané své potomečky . . .

Mistr Vilibald Vonásek odnesl řádně tento svůj osudný návrat z hospody, ale nabyl svobody. Od té doby nesvěřila by mu paní Vonásková děti ani za milion — a mistr Vonásek chodí do hospody sám — a jak rád . . .!

Poslední sázka.

Črta »přírodo-« a povahopisná ze života pražské »Flámy«.

Této chýlilo se ke konci a očíhledě ubývalo dne. Pole kolem Prahy dávno již byla požata a přes strniště vál chladný, ba chvílemi kousavý vítr. Ve výletních místech a v zahradách blízkého okolí řídly víc a více řady pražských návštěvníků, a kdo byl za teplého odpůldne nedělního vylákán do Krče, do Kunratic, do Hvězdy nebo do Šárky, spěchal s časným večerem ku Praze, neboť brzy po západu slunce rozběhl se po silnicích a cestách vítr, který nečistě protřepával opozdilce.

Tato doba je smutná pro hostinské v okolí, ale s velikým uspokojením ji vítají hospody a hospůdky pražské, kteréž měly za parného léta utrum. Nevděčné obecnstvo, které se z nich za dusných dnů letních vytratilo, navrací se znenáhla do těsných, začazených, nízkých kleneb a zasedá ke stolům, na nichž po dlouhém čase objevily se čisté ubrusy. Však budou za krátkých několik neděl tak umouněny a pobryndány, jako byly ony, které vydržely přes celou zimu až daleko do léta. Nemůže se požadovati od hostinských, aby prostírali pro své hosty každé neděle. Ostatně se

ubrusy ani nejedí, ani nepijí, to víme všichni, a paráda pijáka neživí.

Byla taková pozdní letní neděle, kdy není praníjakou pochoutkou potloukati se do noci oborou ve Hvězdě anebo Krčským lésíkem. Nikdo by neřekl, jak zejména pražská »Fláma« obojího pohlaví je choulostiva na chladno, když začíná. Vychrtlé, unavené ty postavy třesou se v prvním zavanutí podzimu jako list, kterýž smeten větrem se stromu uvázl suchou stopkou v potřhané pavučině, jejíž hotovitele dávno spolkl hladový chřtánek ptačí. Je po letních radostech, je po válení v lesích, je po vytloukání zabranských hospod a hospůdek. Zase žije Praha a hlavně její pátá čtvrť, kde se schází výkvět pražského pepictva a obnovuje známosti z poslední zimní sezony.

Byl nedělní večer ke konci srpna, a toho dne prvně zas oživila se skrovná místnůstka »u basy« ve Vyšehradské třídě. V této ctihodné hospodě scházel se roztomilý brak výletnictva, kteréž vracelo se přes Vyšehrad z Kunratic, z Krče, po případě také z »Lišky«. Byly to vesměs známé mladé postavy stařeckých, popelavých tváří, se vpadlýma, zakalenýma očima, s obličejí hladkými aneb s řídkým, jako proškubaným knírem pod nosem, nebo s úzkými kotletky u ucha, se řídkými vlasy bez lesku, kteréž na nízkých čelech rozlézají se ve škaředou ofinu, uprostřed rozdělenou. Účes tento těší se veliké oblibě u dvojího druhu lidí, totiž u největších flámů a u největších šviháků, kteří udupávají dlažbu na Příkopech. Obě tyto vrstvy pražského obyvatelstva mají také jinak mnoho společného.

Pepíci nepřišli k »base« samotni. Skoro všichni byli doplněni důstojnými družkami, oněmi šičkami,

kteř skoro celý rok nešijí, šičkami rukavic, štepovačkami, naplňovačkami krabic z továren na šmolku, fačovačkami knihařskými a konečně také sklepníci bez místa. Tyto dámy velikou většinou byly »u basy« jako doma. Vcházely do místnosti za svými galány, ale seděly nejdříve na místech, v koutech hospůdky a mezi okny, aby přehledly pohodlně celou prostoru a aby viděly, kdo vchází a odchází. To tvoří jedinou zábavu těchto panen, kterých si průvodcové jejich v hospodě téměř nevíšimnou, ač pijí větším dílem na jejich útraty. Rytíři toho zrna promluví na své společnice za večer jen několik slov a ta jsou: »Náno, pij! Mančo, jez! Tondo, nechceš ven?« Nebo tito rytířové mají projednávatí důležité záležitosti mezi sebou: jaký byl poslední manévr, kdo z nich byl na včerejším veteránském pohřbu, kdy bude nejbližší pohřeb vojenský. A týká-li se hovor flámů jejich zaměstnání — ovšem, pracují-li vůbec! — vyznávají nejspíše s pocitem pýchy a hrdosti, kterak včera v sobotu vynadali svému mistru, který by je rád udřel jako vozejčkářskou kobylu, jak sfackovali souduhu v práci, poněvadž nechtěl půjčit zlatku na neděli, jak schovali perka dílovedoucímu v dílně nebo v továrně, aby nemohl domů. Tyto věci opakují se dvacetkrát za večer, neboť každý z nich vypravuje s velikým zadostučiněním o svém hrdinství — a poslouchá se rád.

Holky se usazovaly, jak jedna za druhou přicházely, ale hned povstávaly opět, aby na hák nad sebou pověsily klobouk, a nejbližším jejich výkonem bylo, že si olízly čtyry prsty pravice, aby uhladily ofinu na čele. Neboť i tyto dívky milují náruživě ofinu, kteráž je důležitou částí jejich

úboru. Čím hustší, čím hlouběji splývá k očím, tím pyšnější je na ni pražská Pepice. I pod střešou kriminálu pečuje takováto kráska co nejněžněji o svou ofinu, s níž přichází před soud a které nezanedbá po celé trvání trestu.

»Dnes je nás tady hodně, dnes tu bude brajgl,« pronesl jeden člen společnosti, kterýž seděl u kamen proti vchodu, nakláníje se k soudruhu přes stůl.

Odkud vzali slovíčko »brajgl«, těžko vypátrati, ale zaznívá velmi často z jejich úst. Brajgl má široký význam. »Bude brajgl« — totiž veselo, hlučno, pekelně krásně. Ale brajgl znamená také divokou taneční zábavu, hádku, rvačku.*)

»To byl brajgl!« vypravuje Pepík z rána kamarádovi. »Čamrda dostal facek jako máku!«

A kamarád odpovídá:

»U chytrého zvířete — («u lišky« na Janském náměstí) — byl také brajgl. Tančili jsme do pěti do rána a pak jsme zarazili na špic k Lojzovi.«

*) Když jsem uveřejnil tento náčrtek poprvé v »Národních Listech«, neuznal jsem za nutné, abych podal vysvětlení slova »brajgl«. Ponechával jsem to ostrovtipu čtenářovu. Avšak mnohé dotazy čtenářů po otištění črty poučily mne, že vysvětlení nebylo by bývalo zbytečným. Věc zajímala, o čemž svědčilo několik z obecenstva vyšších ústních i písemných objasnění zkomoleniny užité, jejíž původ i význam mně byl ovšem již dříve znám. »Brajgl« vzniklo v letech sedmdesátých v pražské malířské akademii jako vtíp a posměšný výraz pro něco, podobajícího se manýře proslulého nizozemského malíře Petra Brueghela (nesprávně Breughela) mladšího, zvaného také pekelným Brueghelem. Z akademie vyneseno »brajgl« ovšem dále, hlavně do společností v hostincích, a tu asi byl pochycen a níže zavlečen některým členem pražské »Flámy«, kteráž ochotně jej přijala a význam jeho dosti správně vytušila, ale také jinak svému vyjadřování přispůsobila. *Spisovatel.*

Ten, kterýž si sliboval, že bude »u basy« brajgl, byl Ferdinand Macek, takto rukavičkář, ale už asi dva roky bez práce. »Ano,« říkával častěji v kruhu sobě rovných snažilů, »já se v tom sedřu, ne? Já kůži nesnesu, padá mně na prsa!«

Pepíkovi padá všecko na prsa, ať pracuje cokoli. Je-li kameníkem, padá mu ovšem prach pískovcový na prsa; ale kdyby byl vodákem, padala by mu zajisté na prsa i voda.

Protějšek Mackův, nedoučený knihař Pondělek, podíval se líně na Macka, jakoby chtěl říci: ještě toho nemáš dost? a pak zívaje odpovídal:

»Já dnes nejsem štěnice na brajgl. Mě bolí drobečky, jsem ňák udřen . . . Raděj bych si hodil jedníka . . .«

»Máš monajs*)?« otázal se Macek.

»Moc ne, mně se tenhle tejden nic nehodilo . . .« odpovídal zdlouha Pondělek.

»Tak nemel na sucho,« řekl Macek odmítavě.
»To bys nás chtěl vykuchat!«

Pak se chopil sklenice, kterou právě na stůl postavil »basař«, hostinský, a utřev okazováčkem levice pěnu, posouvl sklenici ke své sousedce a pronesl nedbale:

»Nalom, Pepo!«

Byla to jeho milenka, kteráž přišla s Mackem zároveň. Byla dost kulatá, při těle, ale tvář nevábila příliš. Její obličej byl nahnědlý, širší než vyšší, ústa široká s vynikajícími, skoro černošskými rty, a nad těmito nevábnyými ústy trčel prosedlý nos. Oči ženštiny byly bezbarvé, líné, a v odstávajících její uších zavěšeny byly křiklavé náušnice.

*) Peníze; ale jindy také rozum.

Jedinou vnadou byla plná ňadra dívčina, kteráž byla stísněna životem ohavně zeleným, a na tomto živůtku byla připjata modrá mašle se žlutou růží. Dlouho by musil člověk přemýšlet, aby podobný nevkus vymyslíl.

Pepa »nalomila«, načala sklenici, a vracejíc ji Mackovi utírala si kostkovaným šátkem ústa.

Prve, když Pondělek odpovídal Mackovi, že nemá mnoho peněz, utkvěl na něm pohled Pepin s náramným opovržením. Nu ano, čím pak je člověk bez peněz!

Chvíli seděli tito tři u stolu u kamen, nemluvíce slova; na všech bylo pozorovati povědomou flámovskou únavu, ba otrlost a nechut' ke všemu na světě. Macek žmolil studený kousek viržinky v ústech a Pondělek si vyškraboval nožem nehty. Pak vzpomněl Macek, že by mohl večeřet a povel, aby mu byl dán jídelní lístek. Dlouho hledal a vybíral, než se rozhodl pro ledvinky. A zase podal jídelní list líně Pepě a nehledě na ni pronesl:

»Chceš jíst?«

Pepa prohlížela lístek, aniž jej vzala do ruky, a konečně řekla:

»Mají dnes zemětřesení — dej porci toho.«

Zemětřesením jmenuje řeč pražské Flámy huspeninu, rosol, sulc.

Za chvíli pojídal Macek ledvinky a před Pepou se trásla na talíři huspenina.

Pojedli, popíjeli — a všem byla nějak dlouhá chvíle. Zejména Macek hleděl mrzutě přes hospodu k ostatním stolům, kde pomalu přicházela zábava do proudu. Pak sáhl líně do kapsy, vyňal tobolku na viržinky, otevřel ji — byla prázdná.

»Já vím, že mám v hlavě hnůj, na všechno zapomenu!« vrčel zlostně. »Celou cestu z Krče jsem na to myslel, že si koupím u brány hřebíky . . .«

»Tady vedle je vyplazený Turek na vratech,« poznamenal Pondělek.

Macek se zvedl, sáhl pro klobouk, narazil jej a vyšel ven pro viržinky.

Jedva se za ním zavřely dvěře, vzhlédl Pondělek živěji k Pepě, která seděla u zdi, a pronesl přitlumeně:

»Poslouchej, Pepo, proč pak nechceš chodit se mnou? Co pak máš na Mackovi? Sedíte zde tak vedle sebe jako telecí hlavy u řezníka!«

»Co je ti do toho!« utrhla se Pepa. A pak řekla klidněji, ale docela lhostejně, a koukala při tom k vedlejšímu stolu:

»S tebou se ještě každá okradla! Jsi pořád dutý jako hrnec — Macek má vejdelky a peníze!«

»Však s nimi neupadne,« odpovídal posměšně Pondělek. »Ani by nemoh' chodit do slušných míst, kdybys mu nebyla koupila klobouk — vidíš, že to vím! . . .«

Pepa se poněkud začervenala. Mrzelo ji, že je prozrazeno, že šatí Macka. Než našla vhodnou odpověď na poznámku Pondělkovu, otevřely se dvěře a byl tu Macek.

Usedl, zapálil si viržinku, vybafl několikrát silně a pak, aby konečně zlomil krk nudě, která se u stolu uhostila, otázal se Pondělka:

»No, chtěl bys toho jedníka? . . .«

»Co pak máme dělat!« odbroukl Pondělek.

»Tak to dej dohromady,« pobídl Macek kamaráda.

Pondělek vstal, obešel dva tři stoly a od každého se zvedlo po jedné postavě. Ti »drželi na jedníka«. Když Pondělek odešel od stolu, obrátil se Macek napolo k Pepě a pronesl velitelsky:

»Drž palec, Pepo!«

Pondělek vracel se ke stolu, přiváděje účastníky, a Macek velel »basaři«, aby podal karty. Hospodský vyhověl a podáváje karty Mackovi, napomínal přítlumeně:

»Hrajte moudře, ať nemám nějakou mrzutost!«

Macek kývl hlavou a míchaje karty řekl k ostatním hráčům:

»Já dám bank!«

* * *

Hráli a byť i nemluvili, bylo zřejmo, jak nuda nadobro je zaplašena. Všichni přijímali karty z ruky Mackovy a s úcastenstvím je »gustýrovali«, jednu kartu přes druhou, a hleděli vždy nedočkavě, když »kupoval« Macek. Mezi hráči stále se posouvaly drobné peníze, brzy prohrané směrem k Mackovi a zas vyhrané z banku na hromádky jednotlivých hráčů.

S největším úcastenstvím pozorovala hru Pepa. Běželoť o peníze a dnešní den dosud nebyl skončen; ještě zbývala noční kavárna a tam se také nesmí bez peněz. Hlavně však věnovala pozornost hře Mackově a Pondělkově.

Pondělek sázel zpočátku velmi opatrně po několika krejcarech, nejvýš po desetníku, a jakoby ho Štěstěna chtěla navnadit, skoro stále vyhrával. Pak byl smělejší a vysazoval po dvacetníku a po dvou, a zase skoro stále vyhrával. »Monajs« Mackův přecházel pomalu, ale stále

v majetek Pondělkův — a banku ubývalo, neboť ostatní hráči neprohrávali tolik, aby se schodek Mackův doplňoval. Macek pomalu se rozčiloval a neměl ani času, aby si zapálil viržinku. Dumlal zase už půl hodiny studeného slavíka.

Výhrami nabýval Pondělek odvahy, a když aspo dvou hodinách zbývalo v banku Mackové něco přes zlatku, pronesl pojednou Pondělek stručně: »Hop ten bank!«

Macek položil karty a otázal se, jakoby nebyl slyšel:

»Ty hopuješ?«

»No, abychom se s tím zbytkem dlouho nemořili!« přisvědčoval Pondělek.

A táhlo se tedy jen mezi nimi, kdežto ostatní hráči s účastenstvím přihlíželi. Koupil Pondělek, koupil Macek — a Macek byl »trop«. Pondělek shrábl rozbitý bank ke své hromádce a pak hledě s jednoho hráče na druhého tázal se:

»Mám já dát bank?«

Přizvaní hráči přisvědčovali, ale Macek pronášel jednotvárně a na oko lhostejně:

»Už nehraju, dnes mám smůlu; pětka je v pekle — jsem rád, že mi zbylo na večerí . . .«

Po své prohře pil Macek pomaleji a méně často přistrkoval sklenici své společnosti. Za to Pondělek někdy, míchaje karty a hledě na Pepu, hodil hlavou a pobízel ji krátce:

»Pij, Pepo . . .«

A Pepa tedy pila ze sklenice Pondělkovy a pak hleděla chtivě na vyhrané jeho peníze, kteréž shrnoval pod klobouk.

Uplynula další hodina. Pondělka štěstí neopouštělo. Spoluhráči jeho, kteří se na počátku pouštěli

zmužile do hry, aby se o výhru Pondělkovu rozdělili, ztráceli pomalu chuť, neboť u Pondělka bylo jako učarováno: měli-li oni jedenadvacet, koupil on jistě také tolik, a bylo-li jeho první kartou eso, dokoupil ke konci na »velusa«.

Z hráčů jeden po druhém odstupoval a když zbývající ohlásil poslední sázku, páčila se výhra Pondělkova bezmála na desítku.

»Co ti zbylo?« tázal se Pondělek hráče, s nímž měl táhnouti posledně.

»Osm švihlů*),« odpovídal tázaný.

»Hopni to!« pobízel Pondělek kamaráda rozjařeně. »Ty těch osm — já všecko, ať nenesu nic domů!«

Bylo to lákavé nabídnutí. Hráč nazvedl klobouk Pondělkův, aby se přesvědčil, co mu kyne, a vida tam několik smačkaných zlatek a hromádku drobného stříbra, přikryl zase bank a zvolal:

»Jedu pro ně! Tu je osm švihlů!«

Tentokráte trvalo kupování neobyčejně dlouho. Spoluhráči Pondělkovu přicházely samé figury, tak že maje již plnou ruku karet počítal teprv čtrnáct. Vztáhl ruku ještě jednou a dobral — sedmičku. Položil karty na stůl a hleděl upřeně na Pondělka.

Jakoby tušil, jak věc stojí, promluvil Pondělek:

»Teď máš jedníka, víd? Heleď, jak mě držíš!«

A kupoval sám. Avšak štěstí zavěsilo se mu dnes na paty. Pondělek zvedl ke své desítce touše a obrátiv list zvolal:

»Koukej, nemohu za to!« A sáhl pro peníze hráčovy, kterýž rozzlobiv se mrštil kartami o stůl:

*) Desetníkú.

»Podruhé, blivoni, řekni, že nás chceš svléknout, a my zůstaneme sedět u svého piva!«

»Hra je hra,« odpovídal chladnokrevně Pondělek odstrkuje karty do prostředka. »Jednou já, jednou ty, jednou naše Anka — to je stará. Dám vám v neděli revanš!«

A potom zvedl klobouk, položil jej na židli vedle a jal se pomalu rovnati smačkané zlatky a počítal z hromádky desetníků. Napočítal přes desítku.

Macek, před nímž stála dávno prázdná sklenice, hleděl upřeně na poklad svého soudruha a počítal v duchu s ním. Pepa upírala bezbarvé, ale nyní rozčilením blyštící se oči závistivě na peníze, a když zmizely v pomačkané, odřené tobolce Pondělkově, šlehla okem zuřivě po Mackovi, že prohrál. Ale Macek nepostřehl tento zlobný pohled. Díval se zdánlivě zcela lhostejně po hospodě a chvilkami zavadil o tvář šťastného Pondělka, kterýž rozjařen výhrou a pitím, méně opatrný než dříve, pohlížel hltavým zrakem na Pepu. Macek věděl, co ten pohled znamená. Jako mimoděk otočil nyní hlavu k oknu a mrskl okem po Pepě. Seděla tu s rukama opřenýma o stůl a dívala se neodvratně na Pondělka. Neusmívala se, nemračila se, nemrkala ani — jakoby hleděla na plot, a přece Macek věděl, co tyto dva zraky — Pondělkův a Pepin — spolu hovoří. Bylo tu vyzvání, vybídnutí, hartusení se strany Pondělka, a onen mrtvý zdánlivě, ztrnulý pohled Pepin odpovídal, svoloval, přisvědčoval, sliboval.

Macek věděl, že je odbyt. Prohrál pětku, skoro všecky své peníze, a Pondělek desítku vyhrál. Musil by býti slepý, nebyl by zkušeným Pepíkem,

kdyby se mýlil, jaký má význam tato okolnost. Jeho kapsa je prázdná — Pondělkova se naplnila; Pepa byla by neobyčejná ženská, kdyby byla na vahách, s kým dnes půjde domů a s kým ode dneška bude chodit. Aspoň tak dlouho, dokud bude mít Pondělek peníze.

Věděl tedy Macek, že vyšel dnes a sedí prozatím posledně s Pepou — od »basy« že ji odvede Pondělek. Že se proto nezastřelí, bylo jisto, ale že ho Pepa opouští dobrovolně, bude pro něj ve kruzích rytířů jeho zrna jakousi ostudou. Nemůže ji držet, ale kéž by o ni přišel dle obvyklého, platného u nich řádu! Se svým srozuměním, po vlastní vůli!

»Basa« se prázdnila, ostatní společnost rozptýlovala se do všech konců Prahy — zbývali už jenom naši tři hrdinové: Macek, Pepa a Pondělek.

Ospalý »basař« přistoupil ke stolu a sáhl po kartách. Bylo to pokynutí, že je čas, aby poslední hosté také zaplatili a šli, a Pondělek pozoruje to, ponořil ruku do kapsy pro peníze, aby platil.

Ale Macek téměř zároveň s »basařem« sáhl po kartách, uchopil je dříve než hospodský a nevšímaje si mrzutého pohledu výčepníka zvolal na Pondělka, nakláníje se přes stůl:

»Jeden hod, Pondělku! Saď pětinu, já sázím Pepu!«

Pondělek vzhlédl k Mackovi, sáhl jako nevědomky po kartách a počal míchat.

»Nesázej, Pondělku, nehraj!« volala Pepa. »Už to je, už nemusíš hrát!...«

»Nehraješ?« tázal se Macek Pondělka a popelavá jeho tvář počala blednouti, dalo-li se to vůbec pozorovati.

»Pětka leží!« vykřikl Pondělek hodiv na stůl pět umouněných zlatek. »Nedělám špínu — nechci tě okrást!«

Pepa již mlčela a hleděla zarputile do hry. Bylo zamícháno, sejmuto, rozdáno, koupeno. — Pondělek obrátil »velusa«.

Zcela klidně složil Macek svoje karty, které ukazovaly devatenáct, přidal je k ostatním, posouvl je k hospodskému, kterýž stál u stolu a skoro již spal, a pak řekl, hledě lhostejně na Pondělka:

»Máš ji! Ale zaplať si, co snědla a vypila!«
A na Pepu se více nepodíval.

Potom sáhl Macek do kapsy, vyňal několik desetníků, zaplatil svou večeři a pivo a zapálil si zcela pokojně zbytek viržinky na plynovém plameni nad stolem.

Za okamžik opouštěli poslední tři hosté »basu«. Macek se třásl šoulavým, šeplavým krokem k Vyšehradu, ke svému bytu, Pondělek a Pepa kráčeli vzhůru ke Slovanskému vršku a k Dobyččímu trhu.

Pondělek má dnes holku a peníze, dnes může vybíjet noční brlohy do rána.

Tajný společník páně Kobrčův.

Historka ze zákoutí kancelářského.

Myslím, že na tom pranic nesejde, při jakém úřadě pan Kobrč sloužil již asi čtyřicátý a druhý rok — nevím to ani sám, poněvadž jsem důležitou tu okolnost naprosto přeslechl.

Vím jen, že pan Kobrč byl kancelistou, a kancelisty máme na magistrátě, při berním úřadě, při výpomocných úřadech soudu civilního i trestního, při kolkovně — snad i při záduší. Můj bože, to je nějakých kancelistův! Hleďte mezi nimi pana Kobrče!

Ale v některém tom úřadě seděl dojista, neboť pán, který tuto historii vyprávěl, říkal o panu Kobrčovi: můj kolega — a krom toho opakoval několikrát, že pan Kobrč slouží již asi čtyřicátý a druhý rok — podobné věci se tak lehce nevy-
mejslejí, a pan Kobrč tedy existuje nebo existoval skutečně.

Pan Kobrč nebyl žádný mladík, jak je patrné z jeho dlouhé, neúnavné služby, kterou nastoupil, když mu bylo nejméně asi dvacet let. Byl již hezky šedivý, vlastně nažloutlý — a ani této barvy nebylo na jeho hlavě mnoho, poněvadž byl polo lysý. Na odpočinek nešel, aby nepřišel o akti-

vitní přídavek, a ostatně o ten odpočinek tak ve-
lice nestál, neboť nemohl nikde jinde užití tolik po-
hodlí, jako ve svém úřadě. Dával pozor, aby se tu
prací nestrhal, a jeho zásadou — zcela rozumnou —
bylo: co neuděláš dnes, uděláš zítra. Tato zdravá
zásada shodovala se zcela dobře s jeho osmistovou
gází. Za ty peníze snad nepustí člověk duši!

První věcí páně Kobrčovou bylo, když vešel
z rána o osmé do své kanceláře číslo sedmé, že
otevřel rozvážně zásuvku psacího stolu, u něhož
seděl již celých dvacet posledních let, vytáhl »tu-
recký« pytlík, naplněný míchaným tabákem, totiž
sprostým a vojanským — kteréžto dva druhy se
libezně doplňují — a nacpal svědomitě sádrovou
dýmku. Takových sádrových hlavic měl dvanáct
a střídavě je vypaloval v peci kancelářských kamen,
když byly již dokonale »nataženy«. Potom zapálil,
desetkráté rázně zabafal, aby se tabák rozhořel,
a počal »pracovat«.

Práce jeho spočívala v popisování archů hru-
bého kancelářského papíru, kterých poškrabal za
týden hezkou hromadu; k čemu ty popsané archy
sloužily, bylo nevysvětlitelnou záhadou. Nikdo pro
ně nepřicházel, pan Kobrč je nikam neposýlal, nikdo
se po nich netázal. Když už mu na stole překá-
žely, přehlédl je pan Kobrč ještě jednou, někdy
na některém i několik řádek přečetl, opatřil jakýmsi
podivným »signem« a pak zvednuv se krácel
s nimi k velké almaře u dveří do sousední kance-
láře, kde je uložil s velikou opatrností do hluboké
příhrady. Co tam ty archy dělaly, jak byly
živý dále, o tom nikdo nepřemýšlel. Pomalounku
ukládal se na ně prach, který byl po témdni při-
kryt novou spoustou archů. Tak rostla »duševní

práce« páně Kobrčova, mohutněla, a když byla ucpána jedna příhrada, počal starý kancelista vyplňovati druhou.

Pro obec, zemi, stát — nebo čemu to pan Kobrč sloužil — měly tyto popsané archy zajisté ohromnou cenu, že byly tak pečlivě ukládány. Co v nich je, vyjde na jevo snad po dvou, třech stech letech, až se do nich dají Wintrové a Zibrtové budoucnosti. Takovým lidem je největší rozkoší prohrabovati se v podobných starých hadrech. Čím jsou starší, tím jsou důležitější. Je to materiál pro kulturní historii.

Ovšem, pan Kobrč neměl ani tušení, že píše takovou kulturní historii. Snad ani nevěděl, co to je.

Tak tedy pan Kobrč psal a psal a přerušoval tajemnou práci svou jen tehdy, když sahal po modrém šátku do šosu, nebo když znova nacpával svoji sádrovku. To se ostatně dalo dosti často dopoledne, ještě častěji pak odpoledne, kdy najezený žaludek páně Kobrčův potřeboval větší pomoci při trávení.

Jednoho rána na jaře, otevřev pan Kobrč zásuvku červotočivého stolu svého a vytáhnuv turecký pytlík s tabákem, zadíval se na něj s podivením a pomačkával a potěžkával jej opět a opět. Potom se sehnul k otevřené dosud zásuvce, hleděl chvíli na zámek, zavřel a otevřel jej dvakrát na prázdno, vytáhl klíč, podíval se na něj, vrazil jej opět do zámku, zarazil zásuvku, zavřel na klíč a opět otevřel — vše šlo, jakoby namazal.

A přece by byl pan Kobrč přísahal, že jeho turecký pytlík s tabákem je dnes lehčí a neplnější než včera večer, kdy před odchodem z kanceláře rozdělal si na rozestřených starých »Pražských Novi-

nách« balíček vojanského a dva balíčky sprostého, že měl co dělat, aby to do pytlíku namačkal. A potom již nekouřil — a v noci zde nebyl — a teď se chápe pytlíku poprvé — a z pytlíku je ubráno! Aspoň se tak zdá! A šuplík byl na klíč!

Pan Kobrč koukal se ještě chvíli na pytlík, jakoby čekal, že nemá ta tvář promluví a nepochopitelnou záhadu vysvětlí, ale pytlík mlčel.

»Kuriós politik!« prodralo se mezi zuby páně Kobrčových, v jejichž seřídle řadě bylo pozorovati i povědomý »zub času«, který tam vlastně nebyl.

»Kuriós politik!« opakoval a již vstával, s pytlíkem v ruce, a nastoupil cestu do světnice druhé, v níž seděl podobný badatel a vědátor, jako on sám, totiž pan oficiál Najman. Šel potíchu, skoro šeptem, aby pana Najmana nevytrhl z práce. Pan oficiál přesypal právě zásobu šňupavého tabáku z kornoutku do tabatěrky, kterou si včera večer byl v kanceláři zapomněl.

»Povídám, pane oficiál,« oslovil zaměstnaného úředníka pan Kobrč, »tady se krade!«

Oslovený otočil kvapně hlavu na zvěstovatele strašlivé noviny, zvedl jednou rukou do výše tabatěrku, druhou kornoutek, a řekl udiveně:

»Jdou, jdou!«

»No krade!« ujišťoval pan Kobrč s patrným rozčilením a dodával: »A chodí se pod zámek!«

»A frflucht!« zvolal pan Najman a odstrčil se s židlí od stolu. »Co pak maj'?'«

»Někdo se mnou kouří z mého pytlíku!« oznamoval pan Kobrč rozhořčeně. »Včera večer jsem ho nacpal jako tykev — teď žvachtá jako bačkora. A šufle bylo na klíč. Máme tu škodnou!«

»A kdo pak by to?« mluvil pan Najman hlasem třaslavým, jakoby se hovořilo o vraždě. »Co myslěj?«

Pan Kobrč potřepával pytlíkem a odpovídal:

»To já sám ještě nevím, co myslím. Esli by snad oni — tento — někoho —«

»Bůh mě chraň, pane kancelista, já nevím nic!« bránil se svědomitý oficiál. »Maj' oni na někoho důmínku?«

Pan Kobrč zahleděl se na oficiála hezky přítoměle:

»No to nemám! Pan rechnungsfír kouří uher-ský s tříkrálovým — ten mně na vojanský se sprostým nepůjde. Pan Kohout kupuje krull a míchá s letinským — ten také ne. Snad Kysela, diurnista? No ten by se neopovážil — a musil by skrz tři pokoje. A kde by vzal klíček?«

»Tak se budou mejlit!« pronesl pan oficiál, oddechnuv z hluboka, a bylo znáti, jak se mu ulehčilo, že našel snad vysvětlení záhadného »kradení«. Neboť krádež — a zde v úřadě — byla mu hrozným pomyslením. Toť je věc na kriminál!

»Kdybych to nevěděl tak jistě, tak bych nemluvil,« ohražoval se pan Kobrč. »Někdo se mnou kouří, a teď mně napadá, že to nebude poprvé. Já už leckdy tak něco pozoroval, ale netroufal jsem si, protože to nepřevažuji. Ale dneska se nemejlím. Včera pytlík na prasknutí — dnes bych tam vepal ještě pakl. Někdo mně na něj zapadá. Ale pod zámek, to je to! Pod zámek!«

»Já jim povím,« zmohl se pan oficiál na radu, aby nepřijemnou záležitost skoncoval. »Daj' si pozor. Přijít se na to musí!«

A obrátil se po této výborné, přímo policejní radě klidně ke stolu, aby dokončil přepravu šňupavého svého tabáku z kornoutu do tabatěrky.

Pan Kobrč zadíval se, jak stál nad panem Najmanem, s ptačího zoru na šiřatou hlavu oficiálovu, a nedalo se z pohledu toho uhodnouti, je-li za darovanou radu naplněn pocitem vděčnosti, či odpovídá-li mu v duchu: To jsem také věděl, abych si dal pozor!

A nahlas řekl pan Kobrč:

»Však já dám, až to konečně vyzkoumám!«

Odpoledne, když pan Kobrč kráčel do úřadu, zavadila o jeho nos povědomá tabáková vůně, již byla naplněna a proniknuta celá chodba před kanceláří. Čichal, čichal, konečně stanul a mumlal mezi zuby:

»Tohle to aróma . . . !«

V tom okamžiku otevřely se jakés postranní dvěře, vedoucí do kumbálu, který byl skladištěm rozličného starého kancelářského haraburdí, a do chodby vešel starý kancelářský sluha Brk, kterému se v celém úřadě pro krátkost říkalo »Johan«. Tento pan Johan kouřil z krátké kapesní dýmky s porcelánovou hlavicí a vypouštěl z úst strašidelná, děsná mračna dýmu.

Pan Kobrč začichal, začichal opětně a hledě s vynaložením vši srdnatosti upřeně na Johana pronesl rychle:

»To to chutná po obědě, co? A maj' nějaký dobrý tabák!«

A domníval se, že hledí na Johana svým nejostřejším, nejbodavějším pohledem.

Pan Johan vyndal z omodralého levého koutku zaslantanou špičku dýmky a odpověděl dobrácky:

»A bože, pane kancelista, dobrý tabák! Kouřím rozřezané červy, které tak sem tam po pánech seberu. Tak dobrý, jako oni, kouřit nemohu! To je jiná vůně, když oni začnou!«

Na podobnou odpověď nebyl pan Kobrč připraven. Odražen a zmaten také klidným pohledem Johanovým, na jehož tváři rozkládal se výraz nejlepšího svědomí, vešel do kanceláře a posadil se k tajemným svým archům. Nacpal sádrovku, zapálil, a když jej obtáčely první obláčky dýmu, začichal opět a opět a zabručel k sobě:

»Podivná věc! To je ta samá vůně! Což pak, aby tak Johan . . .«

Povstal, zamířil do sousedního pokoje a přikročiv až k panu Najmanovi zatukal mu na rameno:

»Co říkaj', pane oficiál? Nemohl by to být Johan?«

»Co pak?« otočil hlavu pan Najman, který se vždy hrozně ulekl, když na něj někdo promluvil.

»Jako s tím tabákem, co se mi v šufletě sesýchá. Nemohl by to být on?«

»Jdou, jdou,« odpovídal Najman trapně překvapen. »Vždyť je pod přísahou. — Máme ho tu už třicet let . . .«

»No dobrá,« mluvil pan Kobrč pomalu dále, »to je všechno dobře. Ale kouří tam venku, jakoten vézuf Etna a má jim to právě takovou chuť, jako má melanč. Skoro bych myslil, že by to mohl být on . . .«

»Jo, to je těžká věc,« namítal oficiál v ukrutných rozpacích. »To je hrozně těžká věc, sahat někomu do svědomí! Já bych to do Johana neřek'. To by byla smělost, chodit pod zámek!«

»Inu byla by!« přisvědčoval pan Kobrč. »Ale někdo mi tam chodí, to je jednou svatě!«

»Já to nechci zodpovídat,« vymýkal se oficiál, který se štítil každé mrzutosti jako ohně. »Ale když myslej', tedy bych to na jejich místě řekl panu císařskému radovi. Ať se to vyšetří!«

Pan Kobrč odcházel bez odpovědi do svého pokoje, usedl na místo a počal »pracovat«. Ale pracoval roztržitě. Vůně tabáková, která se mu zarazila v nozdry na chodbě, nešla mu z hlavy. Aby tak přece ten Johan!

Večer, než odešel z úřadu, zavolal pan Kobrč pana oficiála, vytáhl před ním zásuvku svého stolu a okazoval mu:

»Tak se podívej', já si jich volám za svědka. Tuhle je pytlík s tabákem — vezmou ho do ruky, potěžkaj' ho. Tak! Teď ho semhle položím, na ten papír, koukaj'. A teď zavru, podívej se, na dva západy, tak. Klíček dám do kapsy. A ráno se zas na to spolu podíváme. Budeme vidět, co se stane . . .«

Ráno se na to staří švejdové spolu podívali — pytlík ležel sice na svém místě, ale tabáku v něm bylo méně. Věc rozčilila pana oficiála Najmana tou měrou, že odešel ke svému stolu beze slova a nemohl skoro po celé dopoledne klidně pracovat. Také pan Kobrč byl rozčilen a rozezlen a bafal tak silně, že se celou prostorou kanceláře válely zlověstné, bouřepné mraky. Ovzduší kanceláře jako by bylo naplněno těžkou elektřinou.

Zatím starý sluha Johan zcela pokojně se potácel chodbou, ode dveří ke dveřím, kouřil klidně z krátké své dýmky a plival do všech koutů. Ne-

měl ani tušení, jaké odhalení učiněno bylo za dvěma čísly sedmého.

Pan Kobrč unavoval se přemýšlením, jak by škůdce tabáku dopadl. Každého dne večer, než odešel z úřadu, rafčil pytlík s tabákem jinak, dělal na tkanicích rozličné smyčky a uzlíky a vždy volal za svědka pana oficiála. Přes to po dvou dnech bylo z pytlíku zase ubráno a pak se to opakovalo v témdni ještě třikráte.

Rozezlenost páně Kobrčova dosáhla nejvyšší míry. Po posledním zjištění návštěvy zlopověstného, neznámého kuřáka v zásuvce zamířil kancelista neobyčejně rychle k panu oficiálovi a oznamoval:

»Už tam byl zase, pane oficiál!«

Starý Najman stal se za ten týden nervósním. Proklínal pytlík páně Kobrčův ke všem čertům a dvakráte již byl poradil panu kancelistovi, aby si tedy tabák odnášel domů — to že je prostředek nejlepší.

»A co pak nemá být v kanceláři jisto?« rozhorlil se po té radě pan Kobrč. »Koukaj', pane oficiál, kdybych tak měl milion — mohu jej tady nechat?«

»No, na to je banka,« odpovídal oficiál. »Kdo pak by nechával miliony v šuplíku!«

»Ale je to kancelář, a zavřený stůl je svatá věc,« horlil pan Kobrč. »Pak se divme, že se krade jinde!«

Dnes, když oznamoval starý kancelista nový útok na svůj tabák, vytřeštil na něj Najman oči a zvolal:

»To jsem přece blázen!«

»No já také,« dokazoval pan Kobrč. »Ale tak to nemůže zůstat . . .«

A večer toho dne měl báječný, přímo ďábel-
ský nápad. Uřízl obezřetně z archu hrubého kan-
celářského papíru čtvrtku, chopil se brku a napsal
na papír velikými, tlustými literami:

Ten tabák je můj!!!

Zhotovil za řádkou tři veliké vykřičníky, po-
ložil pytlík s tabákem do kouta zásuvky, čtvrtku
se strašlivým nápisem na pytlík, zavřel na dva
západy a odcházel domů naplněn uspokojením,
jakou past' na krádce tabáku nalíčil.

Toho večera neusnul přes půlnoc a ráno se
nemohl rozčilením dočkati, až dojde do kanceláře.

Konečně se tam octl, převlekl se do úřední
blúzy, navlekl na oba rukávy staré plátěné povlaky
a vytáhnuv klíček přistupoval s chvěním ke stolu,
aby otevřel zásuvku. Vedle něho stál oficiál Naj-
man, rovněž chvěje se rozčilením, a pohlížel ne-
dočkavě, co se v šuplíku objeví.

Konečně zaskřípal zámek a hubené ruce Ko-
brčovy vytrhly zásuvku. Pytlík byl na svém místě,
na pytlíku ležela čtvrtka papíru a na té čtvrtce — —

Oba staří úředníci hleděli na čtvrtku vyjeve-
nýmá očima. Byla na ní sice řádka, napsaná včera
tuhým, prkenným písmem páně Kobrčovým, ale
pod ní byla řádka nová, připsaná patrně přes noc
nebo časně z rána. A tento příspěk, tučnější ještě,
ač nemotornější než rukopis páně Kobrčův, zněl
takto:

„Dyť já jim ho neberu!!!!“

Za řádkou bylo o jeden vykřičník více, než za
řádou páně Kobrčovou, a pod novou touto řádkou
byl podpis:

Johann!

Panu oficiálovi chvěly se obě ruce, když přídavek na čtvrtce přečítal, a vraceje potom kancelistovi osudný papír pronášel vyčítavě:

»Vždyť jsem jim hned povídal, že to Johan nebude! Jenom nikomu sahat do svědomí!«

A kráčel vážně a spokojeně ke svému stolu.

Pan Kobrč s pocitem jistého zahanbení položil čtvrtku do zásuvky a bezděky potěžkal a ohledával pytlík. Skutečně, dnes nescházela ani špetka tabáku.

Když opouštěl v poledne kancelář, setkal se na chodbě s Johanem. Ostýchavě sklopil pan Kobrč oči — nemohl se podívat do tváře člověku, kterého byl podezřívá a jehož — nevinnost se tak skvěle prokázala. Za to Johan smekl čepici a pozdravil zdvořile jako jindy, a ve vodnatých jeho očích plaval starý dobrácký jejich výraz.

Od toho dne neztrácel se kancelistovi tabák a pan Kobrč do dneška marně si láme hlavu, kdo to s ním tehdáž kouřil. Nemá ani tušení a umře s tou záhadou — nerozluští-li mu ji některý čtenář této pravdivé, zaručené historie.

Smlouva pánů Škabrouta a Rysa — a její zánik.

Črta ze zaprášeného života kupeckého.

Y jedné z nejstarších částí královské Prahy, ve starobylé, pochmurné, úzké ulici blíže Týnského dvora, na hmotném, šedivém domě, který zajisté pamatuje několik století, visí pod okny prvního patra dlouhý, rozpraskaný štít s nápisem polo zašlým, ale přece zřetelně čitelným :

Martin Škabrouť a Syn.

Stará, počestná, zachovalá firma, o níž ještě nikdy nebylo pochybnosti, jejíž směnky jsou jako zlato, jejíž poukázky jsou jako hotové peníze.

Stará, osvědčená firma, jejíž jméno má výborný zvuk nejen »na místě«, jak se po kupecku říká, ale i za hranicemi. Kterou znají dobře nejen ve Vídni a v Německu, ale i ve Švýcařích, ve Francii a v Anglii. Ode chvíle, kdy byla tato firma založena — a může tomu býti sto let, neboť již první Škabrouť se jmenoval Martin a již on umístil později na firmě vedle vlastního jména svého »Syna« — tedy ode chvíle, kdy byla tato firma založena, vznikaly nové a nové závody a nad jejich vraty

zastkvávaly se nové, lesklé štíty; ale mnohé z těch závodů nedočkaly se dlouhého věku, upadaly a klesaly, lesklé štíty mizely a firmy zanikaly u věčné zapomenutí. Avšak štít s nápisem Martin Škabrouť a Syn, ač rok od roku puchří a dále se rozpraskává, vzdoruje celému století a je starému závodu chloubou takovou, jako je nejvyšší chloubou vojska starý, vetčný, v taženích válečných rozbitý a rozstřílený prapor.

Zdá se, jakoby tento ohromný sklad materiálního a barvářského zboží nebyl býval nikdy načat, jakoby tu vše stálo a leželo, jak bylo před nepamětnými časy narovnáno. Ale to se jen zdá. Zatím nevešlo by se zboží, kteréž ve krámě Škabrouťů bylo prodáno, do sta skladů stejně rozsáhlých.

Takovýto obchod podobá se nádržce ve staré zahradě, do níž vody stále a téměř nepo orované přitéká a z níž zase nepozorované ubývá.

Hladina její je pořád stejně vysoká, jako jsou stále stejně plny zásuvky a regály, krabice a láhve i bedny v krámě, z nichž se nepřetržitě prodává. Tajemné toto doplňování a nahrazování zboží ubývajícího téměř se nepozoruje. Nevšímají si toho více ani oni, kteří ve krámě stojí a prodávají. Po celý den vcházejí do krámu a vycházejí lidé, kteří odnášejí zboží po trošce, v ruce, v kapsách, pod paží — kdo si toho všímá! A týden co týden vjíždějí širokým klenutým průjezdem nákladní vozy do tmavého, špinavého dvora, kde se skládají těžké bedny, sudy a koše, obsahující vždy nejrozmanitější zboží, kteréž po vybednění vnáší se zadem do krámu na určitá místa.

V tomto klenutém skladě, který se podobá z ulice bezedné skryši, kutí od rána do večera četný personál, jemuž velí přísný, rázný chef, majitel firmy. Není to více pan Martin Škabrouť, nýbrž jeho syn Stanislav, od založení firmy třetí samostatný a jediný majitel závodu — jediný po tak dlouho, dokud opět syn jeho nevzroste, aby zaujal místo vedle otce svého v závodě, jaké je mu již připraveno a vyhraženo starým nápisem na štítě: Škabrouť a Syn.

Pan Martin Škabrouť, syn původního zakladatele firmy a otec nynějšího chefa, dávno odstoupil do soukromého života, když byl svým dcerám několik domů nakoupil a odevzdal obchod jedinému synu, kterýž obnovil v závodě kázeň, v posledních letech panování starého pána jižjiž ochabující. Stanislav Škabrouť náleží již době moderní. Svědčí o tom předně jeho křestné jméno, jímž poprvé porušena rodinná tradice, starý zvyk, dle něhož všichni Škabrouťové — dokud matrika sahá — bývali křtěni na Martina. Narodil se Stanislav Škabrouť v době, kdy se probouzel v Praze nový ruch, a tehdyž uvědomil se starý pán, Martin Škabrouť, že asi je rod jeho původem český; vlastenecký rozruch uchvátil i jeho a aby dal probuzenému svému vědomí výraz i na zevnějšek, vybral pro novou mužskou ratolest svého »domu« jméno vlastenecké, slovanské, a nazval syna svého Stanislavem. Byla to oběť, kterou mohl snadno přinést, neboť nestála mnoho práce a peněz také ne. Zdálo se mu také, že jméno Stanislav je vůbec mnohem modernější a vhodnější pro novou dobu, nežli Martin. Brzy po narození Stanislava a jeho pokřtění přikročil starý pán po dlouhém domlouvání se strany některých zvláště

nadšených přátel svých, aby i jméno svoje přispůsobil novému pravopisu, jak české jméno Škabrouť vyžadovalo. Stkvěloť se na štítě až dosud Martin Škabrouť a Syn. Po velikém boji vnitřním — a jenom následkem přimlouvání žvlů zcela radikálních, jak řečeno — odhodlal se pan Martin, že dal druhé *a* vyškrabati a na jeho místo vepsati *o*. Uplynulo již přes třicet roků od té doby, ale změna ta dosud jest patrna. Oprchává sice a větrá stále i toto *o*, ale je zřejmo, že hláska ta novějšího jest původu, než ostatní nápis.

Krom naznačených věcí neutrpěly tradice rodné a zřízení závodu nijaké změny. Kniha vedení závodní stále se provádělo po německu a rovněž tak i korespondence obchodní, byť platila i firmám nejčestějším a ústavům domácím. Snad pan Stanislav Škabrouť učinil v té věci nějakou změnu, ač o tom není jisté zprávy.

Ve kruzích samostatných obchodníků a kolegů svých požívá pan Stanislav Škabrouť pověsti »štrek« chefa — jak se v Praze ještě zhusta říká. Avšak personál páně Škabrouťův jest mínění poněkud jiného a nazývá přísnost pána svého hrubianstvím a říká, že »starý« je mamlas.

Nechci býti rozhodčím v této věci, ale tolik se mi zdá, že v mladém panu Škabrouťovi proudí skutečně několik žejdlíků krve oněch starých, bývalých kupců, kteří znenáhla vymřeli, před nimiž se podřízení druhdy třásli, jejichž hlas burácel ve klenbách krámů hromem, kteří měli celé slovníky vlastních, krásných nadávek a kteří mladé pokolení kupců vychovávali holí aneb aspoň tlustou rákoskou. Kdybych nebyl tak blízek historii z kupeckého života »U snědeného krámu«, dovolil

bych si poukázati k vylíčenému tam principálu Franci Rorejsovi, kterýž jest pravzorem takového bývalého, neurvalého kupce, jehož příznakem byla surová nadávka v prskavých ústech a roztřepená rákoska v ruce, dopadající denně na hřbet ubohých učňů, kterou v humoru svém nazýval »tancmajstrem«. Zdá se mi někdy, že cítím dosud palčivé rány rákosky na svých zádech a že dosud dopadají mi za uši ohromné pohlavky, kterých jsem dostal právě tolik jako stravy, ale jichž mi na všecken způsob dopřáno bylo více než spaní.

Jak pravím, zdá se mně, že v panu Stanislavu Škabrouťovi vězí kousek té staré kupecké nátury.

Nu, mladý člověk snese něco a obyčejně si něco myslí, když mu pan principál důkladně nadá. Nikdo by nevěřil, jak i pouhá taková myšlénka může býti v utrpení úlevou.

Avšak v řadách zřízenců obchodních a svědomitých pracovníků najde se někdy i sestaralejší člověk, který bývá citlivějším. Postavení takového staršího pomocníka je čím dál tím trudnější. Ubývá mu pružnosti, síly, ubývá zraku — kde uvázl, tam již asi také zemře. Starý dělník těžko najde nové místo i musí si vážiti dosavadního, ať s ním nakládají jakkoli. Víť principál, že mu sestárly pomocník tak lehce neuteče.

Pan Škabrouť měl také staršího takového pomocníka, obchodvedoucího, poctivce, že mu mohly býti svěřeny perly nepočítané, obchodníka, který jen dýchal pro své povolání, svědomitého člověka, jemuž byla povinnost nade vše. Ale tuhly mu již trochu údy, že nemohl lézti po žebříku jako ostatní mladší, a kterýž jsa pečliv, aby obsloužil odběratele co nejlépe, byl již trochu zdlouhavým. Jinak

věděl dobře pan Stanislav Škabrouť, že nemá nad kamaráda Rysa poctivějšího a oddanějšího spolupracovníka.

Řekl jsem kamaráda — docela oprávněně.

Vyrostl pan Škabrouť vedle Václava Rysa, kterýž byl v závodě již za starého pána a nosil jako učeň na rukou malého Stanislávka, když se narodil. Tenkrát panoval v rodině pana Martina Škabrouťa důvěrnější, rodinný způsob. Učňové obědvali v neděli se »starým« u jednoho stolu, shromažďovali se na Štědrý den i s rodinou principálovou pod vánočním stromem a odnášeli si do své ložnice po večeri malé dárky. Václav Rys, který byl jako druhou chůvou Stanislávkovou, směl mladému pánu tykati, což Stanislávek, vyrůstaje, činil navzájem. Pak postavil starý pán Stanislávka za pult, aby se vyučil, a přítel Rys byl jeho mistrem a učitelem v krámě. A ještě později jel mladý pán na cesty, čichl všady trochu ve světě, vrátil se, oženil se — Václav Rys trval stále na svém místě a expedoval a prodával jako před třiceti a více lety. Mladý převzal obchod, Rys tykal si stále s novým chefem, a když principál někdy v míře neobyčejně dobré po zavření řekl: »Ryse, nechtěl bys na sklenici piva?« — odpovídal Rys ochotně: »No půjdeme, Stanislávku, půjdeme . . .«

Jen jednu nepříjemnou stránku měl důvěrnější poměr Václava Rysa ke mladému principálu. Stanislav Škabrouť rád a chutě nadával svému personálu, ať byla příčina důležitá nebo malicherná. Jeho zásadou nebylo, že na podřízené sluší účinkovati mravně, přísným sice napomenutím, ale důstojně. Nikoli. Zdálo se mu, že nejvýdatnějším

prostředkem k zachování autority v závodě a k vymáhání poslušnosti a úcty jest nadávka — a nebyl v nich vybíravý. A poněvadž »Stanislávek« Rysovi tykal, vynadal mu obyčejně hůře než všem ostatním, když byl ve špatném rozmaru. Malá jeho, drobná, hubená, neúměrná postava stanula uprostřed krámu, krátké nohy, poněkud do »x« a jako vyvrácené z boků, rozkročily se, krátké, suché ruce oddálily se od těla jako dvě ramena pumpy, úzká, dlouhá hlava na tenkém krku pošinula se ku předu, pihovitý obličej páně Škabrouťův s řídkým zrzavým knírem pod táhlým nosem zsinál, z pichlavých, šedivých očí sršely blesky a z tenkých jeho rtů zrovna syčelo, jakoby tam bylo hnízdo hadů. Pak lítaly nadávky na pravo na levo, bez ohledu, jsou-li v krámě jen pomocníci či jsou-li přítomni i lidé cizí, kupci, a řekl-li někomu osle, znělo to syčivě: »ossssle!« Jak řečeno, ani starý, věrný první pomocník v závodě, Rys, nebyl šetřen principálem, a nejvíce mrzelo mírnou tu hlavu, znenáhla již šedivící, že principál nadával i před lidmi. A konečně jednoho dne, když »Stanislávek« zase strhal všechn personál i s bodrým Rysem, že by od nikoho z nich nebyl pes kus chleba vzal, vstoupil Rys u večer, před zavřením krámu — když byl vztek principálův již pominul — do pisárničky Škabrouťovy za krámem, a hledě zcela klidně, bez rozčilení na chefa, kterýmž pohledem ho pravidelně nejspíše ukrotil, řekl mírně a tiše:

»Slyšíš, Stanislave — a nezlob se, víš — poslouchej. Já jsem už starší člověk — víš dobře, že starší o tolik a tolik, a vybaloval jsem tě z mokřých plen, když jsi ještě cucal — a byly jiné věci, že na to člověk rád nekouká. Heleď, že po-

malu šedivím! Jsem tu přes třicet roků a nikdy jsem nic neukrad', to víš, a za to, co dostávám, právě dost se nalopotím. A ty mně pořád nadáváš, jako nějakému klukovi. Mejlíš se, myslíš-li, že mne to těší. Já ti povím: ty jsi kupec a já také. Nabízím ti obchod. Plať mně měsíčně o pětku méně — ale nenadávej mně. Vyplatí se ti to a mně ta zdvořilost' bude také za pětku stát . . .«

Pan Škabrouť se podíval na Rysa, neposmívá-li se, ale starý poctivý obchodvedoucí stál tu klidně, upíraje mírný, dobrácký pohled na principála, pohled takový, jemuž nikdo neodolal.

Stanislav Škabrouť upřel na chvíli jedovaté oko své na Rysa, nezlomí-li ten pokojný, dobrácký jeho pohled, ale Václav Rys necouvl a oko nesklopil. Díval se na svého přítele-chefa, jakoby hleděl do dálky, do modrá nebes, na hladinu jezera. Tak klidně, mlčky, vyčkávavě.

»No dobře!« ňafal konečně pan Škabrouť tence a usedl ke stolku. »Tak nezapomeň, že's mi pětku slevil!«

»A ty nezapomeň, že mi nebudeš nadávat,« odpověděl tiše Rys a beze šustu vyšel z pisárničky.

Stalo se, čeho se nikdo nenadál a čemu všechen ostatní personál velice se divil. Pan Stanislav Škabrouť za celý měsíc ani jednou neřekl křivé slovo Rysovi, ač ho to stálo dost přemáhání. A pak se stalo, co by snad čtenář neočekával, nač však Rys byl zcela bezpečně připraven. Při nejbližší výplatě dal pan Škabrouť věrnému spolupracovníku svému o pětku méně. Viděl, jak Rys peníze přepočítává, a otázal se pak:

»Je to dobře — vid'!?«

»Je!« odvětil krátce a měkce Rys. »Děkuju!«

Nóbl náтуры jsou vzácný, ale někdy se najde nějaká, jak pan Škabrouť dokazuje. Pocházel ze staré pražské rodiny a byl výborně vychován, krom čehož znal kus světa.

Minul druhý měsíc — pan Rys dostal zase o pětku méně a zase vycházel spokojeně z pisárničky. Práce těšila ho teď mnohem více, celé jeho vzezření jevílo spokojenost. Principál mu nenadával, ač chodil někdy po krámě jako medvěd a hleděl jako výr na Rysa, kterýž obsluhoval odběratele obvyklým svým, volným způsobem.

Minul třetí měsíc. Zase vcházel do pisárničky jeden po druhém pro měsíční plat a posledním byl Rys, jako vždy.

Obržel peníze, přepočítal je, ale dnes je nestrčil do kapsy jako jindy. Položil je pomalu na stůl a řekl povědomým měkkým hlasem:

»Dnes jsi se zmýlil, Stanislávku; dostanu ještě pětku.«

Bodavé šedivé oči chefovy zvedly se z knihy, v níž se již byly ponořily, utkvěly na Rysovi a z tenkých rtů vyletelo:

»No, což pak jsi mi neslevil? Zaspal jsi to?«

»Když nebudeš nadávat — slevil, ano;« odpovídal zvolna Rys a modré jeho oko se přímo položilo na principálovu tvář. »Ale tys mně tenhle měsíc zase vynadal, devatenáctého, víš, jak se stácel ten nový rum! Zapsal jsem si to a mám na tom podepsané dva svědky, Trajce a Mikyšku . . .«

Při posledních slovech sahal Rys do záhadří, odkud vytáhl starý veliký zápisník a rozevřev jej, položil jej na pult před chefa.

Pan Škabrouť se nepodíval do knížky, ale bodl ještě jednou pronikavým okem Rysa do tváře a zdálo se, že očekává, že obchodvedoucí po této ráně padne. Než Václav Rys stál tu pevně jako pomník; měl ruce skříženy na zádech a v obličejí jeho nepohnula se ani žilka. Hlava jeho byla poněkud nachýlena a modré oko tkvělo na pihovaté tváři Škabrouťově. V tom oku seděla nyní celá povaha Rysova, na jeho líci uložilo se celé jeho dobré, pokojné svědomí. Něco vlasů bylo shrnuto na čelo, a jak padala na hlavu Rysovu záře plynového plamenu, stkvěly se ve vlasu starého pomocníka jednotlivé stříbrné nitky. Tyto šediny vznikly zde, v tomto závodě pánů Martina Škabrouťa a Syna.

O pevnou tuto, v tom okamžiku téměř velebnou postać stárnoucího muže, kterýž věnoval domu pánů Škabrouťů celý život, zlomil se konečně zlověstný, jedovatý hled mladého principála. Otočil se na polo i s pohyblivým svrškem lenošky na šroubu, sáhl do pokladny za sebe, chopil tam pětku, hodil ji k ostatním penězům Rysovým a zabouchl pak vztekle knihu, v níž chtěl počítati. Jeho citronová tvář se stáhla a kolem koutků úst mu potrhovalo.

Rys sebral zvolna peníze a zvedaje také zápisník se stolu prohodil bezděky:

»Moh' si's to přečíst . . .«

A vycházel klidně z pisárny do krámu, jakoby se nebylo nic událo.

Od onoho dne dostává Václav Rys zase plnou svou mzdu — to vím. Ale nevím jistě, zdali pan Stanislav Škabrouť přestal nadávat . . .

Náš „Mikoláš“.

Ze zkušeností příkladného manžela a otce.

Na den letošního pátého prosince nezapomenu tak snadno. Ostatně žije ještě jeden člověk na světě, který na něj nezapomene asi do smrti. Jinak ujišťuji na svou čest, že nemohu za to, co se událo osudného toho dne — vlastně večera. Všechno zavinila otcovská láska a manželská poslušnost. Nemohu věru za to, že jsem tak vzorný, příkladný manžel a otec.

Řečený den pátého prosince začínal pěkně hned po ránu. Sotva že jsem utřel ústa po snídání a chápal se klobouku, abych šel po svém zaměstnání, přistoupila ke mně milovaná moje žena a pravila vážně, důrazně:

»Mužičku, potřebovala bych pětku . . .«

Zahleděl jsem se do její zelenomodrých očí a řekl jsem neobyčejně měkce:

»Drahá ženo, těch bych já potřeboval několik . . .«

Nedomluvil jsem, neboť moje manželka před bohem a před lidmi přerušila mne káravě:

»Nevtipkuj, mužičku, a dej mi pětku. Je nejvyšší čas, abych šla do města.«

»Ani mi nenapadá, abych vtipkoval, ženuško,« odpovídal jsem stísněně. »Potřeboval bych skutečně několik pěttek. Ostatně i já mám nejvyšší čas, abych šel do města. Na shledanou . . .!«

Ale nemohl jsem se hnouti s místa, neboť ženiny zraky tkvěly na mně tak vážně a přísně, že mne téměř přimrazovaly. A když jsem s vynaložením vši duševní a tělesné síly přece se obrátil, pronesla žena hlasem, z něhož zněla hluboká výčitka:

»Tedy naše drahá robátka nemají býti účastna všeobecné radosti, jakou dnešní večer všem dětem připravuje! Jenom ona mají se klásti na lůžko neobdarována?«

»Dnešní večer?« obrátil jsem se udiveně. »Což pak jest?«

»Zapomněl jsi,« pokračovala žena, »že je zítra svatého Mikoláše? Což chodíš po ulicích se zavřenýma očima, že nevidíš, co se všady pro malá poupata chystá?«

Ach bože, skoro jsem na to zapomněl. Nemyslím již po čtyry neděle na nic jiného, než na blížící se svátky, nejkrásnější v celém roce, ale také nejdražší. Škrťím každou zlatku, každý desetník, bojuji v nitru svém dlouhé, hrdinské boje, než vydám šesták, byť i vydání bylo nejnemnější, kouřím již po čtyry neděle jenom »krátké«, abych ustrádal co nejvíce na dárky vánoční pro ženu i pro děti, na štědrovečerní rybu, na stromeček, na lité dolečky, na božíhodový oběd — žiju ve stálém strachu a úzkosti, aby mne kdesi za rohem nepotkal věřitel krejčí neb obuvník a nevyrvál mně část toho, co uchovávám na vystrojení svátků — a tu mi žena uvádí na paměť svátek svatého Mi-

koláše se všemi důslednostmi, jež vyplývají z památky tohoto slovanského světce pro otce poženané párem nebo několika páry dětí.

»Ženuško,« promluvil jsem a vložil do hlasu svého tolik tklivosti, jaké jsem jen schopen. »Ženuško, za tři neděle máme Štědrý večer, kdy mně beztoho nastává »nadělování«. Myslím, že to můžeme odbytí najednou, a věř mně, že naše děti se stejnou radostí sáhnou po dárcích od »Ježíška«, jakoby učinily zítra ráno, až by spatřily nadělení od Mikoláše. A věř, ony je také stejně brzy rozbijí. Mám tedy za to, že učiníme zcela dobře i rozumně, když jim to překvapení ponecháme na Štědrý den. Bude k tomu více času, bude nás to více těšit, a věř, ani naše rozmilá Lidunka ani Dalibor nebudou tušiti, že byli o Mikoláše připraveni. Vždyť tomu ještě nerozumějí.«

Domníval jsem se, že jsem pronesl důvody nejskvělejší a že se mi podařilo přesvědčiti ženu o zbytečnosti dvojího obdarovávání ve třech nedělích. Ale zklamal jsem se.

»Tedy dobře,« řekla moje žena. Ale co pravím, řekla. Ona to vydechla, jakoby pouštěla duši, ona zašeptla ta slova, jakoby ztrácela všechnu naději pro další život, a svésila při tom hlavu, jako sklání zlomené své poupě květina, již zasáhlo náhlé krupobití. V tom okamžiku mohla milovaná moje žena býti modelem sochaři k dojmavé, boluplné postavě na náhrobek.

Pokusil jsem se, abych ji navrátil životu, abych ji vzpamatoval k obvyklým lidským pocitům a úvahám.

»Považ, miláčku, dvojí vydání! Nemám právě nazbyt, víš to dobře; svátky budou státi peněz,

že nevím, kde to utrhnu, snad se obejdeme bez Mikoláše . . .»

»Nu ovšem,« přisvědčovala žena dechem vánku, »obejdeme se. Pravda, nemohu žádati, abys se uskrovnil trochu v kouření — osm doutníků za den není mnoho. Také nemohu žádati, abys přestal choditi do hostince — je ti třeba zotavení po těžkém zaměstnání, ve kruhu přátel a známých — a divadlo také si nemůžeš odepřít. Ke všemu ti nastává obvyklá splátka na velocipéd, jež jsi si koupil, abys mohl pěstovati trochu potřebný a užitečný tělocvik . . . Tedy toho necháme, a Liduška i Dalibor zajisté si nevšimnou hraček a jiných dárků, které přinese svatý Mikoláš dětem u bratra Emanu, u Albrechta, u sestry Josefinky a jinde u přátel. Máš pravdu, je to zbytečné vydání — ale u mne je to tak hloupý zvyk — já si vzpomínám na radostné to překvapení v den Mikoláše, dokud jsem byla doma, u drahé své matky — —«

Její hlas vlnul při posledních slovech a pojednou odvrátila ode mne obličej. Ne však tak rychle, abych nebyl postřehl, jak z obou očí vytryskly jí bohaté, třpytivé slzy.

Kdykoli žena pronese »moje drahá, upřímná matka« a tomu podobně, jsem docela na měkko. Okamžitě uznal jsem, že nemohu nevinné děti své připravit o radost Mikolášského nadělení, i sáhl jsem do tobolky, vyňal jsem s těžkým srdcem pětku a podával jsem jí ženě. Trvalo dlouho, než ji přijala, musil jsem ji prositi co nejdojímavěji, aby tak učinila. Potom tedy šel jsem do města přemítaje, jakým způsobem zacelím díru, povstalou nenadálým tímto vydáním ve vánočním mém rozpočtu.

* * *

Toho dne byl náš oběd trochu hubený. Po-
lévka byla z čočky, zbylé od oběda včerejšího, a
po ní vyklopila žena z kuthanu na mísu »žemlovou
bábu«, na niž strádává vždy po čtyry neděle
všechny nedoedky housek, které naše milování
hodné dítky potrácejí a pohazují ve světnicích
i v kuchyni. Za to v nejhořejší příhradě prádelníku
— jak jsem pozoroval, vytahuje si čistý kapesní
šátek — uloženo bylo pod velikým archem papíru
několik strakatých panáků a panen, jeden chlupatý
a jeden švestkový čert, kominík, papírový Miko-
láš, kůň, vozeček, necičky, konevka, opentlená
metla a jiné podobné skvosty. To byly »drobné«
za moji nešťastnou pětku.

Vstával jsem od oběda s nezkaženým, neoby-
čejně střízlivým žaludkem, dojíraje nehorázný krajíc
chleba. Žena moje, již zase v obvyklém, dobrém
rozmaru, pohlédla na mne stranou a myslím, že
se v tom okamžiku hnulo její svědomí. Přistoupila
ke mně a tajnostně mi svěřovala:

»No nemrač se, že jsi se nepřejedl. Na večer
přichystala jsem několik nadívaných hlemýžďů a
kousek skopové na divoko. Pozvala jsem také
strýčka Emila a tetičku Týnu, aby nám bylo vese-
leji . . .«

Za chvíli přinášela mi černou kávu. Pívám ji
po obědě pro vytrávení, ale proč ji vařila také
dnes, nechápal jsem.

Po krátkém zdřímnutí oblékl jsem se a roz-
loučiv se s dětmi hodlal jsem právě odejiti, když
mne ženuška uchopila za rameno a odvádějíc mne
do druhého pokojíku šeptala:

»A pamatoval jsi na Mikoláše?«

Ohlédl jsem se udiveně.

»Vždyť to máš v prádelníku!« odpovídám.
 »Vypadá to tam jako u hračkáře.«

»Inu ano,« mluvila žena radostně, »ale nakládati musí sám »svatý Mikoláš«. Bude to slavnější — musíš se ustrojít . . .«

»Já — já se mám ustrojít za Mikoláše?« volal jsem užaslý. »Co ti napadá! A kde bych vzal mundúr — teď — vždyť není masopust!«

»Můj bože, Böhm půjčuje všecko, co k tomu náleží, za několik desetníků. Ostatně sukni máme, ornát jsem upravila z jedné tvé staré košile — přišla jsem na prsa kříž ze zlatého prýmku. Vypůjčíš si jen čepici, berlu a nějaké vousy. To bude krásné — a děti budou koukat . . .«

»Ano,« doplňuji, »budou koukat a dostanou psotník! Kdo tě zas k tomu navedl?«

»Neboj se,« upokojovala žena. »Už jsem je připravila na návštěvu Mikolášovu; Lidunka se ho nemůže dočkat a stále opakuje modlitbičku, kterou mu bude předřikávat. To bude překvapení a radost. K nám, dokud jsem byla u drahé maminky, přicházel vždy Mikoláš osobně . . .«

Vypotácel jsem se z bytu a z domu. Mám tedy dělat Mikoláše. Můj bože, nač na vše má člověk pamatovati, když se hodlá ženit a býti otcem! Měl jsem práce a běhání, že jsem nevěděl, co a kam dřívě, a ke všemu tomu ještě Mikoláše . . .!

Kde vezmu pojednou tu velebnost? A jak budu mluvit, co? přemítal jsem cestou roztržitě. Ach ženy, ženy, do jakých rozpaků nás přivádíte! Vzpíral jsem se v duchu důstojnému tomu úkolu a přece jsem věděl, že se nesmím vrátit k rodin-

nému krbu bez rekvizit, jakých třeba ku představování velebného svatého.

Zkoušel jsem cestou, zdali umím měniti hlas. Pokusy tyto měly utěšený výsledek, že se za mnou zastavovali lidé, považující mne za pomateného — a přes to nevytloučil jsem z hrdla svého žádoucího, důstojného zvuku. Zhlížel jsem se cestou ve vyleštěných sklech výkladních skříní a opět a opět jsem poznával, kterak celá moje figura je v ukrutném odporu s představou štědrého biskupa, jak mi tkvěl na očích. Krom toho byl jsem v rozmaru, kterýž dovoloval mi nejvýše zahrát si na pekelného, rohatého průvodce biskupova, nikoli však vstoupiti před děti v podobě něžného, dobrotivého a laskavého světce. Již vzhledem k rannímu výjevu, kdy jsem tak »dobrovolně«
věnoval na nadělování řečenou pětku, nebyl jsem schopen křiklavé přetvářky, jaké jsem se měl večer dopustiti.

Práce moje toho dne nestála za nic, krom toho zmeškal jsem několik lidí, které jsem měl navštívit, naproti čemuž jinde projevena mi byla nelibost, že jsem se opozdil. Vše mi šlo od ruky jako směla, upadal jsem v rozmar vždy pekelnější.

Již dávno byl se snesl večer na Prahu, již se blížila hodina, kdy jsem se měl navrátiti domů a dosud jsem neměl ponětí, kterak provedu dramatický výkon, k němuž mne mateřská láska ženina odsoudila. Tékal jsem ulicemi, vzpíraje se uvnitř vši mocí svému poslání, a přece blížil jsem se, třeba oklikami, vždy víc a více ke svému cíli, k »první«
půjčovně maškar a divadelních rekvizit, kterou jsem v duchu proklínal. K čemu ke čertu zřizují se takovéto závody!?

Ale ostatně: kdož ví, má-li pan Böhm »Mikoláše«? A nemá-li, jsem vysvobozen. Ale přece blíším se k Platýzu se strachem, vlastně se plížím.

Pojednou — ach, pojednou kmitne se přede mnou jakási povědomá postava. Vzhlednu bystřeji — ano, nemýlím se, toť přítel Václav Voves, starý kamarád, duše dobrácká, srdce zlaté. Dětilo nás asi deset kroků, já však učinil jen tři, položil jsem příteli ruku na rameno a volám něžně, důvěrně:

»I kmotříčku milý, kam pak, kam?«

Věc je taková: byl jsem skutečně již třikráte kmotrem příteli Vovsovi, vlastně vždy jeho klukovi, a při neunavnosti přítelově půjdu snad ještě několikráte — vzal to čert! Ale dosud nikdy neoslovil jsem ho »kmotrem«. To slovíčko se mi protiví, nelichotí mně pranic, že jsem kmotrem, a oslovuji kamaráda vždy jen »Vovísku«! Avšak dnes, při shlédnutí přítele projela mi hlavou ďábelská myšlenka a já užil důvěrnějšího názvu »kmotříčku«, abych mu připamatoval ochotu svou a mohl tím spíše si vyžádati kousek ochoty jeho. Ó, kdyby byl tušil, jaký se mi právě rodil úklad v mozku, jak by byl prchal až tam daleko na Malou stranu, kde bydlí v útulném, patrovém domečku se svojí starostlivou ženou a se svými třemi páry dětí, z nichž půldruhého páru náleží mužskému, půldruhého ženskému pohlaví. Milovalť přítel Voves odjakživa souměrnost ve všem.

Obrátil se a na jeho líci rozložil se známý jeho přívětivý úsměv.

»Na zdar, na zdar, kmotříčku,« pozdravoval. On mne totiž jinak neoslovuje. »Běžím domů,« povídal, »kam vy, kmotříčku milý?«

»A neptejte se a pojdte se mnou,« vybědl jsem jej a hned jsem se mu pověsil na rameno, aby mně neunikl. Vypověděl jsem mu krátce, co mně dnes nastává, požádal jsem, aby šel se mnou vybrat, co pro Mikoláše potřebuji, že si to na něm zkusím, a táhl jsem ho do Martinské uličky.

»Já nakládám dětem do punčochy,« povídal Vovísek, »to je u nás stará zavedenost.«

»No, to je hezké,« odpovídám já, »ale když přijde Mikoláš sám, je to ještě lepší, jaksi posvátnější, slavnostnější. Děti mají pak jiný pojem a zjev domnělého svatého na ně mocně působí!«

Divil jsem se, že mne v tom okamžiku něco neviditelného nepláclo přes ústa! Ale kmotříček přisvědčoval.

Vešli jsme do »první půjčovny« Böhmovy a já vybíral pečlivě mitru a bílý plnovous k zavěšení, což jsem zkoušel svědomitě na svém příteli, hledě úzkostlivě, aby mu to padlo.

»Ale tu čepici měl byste vy si vzít na hlavu,« poznamenal Vovísek. »Vy máte větší.«

»Ba ne, kmotříčku, máme stejnou míru. Musím přece vidět, jak se to vyjímá.«

Za chvíli vybrali jsme a již jsme se octli na ulici. Přítel Voves podává mi ruku na rozloučenou, ale já naladiv hlas co nejsvůdněji, nutím:

»Koukejte, kmotříčku milý, nechtěl byste jít se mnou? Nechtěl byste se na tu jundu podívat? A žena připravuje doma několik hlemýžďů a kousek skopové na divoko — nechtěl byste si zobnout?«

Nadívání hlemýžďi byli odjakživa slabou stránkou Vovsovou, pozoroval jsem dobře účinek svého lákání. Kolísal chvíli, přece však se pojednou vytrhl a řekl:

»Nemohu, kmotříčku, nemohu. Žena mne očekává s večerí, a právě dnes řekl jsem, že přijdu dříve. Kdybych to byl věděl v poledne, byl bych si to zařídil.«

»Ale můj bože, kmotříčku, což pak bychom si nepomohli? K čemu pak máme v Praze posluhy? Tamhle se jeden klátí, pošleme kmotříčce lísteček, že jdete ke mně, aby vás nečekala. Tu máte tužku, napište jí řádeček na visitku — opatřím to.«

Okamžik rozmýšlel, ale konečně povolil.

Načrtal několik slov na navštívenku, vložil ji do obálky, napsal adresu, a já, chopiv se lístku, byl jsem dvěma skoky u posluhy. Rychle jsem označil, kam má bez odkladu jíti, vtiskl jsem mu do ruky královskou odměnu dvou šestáků a skokem vrátil jsem se ke kmotrovi, který mně zatím držel biskupskou berlu, mitru a vousy.

Bydlím sice na vzdáleném předměstí, ale za krátko stáli jsme u cíle, před domem, proti němuž jsou téměř samé zahrady. Požádal jsem kmotra, aby šlapal co nejtišeji, a potom kradli jsme se nahoru jako zloději. Na jemné zaklepání otevřela vyčkávající moje žena, a nyní vplížili jsme se z předsíně přímo do mého pokojíku. Tu hořela již lampa a na stole bylo připraveno, čeho třeba. Bílá ženina spodnička, jedna z nejdělsích, moje stará košile se zlatým křížem na prsou, cídéné bílé rukavice, v nichž jsem druhdy tančival, mouka na zabílání obličejů, napálená zátka korková na přimalování obočí a něco vaty pod mitru, mikolášské to vlasy.

Tvářil jsem se, jakobych se chtěl převlékati, ale pojednou, jakoby mi teprv teď bylo napadlo,

obrátil jsem se ke kmotru Vovsovi a řekl jsem hlasem, jemůž by patník u domu nebyl odolal:

»Kmotříčku, Vovísku, vy byste mně mohl prokázati službičku. Hleďte, budu-li já Mikolášem, nebudu vlastně při tom, a děti mohly by míti jakési podezření, kdo že tím Mikolášem jest. O vás nemají ani tušení — hleďte, hoďte se do toho a představujte Mikoláše vy. Za chvílku je všechno odbyto a pak vejdete oblečen do pokoje, jakoby jste přicházel teprv zvenčí. Nu vidíte, že mi to uděláte?«

Václav Voves stál uprostřed pokoje, hledě rozpačitě brzy na mne, brzy na mikolášský kostým, na stole rozložený, a já měl co činit, abych zůstal vážným, jak se ubožák tvářil. Nevěděl, jak má odpověděti.

»Kmotříčku,« žadoním dále, vyslovuje vždy důrazněji pojmenování, jímž jsem ho upamatoval, co já pro něj vykonal, »nesmíte mně to odepřítí. Jsem hotov posloužiti vám zase, kdy jen si vzpomenete, a kdyby to byla dvojčata — věřte mně!«

Stál tu jako zoufalec, nevědoucí, jakou smrt si má vybrati, a když jsem dokončil, promluvil beznadějně:

»A prosím vás, kmotříčku, co mám povídat? Co mám mluvit? Já Mikoláše jakživ nepředstavoval.«

»Co budete povídat!« zvolal jsem polohlasně. »Nic prostšího a lehčího na světě! Zeptáte se nejdříve, jak se děti jmenují, pak se otážete, chodí-li již do školy, a slíbíte jim, že tam budou choditi jen tehdy, budou-li se dobře chovat. Poručíte Lidce, aby se pomodlila, načež vyslechnete její přáníčka, která se naučila ke jmeninám obou

babiček, mamčiným a mojí. Stejně se zachováte k Daliborovi. Potom si od nich necháte počítati do desíti a zeptáte se, co umějí zpívat. Konečně jim dáte delší řečí ponaučení, aby poslouchali oba svoje rodiče, totiž nás, a naposledy podělíte je dárky, které jsou v tomto koší složené. Hleďte, kmotříčku, tento kůň náleží Daliborovi, necičky Lídě, a také konévka. Chlupatého čerta dáte klu-kovi, švestkového holce. Panny jsou pro Lidku, panáci pro chlapce. Perník rozdělíte oběma stejně, také jablka a ořechy. A tak dále. Vidíte, jak je to snadné.«

A s posledními slovy přehodil jsem milému kmotříčkovi spodničku přes hlavu, uvázal ji, potom košili s křížem, připevnil jsem mu na obličej vousy, vtlačil na hlavu mitru a pod ní vecpal chuchvalce vaty, natřel jsem jeho obličej moukou na prst, namazal jsem mu oškvařeným mastným špuntem obočí, navlekl jsem mu zažloutlé bílé rukavice a konečně vtiskl jsem mu do pravice berlu a na levou ruku pověsil jsem mu košík s dárky.

Když byl svatý Mikoláš takto vypraven, vystrčil jsem jej do předsíně, načež jsme se potichu vytratil z bytu na chodbu, aby děti v pokoji předním neměly ani tušení o světském původu Mikolášově.

Povelel jsem kmotříčkovi, aby postál chvíli na chodbě, načež jsem prudce zazvonil a celý oblečen vcházel jsem do bytu, jakobych se právě vracel z města. Vešel jsem do světnice, kde byli již naši hosté, strýček Emil a teta Týna. Tato držela jedno dítě na klíně, druhé objímala žena. Obě děti hleděly vyjeveně, úzkostlivě, rozčileny očekáváním Mikoláše.

»Ještě zde nebyl svatý Mikoláš?« táži se.

»Ba nebyl, tatínku...« odpovídá mi žena za děti.

»Tedy musí přijít co nejdříve, neboť jsem právě na ulici viděl jasnou záři. Patrně nakládá hodným dětičkám někde v sousedstvu. Viděl jsem andělíčka z nebe, poletujícího nad střechami. Má velikou nůši hraček a dárků pro děti — sotva to chuderka nese.«

Děti poulily oči. Nebyl to pro ně malý okamžik, když měly tváří v tvář patřiti skvělému nebešťanu.

Zazněl zvonek, po druhé, po třetí, Anna otvírala dvéře předsíně a hlasitě volala: »Ruku líbám, svatý Mikoláši!«

A již klepáno u pokoje a do dveří hrnul se kmotříček Voves s košem nadělení. Děti zčervenaly posvátnou hrůzou a strachem a dech jim docházel. Ale ještě větší trému než ony měl náš Mikoláš. Zajekal své pozdravení, a když jsme se hrnuli k němu, abychom mu zlíbali ruce, předcházejíce tak dobrým příkladem mládeži, vypadl zcela z konceptu. Pletl si páté přes deváté a konečně, nevěda kudy kam, zvolal: »A tuhle vám něco nesu, co jsem na Uhelném trhu koupil.«

Pod chuchvalci vaty na čele stékaly mu bohaté krůpěje potu.

Byl nejvyšší čas, když se poroučel, nebo děti měly pláč na kahánku, ba nemoudrý Dalibor počínal strašlivě ječeti. Vyprovázel jsem Mikoláše zdvořile ze světnice, a hned jsme vklouzli zase do postranního pokojíku. Ale v patách za námi byla moje žena.

»Poslouchej, mužičku,« šeptala mně, ale tak, aby i kmotr Voves slyšel, »poněvadž jsem myslila, že budeš ty dělat Mikoláše, slíbila jsem tetičce Klobásové, že tam také přijdeš. Strýček není doma a tetička na tebe čeká. Jak pak to teď uděláme?«

A hleděla při tom tázavě a nedočkavě nikoli na mne, nýbrž na kmotra.

Kdyby mne byl někdo bodl, nemohlo mně býti hůře. I tohle na mne čekalo!

Ale rychle jsem se rozhodl, sepjal jsem ruce a hledě zalitýma očima na Vovíska prosil jsem:

»Kmotříčku — když už jste jednou v tom — nechtěl byste mi to udělat? Je to několik kroků, za rohem — půjdu s vámi, jsme hned hotovi a vrátíme se co nevidět . . .«

»A zatím budou hlemýždi a skopová dopečení a pak sedneme k večeři,« dodávala opětně žena.

Kmotr Voves stál tu jako odsouzený pod šibenicí. Pohlížel na mne okem mroucí laně a šeptal:

»Ale v tomhle — přes ulici —«

»Nikdo nejde!« ujišťoval jsem jej. »Každý je doma, aby nakládal dětem . . .«

Kmotr neodpověděl hned, ale jeho oko pravilovými výmluvně: »O kéž bych byl také doma! Kam jsem to vlez'!«

A konečně řekl malomyslně, jakoby dokonával:

»Tedy pojďme!«

Vybrali jsme se a šli — ale k tetičce Klobásové jsme nedošli, bohužel. Tlačili jsme se podle domů, a již jsme chtěli zahrnouti za roh, když za ním zaduněly hřmotné kroky a v okamžiku objevila se hlídka policejní, přicházející proti nám.

To byl přece »někdo«, kdo šel ulicí, a setkání toto mělo nám býti osudným. U nás v předměstí chodívá hlídka o hodinu časněji než v Praze — zapomněl jsem na to.

Učinili jsme sice pokus, abychom se vyhnuli, ale bylo pozdě.

»Hej, maškaro, kam pak?« zvolal jeden člen hlídky a zároveň položil kmotru Vovsovi ruku na rameno.

»Kmotříček« zkameněl a oněměl. Nemohl ze sebe vypraviti ani slova.

»Nevíte, že jsou tyhle maškarády dávno zapovězeny?« promluvil nyní druhý strážník vyčítavě.

»Pánové,« zvolal jsem prosebně a zkroušeně, »my jdeme jenom k naší tetičce, k paní Klobásové, tuhle za roh. Ten pán je můj kmotr, pan Voveš, ouřadník — my nechodíme po domech, abyste si myslili . . .«

»To je zapovězenost a dost!« odpovídala mi hlídka. »Teď půjdete s námi, na komisariátě se to ukáže.«

Ctím odjakživa zákon, ani jsem nepomyslíl na odpor. Šli jsme tedy. Zdálo se mně, že slyším, jak hrkají kolena pod mým kmotříčkem, a mohl jsem se domyslit, jaké mi vyjadřuje v duchu »díkučinění«.

Věc hrozná! Kdežto prve byla ulice pusta, liduprázdna, pojednou kde se vzal tu se vzal okolo nás a za námi zástup učňů, uličníků a služek a všichni nás provázeli slavným pochodem, vykřikující chvílemi:

»Chytili Mikoláše a čerta!«

Tím čertem byl jsem patrně já.

Byla to dlouhá, útrpná cesta, než jsme došli na komisařství, hezky vzdálené, a byla to věčná hodina, kterou jsme čekali, než nás vyslechl úřadující pán, kterýž byl právě u večeře. Šťastnou náhodou byl to komisař, kterýž mne znal, i byli jsme po krátkém výslechu a po zjištění jména kmotříčkova puštěni na svobodu. Odcházeli jsme, nesouce oděv Mikolášův pod paží, a tetička Klobášová nedočkala se nás. Mlčky kráčeli jsme domů a cestou zašel nám hlad. Ostatně bylo vše, co nám žena schovávala, vysmahlé a studené. Kmotříček nejedl, nepil, a když jsem mu při jeho odchodu děkoval za poslouženou, odpovéděl:

»Rádo se stalo . . .«

Ale jak to povéděl!

A když jsme osaměli po odchodu hostí, řekla mně žena hněvivě:

»Ale ty pokaždé vyvedeš nějakou hloupostí!«

A ulehla, aniž mi dala hubičku na »dobrou noc«.

Trpělivý čtenáři, laskavá čtenářko, táži se vás na dobré vaše svědomí: vyvedl jsem skutečně já tu hloupost? Vyvedl jsem ji?

Očekávám a jsem přesvědčen, že budete souditi spravedlivě.

První výdělek.

(Úryvek většího líčení ze života.)

Bylo jitro podzimního dne, podzimu, který se chýlil již ke konci, v posledních dnech plačtivého, mlhavého listopadu.

Byla ještě hluboká tma, když u Švejcariů »na Bojišti« rozbřeskla malá lampička v prvním pokojíku, kde spaly tři Švejcarovy dcery: Pepi, Tona a Růžena.

Prostřední, Tona, šestnáctiletá, vyskočila a opláknuvši obličej nad hlíněným umyvadlem, jež stálo na židli, utírala se rychle a poprskovala při tom. Byla sice uvyklá mýti se vodou studenou, ale když zatekla nějaká krůpěj za krkem mezi lopatky nebo za řadra, otrásala se, jakoby na ni smrt sahala. Vnášela si ovšem vodu na mytí ze síně již večer do pokojíku, ale voda neohřála se ve studeném přibytku Švejcarových, kde se topilo jednou za den. Dům byl z oněch nových staveb s tenkými zdmi, kolem seschlých rámu oken čišelo do vnitř a nad tenkým houpavým stropem byla půda. Dole také mnoho netopili, ani se stran — jak se měly bídné ty prostory vyhřátí!

»Nestříkej na mne!« zavrčela z postele nejstarší, Pepi, když se Tonička přiblížila k lůžku, potřásajíc mokrou hlavou.

Tonička odstoupila, ještě několikrát přejela ručníkem obličej a krk, pročísala řídké, nelesklé vlasy hřebenem, jehož zuby byly s polovicí vylámaný, a spěšně se oblékala.

Byla již úplně přistrojena, zapnuta do těsného, tenkého pláště z waterproofu, z něhož vyrůstala, klobouk na hlavě a roztřepené rukavice na rukou. Teprv teď přistoupila ke kamnům, sáhla po paměti na první příční kachel a vytáhla odtud opatrně hrneček s kávou, ze zásuvky malého stolku blíže kamen vyňala zbytek bochníčku, ukrojila skývu a snídala. Káva byla od včerejška, studená. Tak snídaly holky Švejcarovic každodenně již po delší čas, neboť nebylo paliva, aby se káva vařila čerstvě nebo ohřívala.

Tonička dopila a zatřásla mladší sestrou, Růženou, aby za ní zavřela. Hubená, asi dvanáctiletá dívka vstala s úzké, krátké pohovky, a když ucítila studenou podlahu pod nohama, otrásla se zimou v tenké, chatrné košili, na mnoha místech záplatované a dlouhými stehy stahované. Ještě slepa spánkem potácela se za sestrou z pokojíku do kuchyně, a když Tonča vyšla na síň, zastrčila za ní závorku, načež spěchala na pohovku a schoulila se pod chatrnou, řídkou peřinkou.

»Sfoukni!« vrčela na lůžku nejstarší, Pepi, kterou dráždilo světlo lampičky, na niž Růžena zapomněla.

Děvče vyklubalo se ještě jednou z teplých podušek a peřin a přikročivši ke stolku shasilo kahanec, načež tápalo tmou k pohovce. Za okamžik chrupaly obě dívky a z vedlejšího pokojíku ozývalo se odměřené hluboké oddychování matčino

a chraplavý, namahavý dech otce Jana Švej-
cara — — — —

Tonča seběhla rychle se schodů a vystoupila do vlhkého, sychravého povětří. Zatrásla se, jak ji zimavý, pronikavý vítr profoukl, nakrčila hřbet, přitiskla ruce k tělu a ubíhala spěšně Sokolskou třídou a pak Žitnou ulicí dolů. Zde onde hořela plynová svítlna. Při mlékařských vozících stály skupiny služek a žen, nakupujících modravého mléka do snídaně, ulicemi kráčeli řezníci učňové a pomocníci, roznášejíce na lískách maso, přikryté zakrvácenými hadry, z otevřených již kořalen ozývaly se chraplavé, sípavé hlasy metařů a nádenníků, ospalí mládenci a učňové kupečtí otvírali krámy, zívali do sychravého vzduchu a z úst vycházela jim šedá pára. Na všech těch lidech bylo vidět, jak se chvějí zimou, jak drkotají zuby.

Tonička měla dlouhou cestu před sebou. Šla až na Malou Stranu, kde šla s několika jinými děvčaty u staré panny, švadleny Šnáblový. Konala tu cestu dvakrát denně, ráno tam a večer zpět; přes poledne zůstávala na Malé Straně, kde obědvala kávu v malé kavárničce na Tržišti, hrneček za šest krejcarů. Večer, když se navrátila domů, večeřela opět kávu. U Švejcarů již dlouhý čas neživili se jiným než kávou; měli ji k snídání, k obědu i k večeři. Jen otci Švejcarovi vařilo se v poledne trochu polévky.

Dnes šla Tonča mnohem veseleji do práce, než jindy, ba skoro velmi vesele. Dnes má bráti první výdělek, celé tři zlaté za týden. Těší se, jak je přinese večer domů, matce, jak se koupí něco zemáků, jak se večer zase jednou za čas zatopí, jak se ohřejí a jak pojedí horkých zemáků

s tvarohem. Ano — taková večere nebyla již dlouho. Pořád jen káva, káva — modravá, šedavá káva z odvaru cikorie a s nejhorším mlékem.

A ona dnes přinese tři zlatky — hle, peněz na celý týden. Zejtra v neděli bude v poledne polévka, snad i zemáky s kouskem jaternice a pak teprv káva — tedy celý, pravidelný oběd. Ach, oběd, jako jedí jiní lidé, jaký má dole domovník i vedle něho rodina obuvníková. Toničce při pomyslení tom slávalo se v ústech a ledová dnešní snídaně nestudila jí v žaludku tak, jako jindy.

Bylo po páté hodině večerní, když vycházela Tonča Švejcarova z krámu švadleny Šnáblový v Karmelitánské ulici. Odpustila se dnes o hodinu dříve, aby přišla brzy domů, aby bylo dost času na zatopení a na vaření zemáků. Trvala jí cesta vždy hodinu.

Ušla několik kroků směrem ke Kamennému mostu, když se ozval za ní hlas:

»Tondo, čau! — počkej!«

Děvče se ohlédlo a již doháněl ji vytáhlý mladík asi dvacetiletý, ale bledého, vyzáblého obličej, na němž jevíly se všechny známky vyžilosti. Měl úzké, ještě letní spodky, na nohou veliká, plochá perka, která při chůzi »pokašlávají«, a na těle těsný kabát ze sprosté, skoro čistě bavlněné látky křiklavě pestré, hrající ve všech barvách. Kabát byl se životem a šosy jeho sahaly hluboko pod kolena. Na hlavě seděl mu nízký, kulatý klobouk s úzkou, ohmatanou střechem.

Tonča bezděky stanula a zarazila se jaksi při tomto setkání, ač to byl dobrý její známý, Alojs

Maxant. Ale dnes ho nečekala, dnes chtěla rovně domů. Měla v tobolce tři zlatky, první výdělek — nemohla se dočkati okamžiku, až je vyklopí matce na ruku.

»Čau!« opakoval Maxant pozdravení, jakoby se setkával s flámou jemu podobným. »Jdeš z rachoty?«

»Jdu, a domů,« přisvědčovalo děvče.

»Máš brkály?« tázal se Maxant dále.

Tonča byla vteřinu na rozpacích, co má říci. Ráda by byla peníze zapřela, ale pak si vzpomněla, že Maxant ví, že dnes měla bráti první mzdu po vyučení, i řekla:

»Mám; nesu je domů.«

»Já ti je nesežeru!« vyhrkl Maxant, jakoby byl uražen a vytryskl koutkem úst slinu až na druhou stranu úzké uličky, jíž se právě brali. »Pojď!«

Zavěsil si děvče a kráčel chvíli mlčky podle ní. Přicházeli k Lázeňské ulici, a tu Maxant, jakoby se byl náhle rozpomenul, pustil rámě dívčino a řekl:

»Ty, Tondo, půjč mi flotynu*), zejtra ji dostaneš.«

V děvčeti zatajil se dech. Tušila hned zpočátku, jak spatřila Maxanta, že peníze její jsou v nebezpečí. Nevěděla hned, jak odpovědět, a svírala pravicí v kapse pláště tobolku, v níž byly vzácné tři zlatky.

Maxant byl ničemný fláma, darebák, který se štilil práce, ale neštilil se a nestyděl vyluzovati

*) Flotynka, flotyna = zlatka.

peníze z vychrtlých, umořených, chudokrevných děvčat, která po celý týden seděla shrbená nad košilemi a podvlékačkami, pohybující slabýma, hubenýma nohama kolem šicího stroje, aneb kteráž spichovala rukavičky pro továrníky, kteří platili po šesti krejcarech za pár. Maxant byl vyučeným knihařem, ale odhodil dávno kostku a šnycar a žil, jako žilo sto jiných flámů, kteří mu byli vzory.

K čemu by pracoval? Zvolil si lehčí zaměstnání, které ho také uživilo: byl nejdříve milovníkem ze řemesla a z tohoto milovnictví vyspěl za krátký čas ve hnusného prostředníka, což vynášelo více. Před nedávnem seznámil se s Tončou Švejcarovou, na níž znaleckým okem poznal, že je dosud nevinným tvorem, z něhož se dá něco vytáhnout — a kdo ví, co dále.

Jak přišla k němu Tonča? V zábavě, v taneční zábavě kdys v neděli odpoledne, v Lázeňském sále, kam ji uvedla přítelkyně ze šití. Byl tu i Maxant, kterýž se znal s onou přítelkyní, ba byl dříve i její milovníkem, ale přítelkyně pak získala jiného a Maxanta přenechala Tonče. Tak ulovila Švejcarova známost bez lásky, jen proto, aby nechodila sama, poněvadž všecy ostatní také nechodily samotny. A krom toho tančil Maxant, ach, jak tančil! Když zazněly první zvuky valčíku a on chopil děvče pravicí při boku a levicí zvedl do výše a položil za krk, až ku pravému uchu a rozšoupal se v »kašlavých« svých perkách, tu dívali se po něm závistně jiní flámové a dívaly se nedočkavě holky, závidíce oné, s ním právě tančil, a díval se i taneční mistr pan Hydra, kterýž pořádal »plesy« v Lázni, pokyvoval hlavou a říkal spokojeně: »Ano, Maxant je frajer — to je

»sexr«, jak ho tančí málo kdo — jenom »Dajč-majstři« ve Vídni . . .«

A Maxant věděl, jaký je chlapík, a znal svůj vliv u děvčat. A Tonča věděla zas, koho má, a domýšlela si něco, že Alojs tančí jako »Dajč-majstři« ve Vídni, ač nevěděla, kdo jsou ti »Dajč-majstři«.

Než nyní neodpovídala. Tiskla své tři zlatky, aby jí je někdo násilím nevydral, a vzpomínala, co vše má se za ně pořídít, že mají stačit na týden . . .

Maxant postihl rozpaky dívčiny a odchrchlav řekl:

»Ale jdi, blumo, já se tě o ni prosím! Chtěl jsem vědět, jsi-li trochu upřímná — a mně se zdá, že bych ti musil obě kolena navrtat . . .«

Tonča přitiskla se úže k Maxantovi, potěšena, že hovor o zlatce vzal takovýto obrat, a mluvila konejšivě:

»To víš, Lojzíku, že bych ti dala ráda třeba všechno, co mám, ale těžce se vydělávají a u nás je zle. Čekají na mne, až přijdu s penězi . . .«

Maxant podíval se na dívku přes rameno a prohodil opovržlivě:

»Těžce se vydělávají! To vím, ze štepování a plizírování nezbohatneš!«

»A co pak mám dělat,« odpovídala dívka, »když jiného neumím! Ještě jsem ráda, že mě slečna drží. Hlásí se stále holek . . .«

Popelavou tvář flámovu přeletěl pohrdavý úsměšek. Tryskl slinu do prostřed mostu, utrl ústy z ožvykaného doutníku mokrý list, vyprskl jej a

hledě rovně před sebe mluvil jednotvárně s odpor-
ným přízvukem:

»Jste taková pitomá rodina, celá! Táta se nechá
zavřít a nic z toho nemá . . .«

Dívka uvolnila krok, vyprostila rámě z ruky
Maxantovy a pohledla na něj překvapeně a ura-
ženě:

»Kdo ti to řekl, Alojs? Proč mi to povídáš?
S tatínkem nechodíš, co je ti do něho?«

Otrlému flámovi bylo zcela lhostejno, jak su-
rová slova jeho účinkují na dívku; kráčel dále,
čímž přinutil Tonču, aby i ona dále šla, a po-
kračoval:

»Jste pitomá rodina, celá! Ty také! Za tři
zlatky týdně lítáš od Karlova na Malou Stranu —
to doplácíš na botky! A kdybys přišla o půl noci
domů, snad bys byla bita? Ne?«

»A kde bych se toulala do půl noci?« tázala
se Tonča.

»Až budeš mít víc rozumu, povím ti to,« řekl
Maxant.

V tom okamžiku dospěli již na Staré město
a kráčeli pod obloukem na Nábřeží. Maxant opo-
zdil se nyní as o dva kroky a hleděl na děvče
před sebou, na jeho pravou ruku, která stále byla
pohroužena do kapsy pláště. Pak dohonil Tonču,
uchopil ji za levici, zavěsil si ji pod paži a šli dále.
Na věži staroměstské radnice odbíjely hodiny, bylo
tři čtvrti na šest.

Šli dále a dlouhou dobu nikdo z obou slova
nepromluvil. Maxant uvažoval, jak zbytečně se tahá
s tou »blumou«, a umiňoval si, že věc s Tončou

musí nějak ukončit; bylo mu zima, poněvadž měl pod hrubým, bavlněným svrchníkem jen vestu, nic jiného. Košili nenesil už dlouho — poslední roztrhal v letě a na novou neměl peněz. Papírový límeček špendlil na vestu a jediný pár manžet, které měl, nosil na motouze přes krk. Vypadalo to, jakoby měl košili.

Tonča přemýšlela o slovech Maxantových a zdálo se jí, že je dnes Alojs nějak mrzutý, nevrlý. Nechápala ani, že je neskonale surový. V posledním roce, kdy byl otec v žaláři, uvykla zcela jinému okolí, jiné společnosti, slyšela jiné řeči. A Maxant — zdálo se jí — je jen o něco hrubší, než všichni ostatní, to je vše. Nemohla mít ovšem v šestnáctém roce tolik zkušenosti, aby poznala pravou podstatu bytnosti tohoto surového ničemy, aby prohlédla způsob, jakým tento darebák se živil, aby měla sebe vzdálenější tušení, jakému životu ji chce Maxant naučit. Doma zase nevěděli, že někdo Tonču doprovází a že chodí v neděli do Lázeňského sálu na tanec, že tam byla již asi čtyřikrát nebo pětkrát. Ah, co vše se děje s velkým počtem ubohých těchto děvčat, o nichž domnívají se v rodině, že znají jen dvě cesty: z domu do práce a z práce domů . . .

Párek šel dále a v živých ulicích Nového města ubíhala mu cesta. Maxant tlachal o zítřku a napomínal Tonču, aby nezmeškala a odpoledne v čas přišla do „věnečku“. Když slyšela Tonča o tanci, zmizel všechen nepříjemný dojem dřívějšího hovoru flámov a v duchu žila již zejtřejší den. Znenáhla došli nahoru, přešli Sokolskou třídu a na počátku ulice Na Bojišti stanul Maxant. Ne-

chtěl jíti až k domu, v němž děvče bydlelo — z dobrých příčin. Vzdálení plynové lucerny, blíže vojenských budov u Slepé brány, počali se loučit. Maxant znova připomínal Tonče, aby nezmeškala zejtra, podal jí pravici, čímž ji přinutil, aby vytáhla svoji pravici z kapsy, a sklonil se k malé dívce, aby ji políbil.

Přitiskl se k Tonče a loučil se neobyčejně upřímně. Konečně pustil její ruku, zvolal své »čau« a obrátiv se spěchal dolů.

Tonča zrychlila nyní kroky a za málo okamžiků vcházela udychána do chladné kuchyňky ve třetím patře.

Malá lampička, při níž se ráno myla a oblékala, hořela nyní na studené, nevytopené plotně, u níž seděla matka její na prosté, nenatřené židli. Očekávala dceru, neboť jedva Tonča vstoupila, vzchopila se matka Švejarová a zvolala přítlučeně:

»Pojď, pojď, dítě! Čekám na tebe — tatínkovi je hůře, potřebujeme na medicinu a aby se mu udělalo něco teplého k večeři. Neseš?«

»Nesu,« odpovídala dcera udychtěna, »nesu,« a sáhla do kapsy pláště. Ale v tom okamžiku vykřikla polohlasně:

»Ježíš Marjá! Kde mám tobolku!«

»Co pak!« tázala se matka uleknutě a přiskočila k dceři, aby sama sáhla do kapsy pláště. Nadarmo — byla prázdná, i druhá, levá kapsa.

»Co jsi dělala, Tony?!« zvolala matka a chytila se oběma dlaněmi za hlavu.

Holka ryla rukama v kapsách — nadarmo,

tobolka byla pryč. A Tonča jedva že mohla zakoktati:

»Já je ztratila — tři zlaté . . .«

Matka usedla bezvládně na židli při plotně a dívala se na dceru vyvalenýma očima. Dvěře pokojíku vrzly a jimi vcházela do kuchyně nejstarší, Pepča, krčící se ve starém šátku, a za ní přicházela Růžena, oděna starým otcovým kabátem, který jí visel skoro až na paty a v jehož rukávech ztrácely se její ruce. Když se dvěře otevřely, zaznívalo sem z druhého pokojíku násilné, kosti pronikající kašláni starého Švejcara.

Tonča obrátila se nyní beze slova a letěla se schodů dolů, vracejíc se až k Žitné ulici, krok za krokem touže cestou, kterou před chvílí přicházela, a shýbajíc se pátrala po tobolce se třemi zlatými. Marně, tobolka zmizela . . .

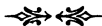
Toho večera netopilo se u Švejcarů a nevečeřelo se, neboť očekávající výdělek Tonin vypily hladové ženštiny všechnu kávu v poledne a ke svačině. Nevečeřel také otec Švejcar — neměl také léku.

Lampička u Švejcarů brzy uhasla, nebylo v ní oleje, ale nebylo také třeba světla. Všichni uložili se již po osmé hodině — v posteli je alespoň teplo. A když se svlekla Tonča a ležla do postele, v níž odpočívala už sestra Pepča, proletěla jí náhle hlavou myšlenka jako blesk: tobolku ukradl Maxant.

A v tom okamžiku vyřinul jí z očí proud slz a Tonča, dopadnuvši do podušek, stáhla si peřinu

přes hlavu, aby utlumila hlasité, neodolatelné vzlykání a štkání.

Té chvíle, kdy rodina Švejcarova s prádnými, hladem svírajícími se žaludky usínala, seděl Maxant v krčmě v Platněřské ulici a velel sobě a dvěma flamendrům stejného zrna, které častoval z ukradených tří zlatek.

OBSAH.

	Strana
Zamrzá! (1885.)	1
Spiritista. (1885.)	9
Dvě těžké chvíle ze života paně Klokočova. (1885.)	18
To se tak nebere! <i>Kresba dle modelů.</i> (1886.)	33
„Ztracený ráj“ paně Tetřevův! (1886.)	46
Hvězdáři. (1887.)	56
Malíř a malíř! (1888.)	64
Proč pan Tadeáš Bezinka chodí oholen a ostříhán. <i>Podskalská historka.</i> (1886.)	75
Pan Alojs. <i>Z tajností života kupeckého.</i> (1885.)	92
Dobrý muž Koňura. <i>Ze zápisek soudního zpravodaje.</i> (1888.)	101
Kterak pan Vilibald Vonásek dobyl svobody. <i>Příkladná nedělní historka.</i> (1887.)	118
Poslední sázka. <i>Črta »přírodo-« a povahopisná ze života pražské »Flámy«.</i> (1887.)	129
Tajný společník paně Kobrčův. <i>Historka ze zákoutí kancelářského.</i> (1889.)	142
Smlouva panů Škabrouta a Rysa — a její zánk. <i>Črta ze zaprášeného života kupeckého.</i> (1887.)	153
Náš „Mikoláš“. <i>Ze zkušeností příkladného manžela a otce.</i> (1888.)	163
První výdělek. <i>Úryvek většího líčení ze života.</i> (1886.)	179

Tiskem B. Grunda a V. Svatoné na Král. Vinohradech.

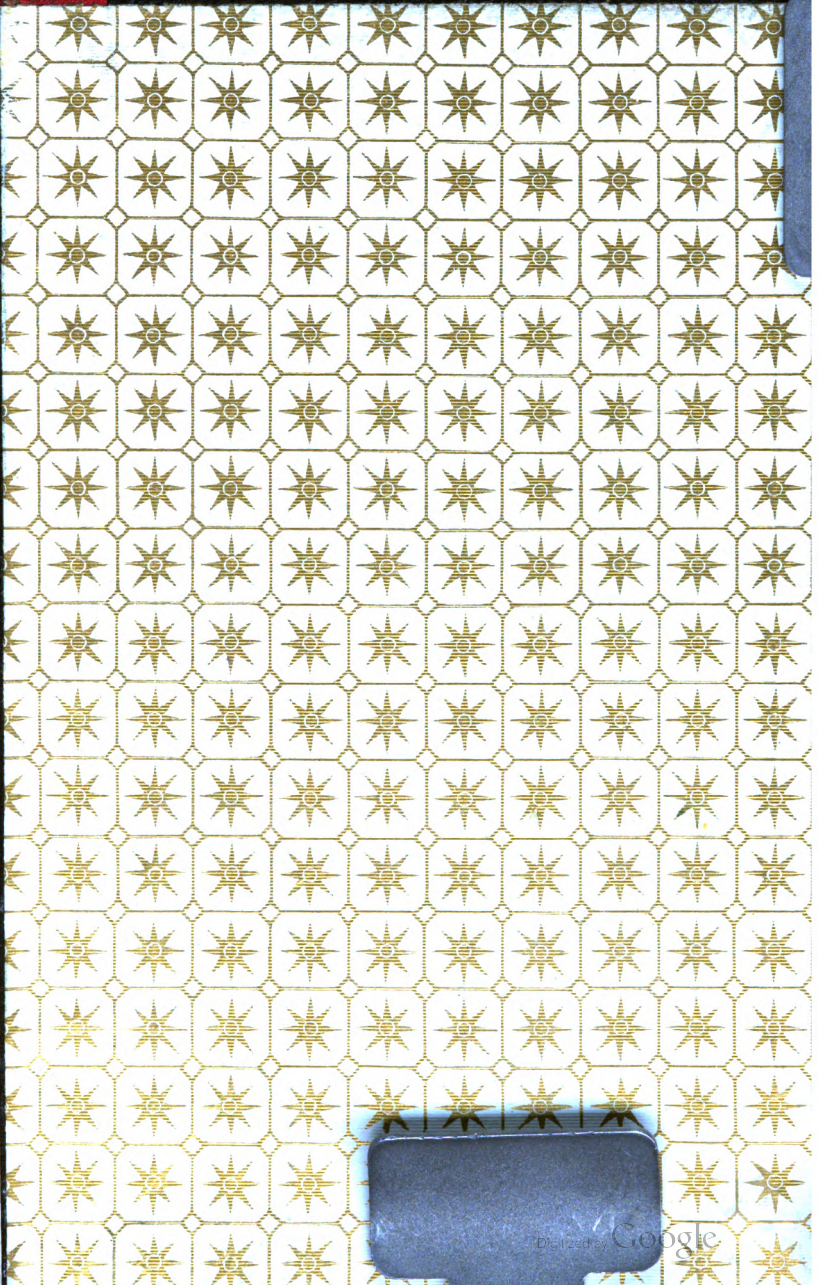

**THE PENNSYLVANIA
STATE UNIVERSITY
LIBRARIES**

A000018301274

AP 06469641